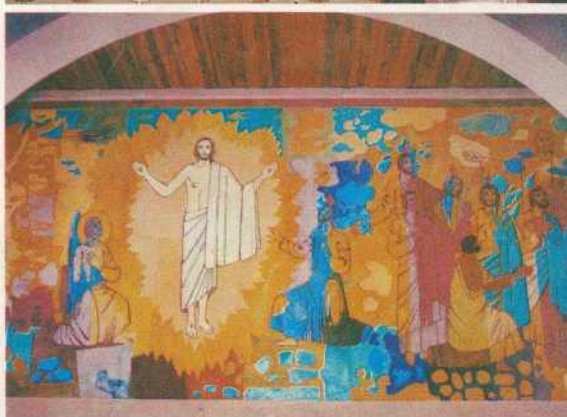

STOPINJE

1974

Izdalo Pomursko pastoralno področje
(Janez Gregor, Franc Puncer, Janko Škraban)

Uredil uredniški odbor
(Pavel Berden, Lojze Kozar, Jožef Smej)

Slika na naslovni strani platnic:
štiri freske Staneta Kregarja v odranski cerkvi:
Jezusovo delovanje, trpljenje, smrt, vstajenje

oddelek za odrasle

D 26

STOPINJE

/1974

262.2(497.12-18)(059)

19025928

COBISS •

STOPINJE 1974

Pavel Berden

POZDRAV

(ZA NASE TRETJE »STOPINJE«)

*V vaš tihi dom prihajamo.
Pri peči sedite in se grejete.
Shrambe imajo zadosti za zimo.
V kleti, v pivnici je mošt že zavrel.
Skozi majhna in velika okna
gledate v svet, kjer se kuje in služi denar.
In mislite na svoje zdomce
v Nemčiji, Avstriji in v Ljubljani.
Vaše misli jih obletavajo
kakor ptica obletava obljudeno gnezdo.
Predete prejo domačih pogovorov.
Vlek je prediva od tega in onega,
misli se zlivajo, prekrivajo,
se spletajo, zapletajo in razpletajo.
Stopinje so na mizi.
V njih ste našli sebe in nekaj za sebe,
za pamet in za srce.
S Stopinjami smo stopili v vaš dom,
vaši domači smo prišli k vam.
Postali smo vaši in vi ste postali naši.
Stopinje bodo stopile z mize na polico,
prištete bodo k družini in mi z njimi.
Naj bodo kakor vsejana pšenica,
ki upa na zlati, bogati klas.*

JANUAR

1974

Prosinac

Katoliški KOLEDAR 1974

Leto 1974 je navadno leto

Koledarju na pot

Vse nedelje in zapovedani prazniki so označeni z rdečim tiskom. Pri nezapovedanih in državnih praznikih so samo številke (datumi) tiskane z rdečimi črkami. Patroni župnijskih cerkva Pomurja so tiskani z bolj mastnimi črkami in na desni strani je ime župnije, ki obhaja češčenje svojega patrona. Z ozirom na mašni obred in molitve je praznovanje svetnikov razdeljeno na: slovesen praznik (1), praznik (2), obvezen god (3) in neobvezen god (4). Ostali svetniki, pri katerih ni številke, se v uradnem bogoslužju več ne spominjajo.

Kratice: šk. (škof), c. uč. (cerkveni učitelj), ap. (apostol), op. (opat), pušč. (puščavnik), muč. mučč. (mučenec, mučenci), p. (papež), ev. (evangelist), red. ust. (redovni ustanovitelj), dev. (devica), spok. (spokornik), duh. (duhovnik).

1 T Novo LETO, PRAZNIK BOŽJE MATERE MARIJE (1); Dan miru

2 S Bazilij Vel. in Gregor Nac. šk., c. uč. (3)

3 Č Genovefa, dev.; Anter, p. muč.

4 P Angela Folinjska, red.; Gregor Langrski, šk.

5 S Milena, dev.; Simeon Stilit, pušč.

6 N GOSPODOVO RAZGLAŠENJE, SV. TRIJE KRALJI (1)

Modri z Vzhoda počastijo Jezusa (Mt 2, 1-12)

7 P Rajmund Penjaf., duh.; Valentin (Zdravko)

8 T Severin Noriški, op.; Erhard, šk.

9 S Hadrijan, op.; Julijan in Bazilisa, mučč.

10 Č Viljem, šk.; Agaton, Gregor X. pp.

11 P Pavlin Oglejski, šk. (3); Teodozij, op.

12 S Tatjana (Tanja) muč.; Ernest, muč.; Alfred, op.

13 N JEZUSOV KRST (2); Zdravko, Hilarij (4); Veronika, dev.

Ti si moj ljubljeni Sin (Lk 3, 15-16, 21-22).

14 P Feliks (Srečko) Nolanski, duh.; Odon iz Novare, red.

15 T Pavel Puščavnik; Maver, op.; Habakuk, prerok

16 S Marcel, p.; Berard in tov. mučč.; Oton, muč.

17 Č Anton Puščavnik (Zvonko) (3); Marijan, muč.

18 P Marjeta, red.; Priska, muč.; Teden krščanske edinosti

19 S Kanut (Knut), kralj; Germanik, muč.; Arsen, red.

20 N 2. NAVADNA (2); Fabijan in Boštjan, mučč.

Jezusov prvi čudež (Jan 2, 1-12),

Pečarovci

21 P Neža (Janja), dev., muč. (3); Epifanij, šk.

22 T Vincenc (Vinko), muč. (4); Teodolinda, kraljica

23 S Klemen (Miloš), muč.; Ildefonz, šk.; Emerencijana, muč.

24 Č Frančišek Saleški, šk. c. uč. (3); Felicijan, šk. muč.

25 P Spreobrnitev apostola Pavla (2); Ananija, muč.

26 S Timotej in Tit, škofa (3); Štefan Harding (Venčenslav)

27 N 3. NAVADNA (2); Angela Merici, dev.; Vitalijan, papež

Jezusov govor v Nazaretu (Lk 1, 1-4.4, 14-21)

28 P Tomaž Akvinski, c. uč. (3); Peter Nolasko, red.

29 T Valerij, šk.; Julijan Ubogi, spokornik

30 S Martina, dev.; Hiacinta (Jacinta) Marescotti, dev.

31 Č Janez Bosko (3); Marcela, vdova; Ludovika (Vika), vdova

1 P Brigita Irska, dev.; Pionij, muč.

2 S JEZUSOVO DAROVANJE, SVEČNICA (2); Simeon in Ana

3 N 4. NAVADNA (2); Blaž, šk. muč.; Oskar, šk.
Jezusa v Nazaretu ne sprejmejo (Lk 4, 21-30)

4 P Andrej Corsini, šk.; Janez de Britto, muč.

5 T Agata, dev. muč. (4); Ingenuin in Albuin, šk.

6 S Pavel Miki in tov. mučč. (3); Amand (Ljubo), šk.; Doroteja, muč.

7 Č Rihard, šk.; Adavkt, muč.; Nivard, red.

8 P Hieronim, red (4); Janez de Matha, red.; Prešernov dan

9 S Apolonij (Polonica) dev.; Nikefor, muč.

10 N 5. NAVADNA (2); Skolastika, dev.; Viljem, šk.
Obilni ribji lov (Lk 5, 1-11)

11 P Lurška Mati božja (4); Cedmon, red.

12 T Benedikt, op.; Evlalija, muč.

13 S Gregor II., p.; Katarina de Ricci, dev.

14 Č Valentin (Zdravko), muč. (4); Bruno, muč.

15 P Jordan, op.; Georgija, muč.; Agapa, dev. muč.

16 S Julijana, muč.; Onezim, šk.

17 N 6. NAVADNA (2); Sedem ustanoviteljev (4); Silvin, šk.
Govor na gori (Lk 6, 17.20-26)

18 P Simeon Jeruz. šk.; Flavijan, šk.

19 T Konrad, spokor.; Beat (Blaženko), šk.

20 S Sadot in tov. mučč.; Evherij, šk.

21 Č Peter Damiani, šk. c. u. (4); Irena (Miroslava), dev.

22 P Sedež apostola Petra (2); Marjeta Kortonska, spok.

23 S Polikarp, šk. muč (3); Romana, spok.; Dositej, men.

24 N 7. NAVADNA (2); Lucij (Svetomir), muč.
Jezus uči ljubezen do bližnjega (Lk 6, 27-38)

25 P Tarazij (Taras), šk.; Valburga, dev.

26 T Pust; Matilda, dev.; Porfirij, šk.

27 S ++ Pepelnica (1); Gabriel od Žal. Mat. b., red.; Baldomir, red.

28 Č Roman, op.; Hilarij, p.; Osvald (Ožbolt), šk.

- 1 P † Albin šk; Antonina, muč.
2 S Neža Praška (Janja), dev.; Henrik (Hinko), red.

3 N 1. POSTNA (1); Kunigunda, ces.; Marin, muč.
Jezus zavrne skušnjavca (Lk 4, 1—13)

- 4 P Kazimir, kr.; Arkadij, šk. muč.
5 T Janez od Križa. red.; Evzebij, muč.
6 S Fridolin (Miroslav), op.; Koleta (Nika), dev.
7 Č Perpetua in Felicita, mučč. (4); Gavdiaz, šk.
8 P † Janez od Boga, red. ust., (4); Beata (Blaženka), muč.
9 S Kvatre; Frančiška Rim., red. (4); Gregor, šk.

10 N 2. POSTNA (1); Štirideset mučencev; Krescencij (Rastko), šk.
Jezus se na gori spremeni (Lk 9, 28—36)

- 11 P Sofronij, šk.; Konstantin, spok.; Evlogij, muč.
12 T Doroteja (Rotija), muč.; Maksimiljan iz Teveste, m.
13 S Kristina, dev. muč; Teodora (Božidara), muč.
14 Č Matilda, kr.; Florentina, op.
15 P † Klemen Marija Dvoržak, red.; Ludovika de Marillac, red.
16 S Hilarij in Tacijan, mučč.; Herbert, šk.

17 N 3. POSTNA (1); Jedert, op.; Patrik, šk.
Jezus opominja k pokori (Lk 13, 1—9)

- 18 P Ciril Jeruz., šk. c. uč. (4); Salvator, red.
19 T JOŽEF, MOŽ DEVICE MARIJE (1); Sibilina, dev., Cankova
20 S Klavdija in tov. mučč.; Kutbert, šk.
21 Č Nikolaj iz Flüe, pušč.; Filemon, muč.
22 P † Lea, spok.; Katarina Genovska, spok.
23 S Turibij, šk. (4); Viktorijan, šk.

24 N 4. POSTNA (1); Dionizij in tov. mučč.
Prilika o izgubljenem sinu (Lk 15, 1—3, 11—32)

- 25 P GOSPODOVO OZNANJENJE (1); Dizma, desni razbojnik
26 T Evgenija, muč.; Kastul, muč.
27 S Rupert, šk.; Lidija, muč.
28 Č Milada, dev.; Bojan, muč.
29 P † Bertold, red. ustanov.; Evstracij, muč.
30 S Amadej (Bogoljub), knez; Kvirin, muč.

31 N 5. POSTNA (1); Modest Gosposvetski, šk.
Jezus ne obsoja grešnice (Jan 8, 1—11)

- 1 P Hugo, šk.; Venancij, šk. muč.
- 2 T Frančišek Paolski, red. ust. (4); Teodozija, muč.
- 3 S Sikst, p.; Rihard, šk.; Agapa, muč.
- 4 Č Izidor Seviljski, šk. muč.; Zosim, pušč.
- 5 P † Vincenc Ferrer, duh. (4); Julijana, op.
- 6 S Irenej, šk. muč.; Celestin I., p.

7 N CVETNA NEDELJA TRPLJENJA (1); Janez Saleški (3), red.
Jezusov slovesni vhod v Jeruzalem (Lk 19, 28—40)

- 8 P Albert, šk. muč.; Valter, op.
- 9 T Marija Kleopova, žena; Valtruda, red.
- 10 S Ezekiel, prer.; Apolonij in tov. muč.
- 11 Č Vel. četrtek (1); Stanislav, šk. muč.
- 12 P †† Vel. petek (1); Lazar, šk. muč.
- 13 S Vel. sobota (1); Hermenegild, muč.; Martin, p.

14 N VELIKA NOČ, GOSPODOVO VSTAJENJE (1); Lidvina, dev.
Jezus vstane od mrtvih (Jan 20, 1—9)

- 15 P VELIKONOČNI PONEDELJEK (1); Anastazija, muč.
- 16 T Bernarda Lurška, dev.; Benedikt Labre, spok.
- 17 S Rudolf, muč.; Inocenc, šk.
- 18 Č Apolonij, muč.; Eleverij Ilirski, muč.
- 19 P Leon IX., p. (3); Ema, red.; Dioniz, muč.
- 20 S Teotim, šk.; Hilda, dev.

21 N 2. VELIKONOČNA, BELA (1); Anzelm, šk. c. uč.
Jezus se prikaže apostolom (Jan 20, 19—31)

- 22 P Leonid, muč.; Agapit, p.
- 23 T Vojteh (Vojko), šk. muč.
- 24 S **JURIJ**, muč. (4); Fidel, muč.; Honorij, šk.; Sv. Jurij v Prekm.,
Sv. Jurij ob Ščav.
- 25 Č Marko, ev. (2); Ermin, šk. muč.
- 26 P Mati dobrega sveta; Pashazij, op.
- 27 S Hozana Kotorska, dev.; Ustanovitev OF

28 N 3. VELIKONOČNA (1); Vital (Živko), muč.
Jezus z apostoli na Genez. jezeru (Jan 21, 1—19)

- 29 P Katarina Sienska, dev. (3); Peter Veronski, muč.
- 30 T Pij V., p. (4); Jožef Cottolengo, red. ust.

- 1 S PRAZNIK DELA; JOŽEF DELAVEC (2)
2 Č Atanazij, šk. c. uč.; Boris, kralj
3 P Filip in Jakob ml., ap. (2); Teodozij, red.
4 S Florijan (Cvetko), muč. (4); Cirijak, šk.
-

**5 N 4. VELIKONOČNA (1) Gotard, šk.; Angel, muč.
Jezus, dobri pastir (Jan 10, 27—30)**

- 6 P Marija, Srednica milosti; Dominik Savio, red.
7 T Gizela, op.; Domicijan, šk.; Flavij, muč.
8 S Viktor, muč.; Dezider (Željko), šk.
9 Č Pahomij, op.; Beat, pušč.; Dan zmage
10 P Antonin, šk.; Gordijan in Epimah, mučč.
11 S Mamert, šk.; Sigismund (Žiga), kralj
-

**12 N 5. VELIKONOČNA (1); Pankracij, muč.
Jezusova nova zapoved (Jan 13, 31—55)**

- 13 P Servacij, šk.; Mucij, muč.
14 T Matija, ap. (2); Bonifacij, muč.
15 S Zofija (Sonja), muč.; Izidor, kmet
16 Č Janez Nep., duh. muč.; Andrej Bobola, muč.
17 P Paskal Baylon, op.; Jošt, red.
18 S Janez I. p.p., muč. (4); Erik (Oroslav), kralj
-

**19 N 6. VELIKONOČNA (1); Peter Celestin, p.
Jezus objubi Svetega Duha (Jan 14, 23—29)**

- 20 P Prošnji dan; Bernard Sien. duh. (4)
21 T Prošnji dan; Krispin, red.; Valens, šk.
22 S Prošnji dan; Renata, spok.
23 Č GOSPODOV VNEBOHOD (1); Janez de Rossi, duh., Bogojina
24 P Marija Pomočnica (3); Socerb, muč.
25 S Beda Čast. (4); Gregor VII., p. (4); Marija Magd. de Pazzi (4)
-

**26 N 7. VELIKONOČNA (1); Filip Neri, duh. (3)
Naj bodo vsi eno (Jan 7, 20—26)**

- 27 P Avguštin, šk.; Julij, muč.
28 T German, šk.; Bernard, duh.
29 S Maksim, šk. (4); Teodozija, dev.
30 Č Ivana Orleanska, dev.; Ferdinand, kralj
31 P OBISKANJE DEVICE MARIJE (2); Kancijan, muč., Markovci

1 S Justin, muč.

2 N **BINKOSTI, PRIHOD Sv. DUHA (1);** Erazem, šk.; Marcelin, muč.
Prejmite Svetega Duha (Jan 20, 19—23)

3 P Karel Lwanga in tov. mučč.; Klotilda, kr.

4 T Frančišek, red. ust.; Kvirin, šk.

5 S Bonifacij, šk.; Svetopolk, muč.; Igor, muč.

6 Č Norbert, šk.; Bertrand Oglejski, šk.

7 P Robert, op.; Ana Garzia, dev.

8 S Kvatre; Medard, škof; Viljem, šk.

9 N **SV. TROJICA (1); Primož in Felic., mučč.; Efrem Sir. (4)**
Tri božje osebe so eno (Jan 16, 12—15), G. Petrovci, M. Nedelja,
Odranci

10 P Bogumil, šk.; Janez Dominici, šk.

11 T Barnaba, ap. (3); Feliks, muč.

12 S Janez Fak., red.; Adelhajda, dev.

13 Č **REŠNJE TELO in REŠNJA KRI (1); Anton Pad. (3)**

14 P Elizej, prerok; Valerij in Rufin, mučč.

15 S Vid (Vitomir), muč. (4); Germana, dev.

16 N **11. NAVADNA (2); Beno, šk.; Gvido, šk.**
Jezus odpusti grešnici (Lk 7, 36—50, 8, 1—3)

17 P Gregor Barb., šk.; Adolf, šk.

18 T Marko in Marcelijan, mučč.; Amand (Ljubo) šk.

19 S Romuald, op. (4); Nazarij, šk.

20 Č Silveriji I., p., muč.; Mihelina, spok.

21 P **SRCE JEŽUSOVO (1); Alojzij Gonzaga, red.,** Vel. Polana

22 S Marijino Srce; Pavlin, šk.; Janez Fisher in Tomaž More, muč.

23 N **12. NAVADNA (2); Agripina, dev. muč.; Zeno, šk.**
Peter izpove vero v Kristusa (Lk 9, 18—24)

24 P **ROJSTVO JANEZA KRSTNIKA (1);** Favst, muč., Ljutomer

25 T Viljem (Vilko), op.; Doroteja (Rotija), dev.

26 S Vigilij (Stojan), šk.; Pelagij, muč.

27 Č Ema (Hema) Krška, dev.; (2) **LADISLAV**, kralj; Ciril Aleks. c. uč.
Beltinci

28 P Irenej, šk. muč. (3); Potamijena, muč.

29 S **PETER IN PAVEL**, apostola (1); Marcel, muč., G. Radgona,
Hotiza

30 N **13. NAVADNA (2); Prvi muč. (4); Oblet. kron. Pavla VI.**
Jezusove zahteve do učencev (Lk 9, 51—62)

- 1 P Teobald (Bogoslav), pušč.; Estera, žena
- 2 T Oton Bamb., šk.; Vital (Živko), muč.
- 3 S Tomaž, apostol (2); Heliodor. šk.
- 4 Č Dan borca; Elizabeta Port. (4); Urh (Uroš), šk.
- 5 P Ciril in Metod, slov. ap. (1); Anton, duh.
- 6 S Marija Goretti, dev. muč. (4); Bogomila (Milica), spok.

7 N 14. NAVADNA (2); Vilibald, šk.
Jezus razpošlje učence (Lk 10, 1—12, 17—20)

- 8 P Kilijan, šk. muč.; Prokop, muč.
- 9 T Veronika Giul., op.; Gorkumski mučenci
- 10 S Amalija (Ljubica), red.; Rufina in Sekunda, mučč.
- 11 Č Benedikt, op. (3); Olga, kneg. dev.
- 12 P Mohor in Fortunat, mučč. (4); Nabor in Feliks, mučč.
- 13 S Henrik II. (Hinko), kralj (4); Evgen, šk.

14 N 15. NAVADNA (2); Kamil de Lellis, duh.
Prilika o usmiljenem Samarijanu (Lk 10, 25—37)

- 15 P Bonaventura, šk. c. u. (4); Vladimir, knez
- 16 T Karmelska Mati božja (4); Evstahij, šk.
- 17 S Aleš (Aleksej), spokornik; Vesna, muč.
- 18 Č Friderik (Miroslav), šk. muč.; Arnulf, šk.
- 19 P Arsen, diakon; Aurea (Zlatka), dev.
- 20 S Elija, prerok; Marjeta (Biserka), dev. muč.

21 N 16. NAVADNA (2); Daniel (Danilo), prerok
Marta in Marija (Lk 10, 38—42)

22	P	MARIJA MAGD. (Majda), DAN VSTAJE,	Kapela
23	T	Brigita Šved. red.; Apolinarij, šk. muč.	
24	S	Kristina, dev. muč.; Boris, muč.	
25	Č	JAKOB ST. APOST. (2); Krištof, muč.	Dobrovnik
26	P	Joahim in Ana, starša D M (3); Valens, šk.	
27	S	Gorazd, Kliment in Naum (3); Panteleon, muč.	

28 N 17. NAVADNA (2); Viktor I., p.
Jezus uči prav moliti (Lk 11, 1—13)

- 29 P Marta iz Bet., dev.; Olaf, kr. muč.
- 30 T Peter Krizolog, šk. c. uč.; Angelina, dev.
- 31 S Ignacij Lojolski, red. ust. (3); Fabij, muč.

AVGUST 1974 Veliki srpan

- 1 C Alfonz M. Ligvorij, c. uč. (3); Makabejski bratje; Fides, muč.
- 2 P Evzebij, šk.; Štefan I., p.; Porcijunkula
- 3 S Lidija, žena; Avguštin Kažotič, zagr. šk.

**4 N 18. NAVADNA (2); Janez M. Vlaney, duh.
Jezus svari pred lakomnostjo (Lk 12,13-21)**

- 5 P Marija Snežna (4); Nives; Ožbalt, kr.
- 6 T Jezusova spremenitev na gori (2); Pastor, muč.
- 7 S Sikst II., p. (4); Kajetan (Donat), duh. (4)
- 8 C Dominik (Nedeljko), red. ust. (3); Cirijak in tov. muč.
- 9 P Peter Faber, red.; Roman, muč.
- 10 S Lovrenc, diakon, muč. (2); Asterija (Zvezdana), muč.

**11 N 19. NAVADNA (2); Klara (Jasna), dev.
Opomin k čuječnosti (Lk 12, 32-48)**

- 12 P Inocenc XI., p.; Hilarija, dev.
- 13 T Poncijan, p.; Hipolit, muč. (4)
- 14 S Maksimilijan Kolbe, muč. (4); Evzebij, duh.

15 C MARIJINO VNEBOVZETJE (1); Tarzicij, muč.

- 16 P ROK, spok.; ŠTEFAN, KRALJ (4) Apače, Turnišče, Grad
- 17 S Hijacint, red.; Liberat (Svobodan), op. Cezanjevci, Dokležovje

**18 N 20. NAVADNA (2); Helena, ces. (Alenka, Jelica)
Za Jezusa se je treba odločiti (Lk 12, 49-53)**

- 19 P Janez Eudes, red. ust. (4); Ludvik, šk.
- 20 T Bernard, op. c. uč. (3); Samuel (Samo), prer.
- 21 S Pij X., p. (3); Baldvin, kr.
- 22 Č Devica Marija Kraljica (3); Filip (Zdenko), red.
- 23 P Roza iz Lime, dev (4); Zmago, šk.
- 24 S Jernej, ap. (2); Avrea (Zlata), muč.

**25 N 21. NAVADNA (2); Ludvik, kralj
Ozka so vrata v nebesa (Lk 13, 22-30)**

- 26 P Ivana Elizabeta, red. ust.; Rufin, šk.
- 27 T Monika, mati sv. Avg. (3); Cezarij, šk.
- 28 S Avguštin, šk. c. uč.; Hermes, muč.
- 29 Č Mučeništvo Janeza Krstnika (3); Sabina, muč.
- 30 P Feliks (Srečko), muč.; Gavdencija, muč.
- 31 S Rajmund (Rajko), red.; Pavlin, šk.

SEPTEMBER 1974 Kimavec

1 N 22. NAVADNA (2), ANGLEŠKA; Egidij (Tilen), opat Jezus uči ponižnosti (Lk 14, 7-14)

- 2 P Maksima, muč.; Kastor, šk.
- 3 T Gregor Vel., p. (3); Tekla, muč.
- 4 S Rozalija (Zalka), dev.; Ida, spok.; Mojzes, prer.
- 5 Č Lovrenc Justinij., šk.; Viktorin, šk. muč.
- 6 P Petronij, šk.; Favst in Makarij, mučč.
- 7 S Marko Križevčanin in tov. mučč.; Regina, dev. muč.

8 N 23. NAVADNA (2); Marijino rojstvo, Hoja za Kristusom (Lk 14, 25-33)

Tišina

- 9 P Peter Klaver, red.; Dorotej in Gorgonij, mučč.
- 10 T Nikolaj Tolent. spok.; Otokar, red.
- 11 S Prot in Hijacint, mučč.; Ertruda (Erna), dev.
- 12 Č Gvido, spok.; Tacijan (Tihomil) muč.
- 13 P Janez Zlatousti, šk., c. uč. (3); Amat (Ljubo), opat
- 14 S **POVISANJE SV. KRIŽA** (2); Notburga, dev., Črenšovci,
Križevci pri Ljutomeru

15 N 24. NAVADNA (2); Žalostna Mati božja (Dolores) Prilika o božjem usmiljenju (Lk 15, 1-32)

- 16 P Kornelij, p. in Ciprijan, šk. mučč. (3); Ljudmila (Milka), dev.
- 17 T Robert Bellarm., šk. c. uč. (4); Rane sv. Frančiška
- 18 S Jožef Kupert., duh.; Irena in Zofija, mučč.
- 19 Č Januarij, šk. muč. (4); Emilija (Milica), red.
- 20 P Suzana, muč.; Kandida (Svetlana), muč.
- 21 S Kvatre; Matej (Matevž, Matko), ap. in ev.; Jona, prer.

22 N 25. NAVADNA (2); Mavricij in tov. mučč. Ne moremo služiti Bogu in mamonu (Lk 16, 1-3)

- 23 P Paternij (Domagoj) šk.; Helena, dev.
- 24 T Marija Reš. jetnikov; Gerard, šk.
- 25 S Avrelija (Zlata), dev.; Sergij, šk.
- 26 Č **KOZMA IN DAMIJAN**, mučč. (4); Nil, op., Kuzma
- 27 P Vincenc Pav., duh. (3); Hiltruda, dev.
- 28 S Venčeslav (Vaclav), muč. (4); Lioba (Ljubica), dev.

29 N 26. NAVADNA (2); Mihael, Gabriel, Rafael Bogatin in ubogi Lazar (Lk 16, 19-31)

- 30 P Hieronim (Jerko), duh. c. uč. (3); Zofija (Sonja), spok.

OKTOBER 1974 Vinotok

- 1 T Terezija Deteta Jezusa (Cvetka), dev. (3); Remigij, šk.
- 2 S Angeli varuhi (3); Teofil (Bogoljub), sp.
- 3 Č Evald, muč.; Kandid (Žarko), muč.
- 4 P Frančišek Asiški (Branko, Svobodan), red. ust.(3)
- 5 S Marcelin, šk.; Flavija, muč.

6 N 27. NAVADNA (2), Rožnovenska; Bruno, opat Jezus vzpodbuja k veri (Lk 17, 5-10)

- 7 P Rožnovenska Mati božja (3); Marko I., p.
- 8 T Pelagija, spok.; Marcel, muč.
- 9 S Dioniz, šk. in tov. (4) mučč.; Janez Leonardi, duh. (4)
- 10 Č Frančišek Borgia, red.; Hugolin, muč.; Danilo
- 11 P Emilijan (Milan), šk.; German, šk. muč.
- 12 S Maksimilijan Celjski, šk. (4); Serafin, red.

13 N 28. NAVADNA (2); Edvard, kralj Jezus očisti deset gobavcev (Lk 17, 11-19)

- 14 P Kalist I., p. muč. (4); Gavdencij (Veselko), šk. muč.
- 15 T Terezija (Zinka) Velika, dev. (3); Avrelija (Zora), dev.
- 16 S Hedvika, red.; Marjeta M. Alakok, dev. (4)
- 17 Č Ignacij Antijoh, šk. muč. (3); Viktor, šk.
- 18 P Luka, ev. (2); Julijan, pušč.
- 19 S Izak in kanad. mučč.; Pavel od Križa (4)

20 N 29. NAVADNA (2), Misijonska; Irena, muč. Prilika o sodniku in vdovi (Lk 18, 1-8)

- 21 P Uršula, dev.; Hilarijon, op.
- 22 T Marija Saloma, svetopis. žena
- 23 S Janez Kapistran, duh. (4); Severin, šk.
- 24 Č Anton M. Claret, duh. (4); Feliks (Srečko), šk. muč.
- 25 P Krizant in Darija (Darinka) mučč.; Krispin, šk. muč.
- 26 S Lucijan, muč.; Amand, šk.

27 N 30. NAVADNA (2), Žegnanska (1); Frumencij, šk. Prilika o farizeju in cestninarju (Lk 18, 9-14)

- 28 P Simon in Juda Tadej, ap. (2); Cirila, dev.
- 29 T Narcis, šk.; Ermelinda, dev.
- 30 S Marcel, muč.; Alfonz Rodriguez, red.
- 31 Č Volbenk (Bolfenk), šk.; Krištof, duh.

NOVEMBER 1974 Listopad

1 P VSI SVETI (1); Cezarij, diakon, muč.

2 S Spomin vseh vernih rajnih (1); Marcijan, pušč.

3 N 31. NAVADNA (2), ZAHVALNA; Viktorin Ptujski, šk. (4)
Jezus pri cestn. Zaheju (Lk 19, 1—10)

4 P Karel Boromejski (Drago), šk. (3); Vital in Agrikola, mučč.

5 T Zaharija in Elizab., starša Jan. Krst.; Bertilda, op.

6 S Lenart (Narte), op.; Sever, šk., muč.

7 Č Engelbert, šk. muč.; Ernest, op.; Vilibrord, šk.

8 P Bogomir (Mirko), šk.; Deodat (Bogdan), p.

9 S Posvetitev lat. bazilike (2); Teodor (Božidar), muč.

10 N 32. NAVADNA (2); Leon Vel., p., c. uč.
O vstajenju mrtvih (Lk 20, 27—38)

11 P MARTIN (Davorin), šk. (3); Menas, pušč.; Martjanci, Kobilje

12 T Jozafat Kunčevič, šk. muč. (3); Kunibert, šk.

13 S Stanislav Kostka (Stanko), red. (4); Didak, red.

14 Č Nikolaj Tavelić, muč.; Serafion, muč.

15 P Albert Veliki, šk. c. uč. (4); Leopold, knez

16 S Marjeta Skotska; Jedrt (Jerica), red. (4); Otmar, op.

17 N 33. NAVADNA (2); Elizabeta (Lizika), red.
Napoved razdejanja Jeruz. (Lk 21, 5—19)

18 P Posvetitev bazilike sv. Petra in Pavla (4); Roman, muč.

19 T Narsej, šk. muč.; Barlam, muč.

20 S Edmund, kralj, muč.; Feliks Valois, red.

21 Č Marijino darovanje (3); Gelazij I., p.

22 P Cecilija (Cilka), dev. muč. (3); Maver, šk. muč.

23 S Klemen (Milojko), p. muč.; Kolumban, op. (4)

24 N JEZUS KRISTUS, KRALJ VESOLJSTVA (1)
Kristus vlada s križa (Lk 23, 35—43)

25 P KATARINA ALEKS., dev. muč.; Erazem, muč. Lendava

26 T Leonard Portomavr., red.; Silvester, op.

27 S Virgil, apost. Koroške; Valerijan, šk.

28 Č Gregor II., p.; Eberhard, šk.

29 P DAN REPUBLIKE; Saturnin, muč.

30 S Andrej, apost. (2); Justina, dev. muč.

- 1 N 1. ADVENTNA (1); Natalija (Božena), spok.**
Potrebna je čuječnost (Mt 24, 37—44)
- 2 P Bibijana (Živka), muč.; Blanka, spok.
 3 T Frančišek Ksaverij, duh. (3); Zofonija, muč.
 4 S Janez Damaščan, duh. c. uč. (4); Barbara (Barica), dev. muč.
 5 Č Saba (Sava), op.; Gerald, šk.
 6 P **NIKOLAJ** (Miklavž), šk. (3); Apolinarij, muč., M. Sobota, Dolenci
 7 S Ambrož, šk. c. uč. (3); Agaton, muč.

8 N BREZMADEŽNO SPOČETJE DEVICE MARIJE (1)
Angel Gabriel oznani Jezusovo rojstvo (Lk 1,26—38)

- 9 P Peter Fourier, red.; Valerija (Valči), muč.; Abel, očak
 10 T Melkijad, p. muč.; Evlalija, dev. muč.
 11 S Damaz I., p. (4); Daniel Stilit, duh.
 12 Č Ivana Franc. Šantalska, red. (4); Amalija (Malka), muč.
 13 P Lucija (Lučka), dev. muč. (3); Otilija, dev. muč.; Jošt, pušč.
 14 S Janez od Križa, duh. c. uč. (3); Spiridion (Dušan), šk.

15 N 3. ADVENTNA (1); Kristina (Tinca), dev.
Janez Krstnik pošlje učence k Jezusu (Mt 11, 2—11)

- 16 P Albina, dev. muč.; Adelhajda, ces.
 17 T Lazar iz Betanije; Vivina, dev.
 18 S Teotim in Bazilijan, mučč.; Gacijan, šk.
 19 Č Urban V., p.; Tea, muč.; Favsta, spok.
 20 P Evgen in Makarij, mučč.; Dominik, op.
 21 S Kvatre; Peter Kanizij, duh. c. uč. (4); Severin, šk.

22 N 4. ADVENTNA (1); Demetrij, muč.; Dan JLA
Jožef vzame Marijo k sebi (Mt 1, 18—26)

- 23 P Janez Kancij, duh. c. uč. (4); Viktorija (Vika), dev. muč.
 24 T Sveti večer; Adam in Eva; Hermina (Irma), dev.
- 25 S BOŽIČ, GOSPODOVO ROJSTVO (1); Anastazija, muč.**
26 Č Štefan, prvi muč. (2); Zosim, p.
 27 P Janez Evangelist, apost. (2); Fabiola, spok.
 28 S Nedolžni otroci, mučč. (2); Kastor in tov. mučč.

29 N SV. DRUŽINA (2); David, kralj
Beg v Egipt (Mt 2, 13—15, 19—23)

- 30 P Rajner, šk.; Liberij, šk.; Evgen, šk.
 31 T Silvester I., p. (4); Melanija, op.

Ljudmila

1974

Gruden

1. A. J. [...]
 2. V. [...]
 3. A. [...]
 4. [...]
 5. [...]
 6. [...]
 7. A. [...]

8. B. [...]
 9. [...]
 10. [...]
 11. [...]
 12. [...]
 13. [...]
 14. [...]

15. M. [...]
 16. [...]
 17. [...]
 18. [...]
 19. [...]
 20. [...]
 21. [...]

22. B. [...]
 23. [...]
 24. [...]
 25. [...]
 26. [...]
 27. [...]
 28. [...]

29. A. [...]
 30. [...]
 31. [...]
 32. [...]

Sveto leto in Stopinje

Evangeljski romar, ki je prehodil vse celine sveta, Evropo, Azijo, Afriko, Ameriko, Avstralijo in Oceanijo, veliki graditelj mostov sprave med Bogom in ljudmi, veliki Cvet ali Cvet nad cvetovi, Flos florum po napovedi Malahije, ne svetopisemskega preroka, ampak meniha, papež Pavel VI., 262. naslednik apostola Petra, je na binkoštni praznik 1973 napovedal sv. leto, ki se bo končalo leta 1975.

Sveto ali jubilejno leto je bilo v stari zavezi pomenljiva božja ustanova. Obhajali so ga vsakih 50 let. To je bilo leto velikega odpuščanja, leto ko so se morali odpustiti vsi dolgovi. Tudi Cerkev je leta 1300 začela obhajati sv. leto, najprej vsakih 50 let, pozneje pa vsakih 25 let. V stari zavezi so duhovniki oznanjali sv. leto tako, da so trobili na rogove. Beseda rog se v hebrejskem jeziku glasi »jobel«. Zato se sv. leto imenuje tudi jubilejno leto.

Glavni namen sv. leta 1975 je notranje posvečenje, spreobrnjenje ali sprava. Sprava med ljudmi in Bogom.

Pomurski izobraženec je dejal: »Rad bi stopil na pot spreobrnjenja, samo če bi vedel, kje je tisti moj Damask, opisan v 9. poglavju Apostolskih del, da bi tudi mene obsijala svetloba z neba in da bi se moj »Savel« spremenil v »Pavla«. Rad bi stopil na tisti sveti kraj, opisan spet v Apostolskih delih, kjer je binkoštni orkan, šum z neba kakor prihajajočega silnega vetra spremenil nenadoma vse«.

Binkoštni duh veje, kjer hoče. Zate je lahko tvoj Damask na ljutomerskem Jeruzalemu, od koder ti splava pogled prek Murinih rokavov in belih lokvanjev do lendavske Sv. Trojice in do cerkve sv. Jožefa ob Kučnici in dalje prek beltinskih in črensovskih žitnih polj s cvetočim modrišem in rdečim makom ob pesmi bogojanskih, kobiljanskih in dobrovniških klopotcev po borovih gozdovih Goričke prek Srebrnega brega, Kamlovja, Krčevja in Podrastka do Rabe.

Veliki pastir ob Muri, graditelj prijateljskega mosta med ogrskimi in štajerskimi Slovenci, tišinski župnik in dekan Ivanocy, je zapisal o sv. letu 1900 tole: »Njegova svetost papež Leon XIII. je proglasil leto 1900 za veliko jubilejno leto, ki bi se naj začelo s polnočno sv. mašo. Polnočnico med starim 1899 in novim 1900 letom sem res opravil ob veliki udeležbi vernikov... Dne 20. februarja 1900 ob pol drugi uri popoldne je nenadoma privršal od Kapele med strašnim bliskanjem in grmenjem velikanski orkan, ki je s tišinske cerkve pometel 2.000 strešnih opek in izbil tudi okno na župnišču. Raztrgal je kmetom strehe in izrul ob cesti od Sobote do Rakičana 26 velikih topolov s koreninami vred«. (Kronika — Podatki 182—185).

V duhovnem življenju je včasih potreben binkoštni orkan. V jubilejnem letu mora nekaj tudi izruti s koreninami vred, če ne 26 napak naenkrat, pa vsaj eno. In to je boleče. Hoja za Kristusom ni lahka. Vedno zahteva odpoved, vstopiti skozi ozka vrata, zatajiti samega sebe, vzeti vsak dan svoj križ in ne popuščati živalskosti in nebrzdani želji po uživanju, ampak biti ubog, krotek, usmiljen, čist v srcu.

Stopinje svetega leta bodo skušale temu pomagati. Prinašale bodo iz svoje zakladnice novo in staro. Prebirajte jih večkrat med letom, na vsaki strani boste odkrili košček lepote, mirno in tiho zavetje, kamor se lahko vedno znova umaknete.

Župnija Gornja Radgona

PRAŽUPNIJA RADGONA

Zgodovina župnije Sv. Petra v Gornji Radgoni je v svojih začetkih tesno povezana z zgodovino pražupnije Radgona. Ta je nastala že v predmadžarski dobi (896), cerkev v Radgoni pa se v listinah prvič izrecno omenja leta 1182, leta 1185 pa je omenjen tudi radgonski župnik Markvard. Ko je Metod jeseni leta 869 postal panonsko-moravski nadškof, je tudi ozemlje od Radgone do Ljutomera (levo in desno od Mure) kot sestavni del Panonije kneza Koclja, spadalo pod Metodovo nadškofovsko pastirsko palico.

Sedež pražupnije je bila cerkev na grajskem griču, kjer je po vsej verjetnosti že prej stal grad. Po ne povsem zanesljivem viru bi bila zgrajena prva cerkev že leta 851 ali 852. Poznejša je bila cerkev sv. Ruperta, ki je stala tam, kjer so sedaj grajska gospodarska poslopja. Obdana je bila z močnim obzidjem, v čigar notranjosti so pokopavali mrliče.

Pražupnija je bila spočetka podrejena solnograški nadškofiji, leta 1495 pa je bila dodeljena sekovskim škofom.

V 15. stoletju so si radgonski meščani v mestu zgradili mogočno cerkev sv. Janeza Krstnika. V staro cerkev na hribu so poslej hodili k božji službi le še podeželani, zlasti z desnega brega Mure. Gotovo so tudi vodstvo pražupnije takoj prenesli doli v mesto.

Leta 1545 pa je dala vojaška komisija cerkev sv. Ruperta in obzidje podreti. Odlok je komisija izdala z utemeljitvijo, da bi se mogel sicer v njej utrditi sovražni Turek in od tam ogrožati mesto. Ko kronist Kurnik to omenja, pa dostavlja: pravi vzrok porušenja pa je bil protestantizem, ki je takrat cvetel v Radgoni in mu je bila nevarnost za kraj ob sovražnem napadu samo krinka za njegovo delo proti katoliški Cerkvi. Slovenski kmetje — pravi kronist — so proti temu početju seveda zaman protestirali. V istem odloku je bilo določeno, naj se gradivo cerkve in obzidja uporabi za izboljšanje mestnega obzidja in utrjevalna dela v Radgoni, št. Ruperčanom pa je bila dodeljena za bogoslužje cerkvice sv. Petra, prostor okrog nje pa skupno z meščani za pokopališče. Sedaj so se upirali meščani, da bi dali cerkvico sv. Petra slovenskim podeželanom za bogoslužje in da bi ti pokopavali svoje mrliče skupno z njihovimi. Ko so si namreč meščani zgradili svojo cerkev sv. Janeza v mestu, tudi svojih mrtvih niso več pokopavali pri sv. Rupertu, ampak so si pokopališče uredili na sosednji vzpetini. Verjetno so tudi cerkvico sv. Petra pozidali kot pokopališko cerkvico.

Kljub upiranju meščanov, pa je oblast odlok izvedla.

CERKEV SV. PETRA

O prvotni cerkvici sv. Petra vemo le malo. Obrnjena je bila ravno obratno od sedanje, to je z absido proti vzhodu. Imela je tudi stolp. Oltar je bil posvečen sv. Petru. Ko so pozneje za časa Jožefa II. iz neugotovljenega samostana v Avstriji pridobili lepe gotske figure Jezusa na križu, Marije, Janeza in Magdalene, so verjetno prigradili tej cerkvici križevo kapelo. Tu je obstajala in cvetela bratovščina sv. križa, obdarjena z mnogimi lastnimi odpuški.

Radgonski mestni župnik je od leta 1545 pa do ustanovitve samostojne župnije leta 1811 pošiljal in nastavljal pri sv. Petru dušne pastirje, ki so se včasih imenovali kaplani, vikarji ali celo župniki in so bili od njega bolj ali manj odvisni. V skladu z odvisnostjo cerkev ni imela krstnega kamna ter se začne krstna knjiga pri sv. Petru šele z ustanovitvijo župnije, medtem ko poročna že 1722, mrtvaška pa 1761.

Iz te poročne knjige, ki je najstarejši pisani dokument župnijskega arhiva, nam je znan vikar Paul Kronabethvogl (1722—1728). Nato jih je bilo še 14 do prvega župnika. Vendar sv. Peter ni bil navadna podružnična cerkev mestne župnije. Njegov upravitelj ni bil navaden kaplan, ampak je razmeroma samostojno oskrboval dušno pastirstvo v tem delu župnije. V drugi polovici 18. stoletja sta bila pri sv. Petru celo dva duhovnika.

SAMOSTOJNA ŽUPNIJA

Leto za letom so bile vezi med desnim in levim bregom rahlejšje. Mura je na tem odseku žal postajala meja med dvema narodoma. Slovenci na levem bregu bodo le težko vzdržali. V skladu z nacionalnimi mejami so se oblikovale tudi meje cerkvene organizacije.

Rahle vezi gornjeradgonskega vikariata z mestno župnijo radgonsko, pa tudi pogosta nesoglasja so popolnoma prenehala, ko je bil vikariat sv. Petra povzdignjen v župnijo. Za samostojno župnijo si je posebno prizadeval vikar Anton Bratuša. (1800—1810). Dolgoletna želja se je izpolnila z dvornim odlokom cesarja Franca I. dne 22. maja 1811. Župnija se je ob svojem početku imenovala: Sv. Peter na Grisu pri Radgoni. Ob tej priliki je sekovska škofija prenehala biti patron Sv. Petra, njeno mesto je prevzel štajerski verski sklad. Prvi župnik je postal Urban Abraham (1812—1818).

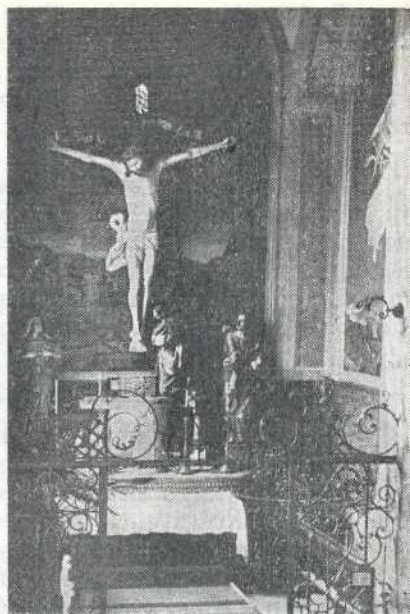
NOVA CERKEV 1813

Cerkvica sv. Petra je bila premala za ekspoziturno, kaj še za župnijsko cerkev. Takoj, ko so župljani dosegli samostojnost, so začeli misliti na novo cerkev. Maja 1813 so cerkvico podrli in začeli graditi novo. Od prejšnje so novi pridružili le križevo kapelo. Novembra istega leta je bila cerkev že pod streho. Gradbeni stroški so znesli 21.000 gld. d. v. Ljudje so pridno pomagali z vožnjami in delom.

Nova cerkev je bila zgrajena v romanskem slogu. Pokrita je bila z opeko, stolp pa s skodlami. Imela je leseni »štukaturni velb«. Glavni oltar je bil na zahodni strani, glavni vhod pa pod zvonikom proti vzhodu.

Glavni oltar, ki je prosto stal v prezbiteriju, je krasila stara slika sv. Petra. Razen oltarja sv. križa v križevi kapeli je bil še oltar sv. Jožefa, ki so ga pozneje spremenili v rožnovenski oltar in oltar sv. Antona Puščavnika in Padovanskega. Pri tem oltarju je bilo vsako leto 17. januarja veliko žegnanje.

V naslednjih desetletjih so v cerkvi marsikaj prezidavali in popravljali. Zunanja podoba cerkve je zaradi raznih prezidav postala skažena. Tudi premajhna je postajala za obsežno župnijo. Leta 1855 so prenovili stolp in ga pokrili s pločevino. Župnik Belšak, ki je nastopil leta 1877, je v cerkvi prenehan kaj popravljati in prenavljati, pa kmalu spoznal, da iz te zgradbe ne more Bogu podariti tako lepega bivališča, kakor je v svoji gorečnosti želel. Leta 1887 mu je Karolina Schwacha iz Gradca napravila novo podobo sv. Petra za glavni oltar.

Gornja Radgona
križeva kapela

V LAVANTINSKI ŠKOFIJI

Zadnji stavek najstarejšega (in edinega ohranjenega) zvezka predvojne kronike se glasi: Sv. Peter pripada od leta 1859 lavantinski škofiji. Četudi je kronist ta dogodek omenil samo na kratko, je vendar večjega pomena kakor karkoli v zgodovini te župnije. S tem, da je Slomšek 4. septembra 1859 pridružil svoji škofiji del slovenskih župnij iz sekovske škofije, ni le te ljudi rešil slovenskemu narodu, ampak je dal tudi verskemu življenju v teh župnijah svežega zraka pod svojo modro pastirsko upravo.

Nimamo podatkov, kako so v tej župniji ta veliki dogodek sprejeli in proslavili. Sekovska škofija se je novi razmejitvi seveda upirala. Ker pa so celo Slovenci v naseljih onkraj Mure (Potrna, Žetinci, Dédonci, Zenkovci in Gorica) prosili za pridružitve lavantinski škofiji, smemo upravičeno sklepati, da so bili župljani sv. Petra srčno veseli združitve.

POVEČANJE CERKVE 1889—1890

Že okoli leta 1870 je bilo splošno mnenje, da je treba cerkev povečati: in ji dati pravilnejšo obliko. Možnosti za to delo so se povečale, ko je leta 1872 velikodušna Ana Passagnoli, rojena Panther, lastnica hiše v Gradcu in vinogradov v Crešnjevcih in Zbigovcih, v oporoki določila za povečanje cerkve sv. Petra 3.000 gld. in še 6.000 gld., ki se naj izplačajo po smrti njene hčere Ivane. V novem prezbitteriju imata ti dobrotnici vzdano marmorno ploščo z napisom: Passagnoli Anna et Filia eius Joanna me ampliavit 1889.

Težavnega dela se je župnik Anton Belšak pogumno lotil. Cerkevni konkurenčni odbor na čelu z nemčurjem Francem Wratschkom je povečanju cerkve ves čas odločno nasprotoval. Ing. Riesch je leta 1887 izdelal načrte. Cerkev so od velikega oltarja povečali proti zahodu za 6 metrov, na severni strani so vzporedno s sedanjo prizidali novo zakristijo, od te zakristije pa vzporedno s prizidavo na južni strani stransko ladjo. Leseni strop so nadomestili z zidanim obokom. Predračun je znesel 14.500 gld. Nabava novih štirih oltarjev, cerkvenih sedežev, novih oltarnih podob, slikanja cerkve in drugih del pa je bila preračunana na 2.500 gld. Gradbena dela je prevzel stavbenik Konrad Spranger. Zaradi denarnih težav in nasprotovanja, so morali delo opraviti v dveh stopnjah. Na rožnovensko nedeljo 1889 je kanonik dr. Ivan Križanič slovesno blagoslovil novo apsido. Aprila 1890 so pričeli z nadaljnjim povečanjem. Prejšnjo cerkev so podrli razen nove apsida, stolpa in južne stranske ladje. Novo steno severne stranske ladje so ob stolpu podaljšali in jo zaprli s steno od portala. Tako je nastal med stolpom in severno steno prostor za križevo kapelo. Gradbena dela so bila končana 20. oktobra 1890. Ljudje so navdušeno sodelovali z delom in darovi. Med gradnjo so službo božjo obhajali pri pokopališki kapeli. Tomaž Fantoni je stene poslikal orna-mentično z vmesnim marmoriranjem, v prezbiteriju sta nad oltarno sliko Kri-stusa in sv. Petra Oče in Sveti Duh, na obokih ladje pa štirje evangelisti in štirje cerkveni očetje.

Na naslovno stran knjige, v katero je vpisoval dobrotnike, ki so poma-gali cerkev povečati, je župnik Belšak vpisal verze:

Sto in sto bo preteklo že let
in vtonilo v večnost,
Petrovska cerkev še bo
klicala rodnom glasno:
»Zdavnaj pastir že Antonij Belšak
in farmani blagi
vživajo plačo za to,
ker me povečali so«. 1890.

Posvečenje je opravil 4. julija 1892 škof dr. Mihael Napotnik z vso slo-vesnostjo ob splošni radosti župljanov, ki so za svojo cerkev toliko žrtvovali. Marmorna plošča, vzdana v prezbiteriju, spominja na ta dogodek z napisom: Templum hoc in honorem S. Petri solemniter consecravit R. D. Dr. Michael Napotnik Pr. Episcopus Lav. die 4. Julii MDCCCXCII.

Belšak je po posvečenju nadaljeval z olepšavanjem cerkve. Podobar Leopold Perko mu je izdelal nove oltarje sv. Družine, Marijin oltar, oltar v križevi in lurški kapeli. Nabavili so nove podobe križevega pota, spovednice, prižnico, sedeže, orgle in še mnogo drugega.

V spomin neutrudnemu graditelju in oskrbniku cerkve je v prezbiteriju marmorna plošča z napisom-kronogramom:

In gLorIaM Dei saLVtI gregIs

antonIVs beLšak paroChVs eXstrVI CVraVIt.

Kronogram dá letnico 1898.

Sodobno urejen prezbiterij radgonske cerkve

Tako prenovljena in opremljena cerkev poslej dolga desetletja ni potrebovala in ne doživela večjih sprememb. Sproti so obnavljali in nabavljali, kar je bilo potrebno. Med vojno in nekaj let po vojni pa ni bilo mogoče ničesar nabavljati ali prenavljati. Leta 1951 je cerkev dobila vetrna vrata pri glavnem vhodu, dve leti pozneje pa vetrna in zunanja vrata na južni strani. Nova okna so bila nameščena leta 1960, ozvočenje 1964, vodovod v cerkev 1967, ogrevalna naprava pa leta 1971.

Posebej še omenjamo naslednje večje spremembe v župnijski cerkvi:

Leta 1966 je bil preurejen prezbiterij za sodobne liturgične potrebe. Načrte za preureditev je izdelal arhitekt ing. Ciril Zazula. Ker stari oltar ni imel niti estetske, niti starinske vrednosti, ni bilo pomislekov za njegovo zamenjavo. Sedaj je nameščen njegov nastavek pri družinskem oltarju. V prezbiteriju je bilo zgrajeno novo stopnišče iz marmorja, v središču krožnega stopnišča masiven daritveni oltar, ob njem Plečnikov križ, v apsi sedila, na strani evharistični steber, v ospredju na strani nov krstilnik, dvodelna obhajilna miza in čisto v ospredju ambon. Kamnoseška dela je opravil Stanko Kunovar, pasarska Alojzij Pirnat. Z enkratnim navdušenjem so župljani uresničili preureditev prezbiterija. Pravijo, da še nikoli ni bilo zbranih toliko ljudi v tej cerkvi in okrog nje, kakor ob posvetitvi novega oltarja 9. maja 1966. Škof dr. Držečnik je v slavnostnem govoru posebno utemeljil potrebo prilagoditve liturgičnih prostorov sodobnemu bogoslužju. Pogled na prezbiterij je postal dosti lepši, ko so bile leta 1970 nameščene v sprednjem delu cerkve nove nižje klopi.

V letih 1970—1972 je dobila veroučna šola v stranskih cerkvenih prostorih po prezidavi stopnišč tri učilnice.

Gornja Radgona — prezbiterij

Do leta 1968 župnija ni imela nobene podružnice. V tem letu pa so prebivalci Sp. Ščavnice in okoliških naselij pod vodstvom kaplana Izidorja Veleberija zgradili na Sp. Ščavnici cerkvico sv. Marije Brezmadežne. Načrte je izdelal viš. gradbeni tehnik Jože Požauko. Škof dr. Grmič jo je blagoslovil 15. septembra. Odslej je tam redna božja služba.

Leta 1972 je dobil prezbiterij okras dveh Kregarjevih oken.

ZVONOVİ

Najstarejše poročilo o zvonovih pri Sv. Petru imamo v inventarju leta 1860. Cerkev je imela 4 zvonove s skupno težo 25 stotov.

*Gornja Radgona
prejšnji
prezbiterij*

Leta 1886 so te zvonove prodali in nabavili 4 nove, ki so tehtali 33 stotov. Bili so precizno ubrani v es-akord. Škof Stepišnik jih je slovesno posvetil 20. junija 1886.

Župnik Osenjak je leta 1908 nabavil še veliki zvon, težak 2239 kg. Škof Napotnik ga je slovesno posvetil 11. oktobra istega leta.

Prva svetovna vojna je vzela razen najmanjšega vse zvonove.

Po vojni je župnik Kocbek leta 1922 oskrbel dva zvonova iz bron: prvi s sliko sv. Frančiška je tehtal 739 kg, drugi s sliko Kraljice miru 325 kg.

Isti Kocbek je nabavil leta 1926 še dva težka zvona pri Zvonoglasu po 2285 in 1105 kg.

Leta 1943 so zmetali zvonove skozi lino in jih odpeljali. Ostal je zopet le najmanjši. Po vojni so ljudje vedeli povedati, da ti zvonovi niso bili preliti in da so še nekje v Nemčiji. Nekaj časa so upali, da se morda vrnejo.

Cerkev sv. Petra v Gornji Radgoni

ŽUPNIKI

Ko je Sv. Peter postal samostojna župnija leta 1812, je dobil tudi pravega samostojnega župnika. Prvi je bil

Abraham Urban 1812—1818

Rojen 25. maja 1777 »na Štajerskem« je služboval kot kaplan v Selnici, župnijski upravitelj pri Sv. Jakobu, kaplan v Limbušu, župnijski upravitelj v Puščavi. V Gornjo Radgono je prišel maja 1812. Naslednjega leta je tu zgradil novo cerkev. Kovačič poroča, da je moral zaradi raznih umazanih pravnih župnijo zapustiti in iti za provizorja k Sv. Lovrencu pri Ivnici. Umrl je kot kaplan v Hočah.

Gočeverič Matija 1818—1819

Rojen je bil v Semiču na Kranjskem 14. septembra 1772. Že drugo leto po nastopu službe pri Sv. Petru je menjal z župnikom Martinom Papežem in odšel na Muto.

Papež Martin 1819—1827

Rojen 8. novembra 1781 v Kostelu je bil kaplan pri Sv. Tomažu, Rušah, provizor v Puščavi, kaplan pri Sv. Barbari, župnik na Muti. V Gornjo Radgono je prišel 1. avgusta 1819 in tu delal do svoje smrti, 26. septembra 1827. Svoje premoženje je zapustil župniji in revežem z obveznostjo, da vsakokratni župnik kot uživalec dobre »Papeževe njive« opravlja dve sveti maši letno za njegov dušni pokoj.

Po Papeževi smrti je osem mesecev vodil župnijo župnijski upravitelj **Peter Dajnko**, tukajšnji rojak, pisatelj, poznejši župnik in dekan pri Vélíki Nedelji.

Lah Janez 1828—1854

Tudi župnik Lah je bil rojak Sv. Petra v Gornji Radgoni. Rojen je namreč bil v Črešnjevcih 21. decembra 1777. Več let je kaplanoval v mestni župniji v Radgoni. Pri Sv. Petru je nastopil 23. aprila 1828. Leta 1854 je stopil v pokoj in je tukaj kot zlatomašnik umrl 1. decembra 1856.

Kögl Ivan 1854—1858

Pri Kapeli se je rodil 1. maja 1808. Duhovniško službo je opravljal v Rušah, mestu Radgoni, pri Sv. Ani na Krembergu, na Soboti. Kot župnik pri Sv. Petru je nastopil 30. avgusta 1854 in tu umrl 1858.

Kurnik Janez 1858—1877

Rodil se je 14. maja 1818 pri Sv. Lenartu v Slov. goricah. Služboval je v domači župniji, Ptuj, pri Sv. Antonu v Slov. goricah, v Ernovžu. Od tod je 23. septembra 1858 postal župnik v Gornji Radgoni. Precej je napisal v najstarejšo kroniko župnije. Po 33 letih duhovniške službe je tukaj umrl 28. marca 1877 in bil tukaj pokopan. Njegov grob in nagrobnik je ohranjen.

Belšak Anton 1877—1901

Belšaka bi mogli imenovati gornjeradgonskega Slomška. Saj je tudi bil Slomškov učenec in posnemalec. S svojo izredno požrtvovalnostjo za božjo hišo in versko življenje se je neizbrisno zapisal v zgodovino te župnije. Svoje življenje do nastopa službe v Gornji Radgoni je sam opisal v dnevniku, ki se bere prav tako prijetno kakor najboljši spisi škofa Slomška.

Rodil se je 1. junija 1837 v »Korački srenji fare Sv. Tomaža pri Vel. Nedelji«. Od doma je dobil dobro vzgojo. Gimnazijo je študiral v Varaždinu, bogoslovje pa kot lavantinski bogoslovec v Celovcu in Mariboru. Posvečen je bil 25. julija 1860. Kaplan je bil v Vuzenici, Slovenjgradcu, pri Sv. Križu p. Slatini in v Slovenski Bistrici. Župnik je bil pri Sv. Kunigundi na Pohorju od leta 1872.

V Gornji Radgoni je bil Belšak inštaliran 20. oktobra 1877. Njegova načela so bila: Delati moram obilno dobrega — to mi bo ostalo za večnost. Ut omnes Christo lucrificiam. V Gornji Radgoni je povečal in okrasil cerkev, devetkrat je obhajal misijon, ustanovil je več bratovščin in verskih družb, posojilnico, kmetijsko bralno društvo, kmetijsko zadrugo. Bil je zaveden narodnjak. Sadovi njegove vneme za vse dobro so vidni še v naslednjih rodovih. Vse življenje je bolehal, na koncu ga je mučila vodenika. Umrl je 11. januarja 1901. Njegov grob krasi kamnit nagrobnik.

Za Belšakom je 3 mesece vodil župnijo I. kaplan **Jožef Gunčer**.

Osenjak Martin 1901—1917

Osmi gornjeradgonski župnik Osenjak je bil rojen 13. novembra 1852 v Dražencih, župnija Hajdina. Za kaplana je bil v Hočah, pri Sv. Ani na Krembergu, v Ljutomeru in Gornji Radgoni od 11. februarja 1891 do 6. aprila 1892, ko je šel za župnika na Vurberg. Po Belšakovi smrti je bil 1. maja 1901 inštaliran pri Sv. Petru.

Po 38. letih duhovništva je 8. februarja 1917 umrl pri usmiljenih bratih v Gradcu. Dobri župljani so se trudili, da bi posmrtno ostanke svojega župnika prepeljali na tukajšnje pokopališče, pa se jim ni posrečilo. Bila je vojna.

Kocbek Anton 1917—1926

Sredi vojne vihre je 1. julija 1917 prevzel upravo župnije od provizorja **Vincenca Kranerja** novi župnik Kocbek. Doma je bil od Sv. Ane na Krembergu, kjer se je rodil 20. maja 1874. Mašnik je postal 25. julija 1898. Bil je kaplan pri Sv. Rupertu v Slov. goricah, Sv. Petru niže Maribora, provizor pri Sv. Križu nad Mariborom, kjer je bil nato 12 let župnik. Kocbek je bil zelo vesten, goreč in uspešen dušni pastir. S svojim ljudomilim nastopom se je zapisal v srca ljudi. Priljubljen je bil v preprosti in visoki družbi. Kot zaveden Slovenec je deloval zelo mnogo tudi na društvenem, prosvetnem in gospodarskem področju. S cerkvenimi in civilnimi oblastmi je že pod Avstrijo občeval v slovenskem jeziku. Ob blagoslovitvi zvonov, leta 1926, se je fotografiral pred cerkvijo. Še sedaj je nekaj teh fotografij ohranjenih po hišah. Na Petrovo 1926 so ga bolnega in z razlitim slepičem prepeljali v mestno bolnišnico. Tam je naslednji dan med operacijo umrl. Silen dež je motil veličastno slovo, ki so ga Petrovčani pripravili svojemu priljubljenemu župniku. Njegova oporoka je kakor dobra pridiga.

Do 1. oktobra je vodil župnijo provizor **Jakob Sajovic**.

Gaberc Martin 1927—1941

Deseti gornjeradgonski župnik je doma iz Pretreša v župniji Črešnjevce, rojen 29. septembra 1883. Gimnazijo in bogoslovje je študiral v Mariboru in bil 25. julija 1908 posvečen.

Gaberc je deloval samo na treh dušnopastirskih postojankah. Najprej je bil kaplan v Rajhenburgu 9 let. Ko je 30. junija 1917 odšel Kocbek od Sv. Križa nad Mariborom za župnika v Gornjo Radgono, ga je tam nasledil Gaberc. Pri Sv. Križu je ostal 10 let. V Gornji Radgoni ga je 2. oktobra 1927 inštaliral dekan Ljutomerske dekanije Jožef Weixl.

Župnik Gaberc se je zelo trudil za vsestranski razcvet župnije. Bil je nadarjen muzik, pevec in pevovodja. Ob prekopu radgonskih žrtev je imel slavnostni govor, tudi akcijo za postavitev spomenika tem žrtvam je vodil on. Kot zaveden in razgledan Slovenec je v zadnjih letih pogosto opominjal na nevarnost, ki nam preti od bujno rastočega hitlerizma.

V staro kroniko je v vrsto gornjeradgonskih župnikov vpisal lastnoročno tudi sebe, ime in priimek, letnico nastopa 1927, nato pa — — — tri pomišljaje. Ko so na cvetno nedeljo, 6. aprila 1941 Hitlerjeve čete vdrle prek Mure, je bil župnik Gaberc njihova prva žrtev. Oblečen v talar se je pripravljaj v svoji sobi na rano božjo službo. Imel je prižgano luč in gledal skozi južno okno v tretji sobi župniškega pritličja premike Nemcev. Pri tem je dobil smrtonosni strel v trebuh. Domači so ga našli že izkrvavelega. V torek, 8. aprila, je kaplan Rudolf Vahčič opravil zanj vigilijske in svete maše. Ob 10. je bil v vsej skromnosti njegov pogreb iz mrtvašnice, kamor so morali takoj po smrti prepeljati truplo. Ob grobu ima lep spomenik z vdolano fotografijo.

Po tragični smrti župnika Gaberca je oskrboval dušno pastirstvo kaplan **Rudolf Vahčič**, pa le kratek čas. Že prve dni junija so ga Nemci aretirali in preselili kakor mnoge druge Radgončane.

Za njim je nastopil kot vikar duhovnik sekovske škofije **Rudolf Konrad**, poznejši vikar v Ptuju. V avgustu 1941 pa je bil nastavljen za vikarja duhovnik sekovske škofije **dr. Otto Gliebe**. Ta je, oskrboval župnijo ves čas vojne. Otroke je poučeval v cerkvi in v vaških kapelicah. Naučil se je tudi našega jezika in takoj po osvoboditvi je nastopil s slovenskimi pridigami.

Po osvoboditvi je škof poslal 17. junija 1945 v Gornjo Radgono za duhovnega pomočnika **Ivana Zelka**. V oktobru je bil Zelko imenovan za župnijskega upravitelja, za kaplana pa je prišel Franc Puncer. Ta je bil nato 25. julija 1946 inštaliran za župnika.

Puncer Franc 1946

Rodil se je 3. oktobra 1916 v Spodnjih Gorčah, župnija Braslovče. Gimnazijo in visoko bogoslovno šolo je študiral v Mariboru in bil 6. aprila 1941 posvečen. Dušno pastirstvo je opravljal v župnijah Sv. Jurij ob Taboru, v Gomilskem, Sv. Pavlu pri Preboldu, Mariji Reki, dokler ga ni oktobra 1942 gestapo zaprl v Celju in Mariboru. Konec vojne je dočakal v Dachau. Po vrnitvi je spet upravljal Sv. Jurija ob Taboru in sosednje župnije do vrnitve njihovih župnikov.

Župnijska kronika bi nam imela še kaj povedati. Še mnogo. O starih časih, o kugi, ki je šla tolikokrat skozi te griče ter morila desno in levo. Številni »pomurski križi« s svojim kamnitim glasom še danes pripovedujejo o teh strahotah. O Turkih, Krucih in Madžarih, ki so kopita njihovih konj tolikokrat divjala tod, da ljudje niso mogli obhajati bogoslužja v cerkvici na griču, ampak so se potikali po globelih, da bi morda rešili golo življenje. Pa tudi sončnih in veselih praznikov je bilo: gostij, žegnanj, novih maš, blagoslavljanj visokih lesenih križev in vaških kapelic. Morali bi se sprehoditi po obsežnem župnijskem pokopališču in obuditi spomine na življenjske usode tistih, ki tam spijo. Morali bi orisati življenjsko pot tukajšnjih številnih rojakov, pa tudi za narod in človeštvo zaslužnih ljudi, ki jim je v teh domovih tekla zibelka. Zlasti pa bi morali zapisati vse, kar še ni šlo v pozabo, o vseh vikarjih, župnikih in kaplanih, ki so pasli božjo čredo pri Sv. Petru.

VILKO NOVAK

Delo in pomen Števana Küzmiča

Ob 250-letnici njegovega rojstva

Dvestopetdeseta obletnica rojstva najpomembnejšega evangeličanskega prekmurskega pisatelja — **Števana Küzmiča** je že tako častitljiv mejnik v kulturnem razvoju naše krajine, da se moramo ob njem ustaviti vsi, ne le naši evangeličani — tudi vsi izobraženi Slovenci. Küzmičevo ime sicer omenjajo mimogrede v šolah (v ljudskih bolj malo, tudi v Prekmurju, kot sploh naše domače kulturne delavce), nekaj malega pišejo o njem tudi slovstvene zgodovine — toda o njegovem resničnem, velikem pomenu ima tudi prekmurski izobraženec le malo ali celo nič pojma. Celotna kultura sloni na preteklosti, na raznih tujih in domačih temeljih — zato bi ljudje, ki se imajo za omikane, kulturne, morali vsaj v glavnem te temelje poznati. Žal ni tako: imena naših velikih mož imajo le za nekaj prazen okras, ki zaide mogoče na ulične table in v knjige — za drugo pa se ne brigajo. Ravno v naši krajini bi se pa morali

stalno zavedati, da je bila le s težavo, z mnogimi napori osvobojena tuje nadvlade in združena z ostalo Slovenijo 1919. Vsi ti napori pa bi bili neuspešni, ko bi se ne bili mogli sklicevati na desettisoče Slovencev tudi v madžarskih statistikah in na narodno zavest naših prednikov. Le berimo večkrat nadrobne spise dr. Matija Slaviča o tem in še kaj!

In kdo je ohranjal ter budil narodno zavest v pokrajini med Muro in Rabo? Zanimarjeni kmečki domovi s slovensko govorico, ki jo je teden za tednom utrjevala Cerkev s slovensko molitvijo in pesmijo, pridigo, od 18. stoletja pa dajala ljudem v roke tudi nabožne, pozneje celo poučne in zabavne knjige v njihovem narečju. In končno so jim duhovniki v 19. stoletju posredovali celo mohorske knjige in razne časopise v knjižni slovenščini. Ko bi bilo ljudstvo vsa stoletja prepuščeno samo sebi, in ne zavednim, skoro edinim med njim delujočim izobražencem — duhovnikom, bi danes Prekmurje ne bilo ne v Sloveniji in ne v Jugoslaviji. Med tistimi, ki ima velike zasluge za ohranitev naše narodnosti in našega jezika, je tudi pisatelj **Števan Küzmič**.

Če hočemo njegov pomen razumeti, se moramo ozreti v čas pred njim in v razmere njegovega časa med prekmurskimi Slovenci. Š. Küzmič je izšel iz protestantske verske skupnosti, iz njene evangeličanske oblike. Stalno ponavljamo, da je tudi v Prekmurju — kot v ostali Sloveniji — reformacija pobudila slovstveno delo. To je le delno res: prvič so prve prekmurske knjige nastale šele skoro dvesto let po začetku reformacije, drugič pa — in to smo doslej prezrli vsi, ki smo o tem slovstvenem delu pisali — temelji in korenini vse to delo (tako evangeličansko kot katoliško) v kajkavskem hrvaškem slovstvenem, najprej rokopisnem, potem tiskanem delu, ki se je širilo predvsem po južnih prekmurskih župnijah, pripadajočih od 1176 zagrebški škofiji, od tod pa zavoljo potrebe po cerkvenih besedilih tudi po Ravenskem in Goričkem.

Protestantizem so uvedli v naši krajini madžarski grofje. Ko so pa prav tako po upravni poti odvzeli protestantom v 17. stoletju cerkve in jih vrnili katoličanom, v katerih veroizpoved so se vrnili povečini le na zunaj poluteranjeni verniki, so tudi 1681 na državnem zboru prepovedali javno bogoslužje evangeličanom v današnjem Prekmurju. Zato so morali le-ti od 1681 (navadno trikrat na leto) k božji službi v Nemescsó (po domače v Čobo) med Szombathelyem in Kőszegom, ki je bil eden od artikularnih (v artikulah, določenih členih) krajev. Tu so imeli tudi šolo, v kateri so se šolali redki dečki iz naše krajine. In tu so delovali — prav zavoljo sem prihajajočih Slovencev — nekateri naši učitelji in duhovniki, ki so zato postali prvi pisatelji v našem narečju.

Čas pred Küzmičem pa ni bil le nemiren in težak zavoljo verskih razmer, marveč tudi zavoljo turških vpadov in njihove zasedbe. S požiganjem in ubijanjem ter plenjenjem ljudi so docela spremenili podobo naše zemlje med Muro in Rabo. Temu so sledili upori ogrskega plemstva pod Betlehemom in Thökölyjem v 17. stol., ki so prav tako prizadeli predvsem kmečko ljudstvo. V takih razmerah se je 1719 odselilo z Ravenskega in Goriškega 14 protestantskih družin v župnijo Somogy (v bližino Nagykanizse), kjer se je sčasom razvilo 11 docela ali delno slovenskih vasi. Njihovo središče je bil artikularni kraj Surd, kjer so dobili 1751 verjetno prvega slovenskega duhovnika. Te vasi so pomadžarili, vendar so sledovi slovenskega jezika še živi v Taranyu in okolici. In prav ta pokrajina je postala delovno okolje Števana Küzmiča.

Števan Küzmič se je narodil 1723. leta v Strukovcih, kjer naznanja spominska plošča mesto njegove rojstne hiše. Ljudsko šolo je obiskoval pri Sv.

Benediktu (Kančovci) in baje v dalnjem Szegedu, nakar je desetleten prišel na evangeličansko višjo šolo v Sopronu, čez šest let pa v Győr in 1744 v tedanji Požun, današnjo Bratislavo. V teh krajih so se šolali vsi naši tedanji evangeličanski izobraženci. Verjetno je študiral tudi v Nemčiji, kar pa ni dokazano.

Leta 1751 je postal rektor evang. šole in učitelj v Nemescsóju. Tu je učil tudi slovenske dečke, saj poročajo vsi viri, da je v tem času napisal v svojem narečju mali katekizem in abecednik s čitanko, ki nista ohranjena. Ohranjena pa je knjižica Vöre krstšanske krátki návuk... V Halli 1754 (274 str.), ki vsebuje poleg verskega nauka, sestavljenega iz odlomkov sv. pisma in katekizma, tudi nekaj molitev in 19 cerkvenih pesmi. V predgovoru knjige piše, da jo je sestavil »zavolo pomenkanja slovenskoga pisma«, čemur pa je vzrok neomikanost jezika in nemarnost slovenskih izobražencev za ljudske duhovne potrebe. Nameraval je tudi »iztrebiti versko neznanje med slovenskim ljudstvom«. Že ta predgovor dela Küzmiču čast, saj dotlej v slovenski knjigi ni bilo tako ostro in v bistvo zadevajočih besed o brezbriznosti izobražencev za ljudske kulturne potrebe.

Pesmi v knjigi so sevé prevedene iz nemških in mogoče tudi madžarskih duhovnih pesnikov. To sicer niso prve v prekmurskem narečju natisnjene pesmi, kajti Mihal Sever z Váneče, Küzmičev prednik v Nemescsóju, je 1747 izdal podobno knjižico: Réd zveličanstva..., v kateri je tudi zbirka nabožnih pesmi.

V tem času je napisal tudi dva madžarska neohranjena učbenika. Vsa ta dela pričajo o Küzmičevi izobrazbi, verski in izobraževalni vnemi ter slovstveni spretnosti. Ta dela nam tudi pojasnjujejo, da so ga imeli za primerne duhovnika v Šurdu, kamor se je preselil sredi leta 1755. Toda stanoval je v lastni hiši v uro oddaljenem Nemespátru. Tu je poleg težav, ki so mu jih povzročali katoličani, pretrpel smrt 39 letne žene in v istem letu druge hčere, nato še očeta in sina. Vmes pa je opravil ogromno slovstveno delo in pričel tudi sam bolehati ter osem let po objavi Novega zakona, 22. decembra 1779 umrl. Pokopališče, kjer je njegov grob, ni več ohranjeno, pač pa so 1971, ob dvestoletnici njegovega prevoda, vzdali spominsko ploščo na šurdanskem župnišču.

NOUVI ZAKON ALI TESTAMENTOM

Prva knjiga v prekmurščini, Franca **Temlina** prevod Lutrovega Malega katekizma: Mali katechismus, touje tou krátki návuk vöre kerščanske... — je bil natisnjen v Halle 1715. Sledil je Abecedárium Slovensko... v Požoni 1725; za že omenjeno Severjevo knjigo pa Küzmičev Krátki návuk, ki nam je sicer dragocen dokaz njegovega dela in verskega ter splošno kulturnega življenja naših prednikov v duhovni puščavi preteklih stoletij — toda glavno **Küzmičevo** delo je njegov popolni prevod nove zaveze iz grščine: **Nouvi zákon ali Teštamentom** Gospodna Našega Jezusa Kristuša zdaj oprvič z Grčkoga na stári slovenski jezik obrnjeni po Števan Küzmiči Šurdánskom F(arari) v Halli Saxonskoj MDCCLXXI.

Prva izdaja vsebuje 14 strani: Predgovora, ki ga je podpisal M. **Torkoš** Jožef, prednejši farar šopronski. Toda ta je verjetno napisal le bogoslovni del o značaju in pomenu sv. pisma, Küzmič sam pa je napisal § 13, v katerem poudarja, da ima »Gospodin Bog na ves slovenski narod svojo božansko skrb«, to je za vse Slovane, ki živijo v Dalmaciji, Istri, Slavoniji, Bosni, Bolgariji,

na Hrvaškem, Kranjskem, Štajerskem, Madžarskem, Moravskem, Češkem, Poljskem in Ruskem. Vsi ti imajo prevod sv. pisma v svojem jeziku, toda posebej omenja »Kranjce i dolnje Štajerce, ki so, kak štimamo z našimi vo-grskimi vu Železnoj, Sala i Somockoj stolici bodoučimi Sloveni vret ostanki

NOUVI ZÁKON

ALI

TESTAMENTOM

GOSZPODNA NASEGA

JEZUSA KRISZTUSA

ZDAJ OPRVICS

zGRCSKOGA NA SZTÁRI
SZLOVENSZKI JEZIK OBRNYENI

PO

STEVAN KÜZMICSI SURDÁNSZKOM.

F.

V HALLI SAXONSKOJ MDCCLXXI.

Naslovna stran Küzmičevega prevoda svetega pisma
nove zaveze

ovi Vandalušov, kateri so v V. stol. odšli odtod v Italijo, Španijo in Afriko.

Med slovanskimi prevajavci biblije omenja Lužičana Frencela, natančneje pa slovenske in hrvaške protestante: Trubarjev Novi zakon »z Glagoskimi piskmi«, prevod Antuna Dalmate, Stevana Istrianskoga in Jurija Jurjeviča. O Dalmatinovem prevodu biblije pravi, da je v »štajerskem jeziku«. Poznal pa je tudi Bohoričevo slovnico, ker je po njej povzel razširjenost Slovanov in jo v opombi tudi navaja. Potrebo posebnega prevoda »med Mürom i Rábom prebivajoučim Slovenom« pa je utemeljeval s tem, da duševne koristi le-ti »ni s Truberovoga ni Dalmatinovoga ni Frencelovoga niti z nikakšnega drugoga obračanja čakati ne morejo. Ar tej naši Vogrski Slovenov jezik od vsej drugi dosta tühoga i sebi lastivnoga má«.

Kakor so imeli v tistem času svoje obrobno slovstvo v lastnem narečju na Koroškem in vzhodnem Štajerskem, saj se je enotni slovenski knjižni jezik še razvijal in se ga nikjer v šolah niso učili, da bi ga bili mogli vsi Slovenci razumeti, tako so si ga ustvarili tudi naši predniki.

Besedilo Küzmičevega prevoda in njegovi uvodi k posameznim svetopisemskim knjigam, v katerih se je uveljavil njegov samostojni slog, obsega 854 strani. Za prevodom NZ je dodan »Nedelni i Svétešni Evangyliomov : Epištol Kazáč« (810-13), ki mu sledijo Ništere z Stároga Zákona vó vzéte Epištole (do 818) in Molitvi na vsáko Nedelo i Svétek. — Küzmič je nameraval prevesti tudi Staro zavezo.

Zal, da naslednje izdaje knjige nimajo več znamenitega Predgovora (ponatisnjen je v V. Novaka Izboru prekm. književnosti, 1936). Spreminjali pa so tudi pravopis v njih (dvoglasnike ej, ou, aj so pisali z enim znakom itn.). Druga izdaja je bila natisnjena »Vu Posoni« 1817, tretja v predelavi Aleksandra Terplana skupno z njegovim prevodom psalmov v Köszegu 1848, četrta »V Besci« 1883 in zadnja v Beogradu 1928 (izdala Britan. bibl. družba, s premnogimi tiskovnimi napakami).

Pomen Küzmičevega Novega zakona ni le verski, saj je bil in je še našim evangeličanom dvesto let poleg pesmaric glavna verska knjiga, ki so jo mnogo prebirali. Njegov pomen je izreden za razvoj nadaljnjega slovstva v prekmurščini, ker so se nanj naslanjali sledeči mu evangeličanski in pozneje katoliški pisatelji, med njimi prvi Mikloš Küzmič. Ta pomen ni le praktičen, kot vzor, marveč je v izredni jezikovni, slovstveni in splošno kulturni stvaritvi, ki jo je zmožeg podeželski duhovnik v narečju, v katerem je bilo dotlej napisanih le nekaj knjižic. Prevod sv. pisma je bil preizkusni kamen za vsa evropska in mnoga druga slovstva z velikimi zahtevami po bogatem besednem zakladu za premnoge predmete in pojme, tudi iz abstraktnega sveta, za slogovne težave in posebnosti. Küzmičev uspeh vzbuja zato že dvesto let občudovanje slovan-skih in tujih slovstvenih zgodovinarjev ter jezikoslovcev. Saj si je mogel le malo pomagati z Dalmatinom in kajkavskimi knjigami. Mnogo izrazov je pri-redil sam, zlasti pojmovne, narečnim besedam pa si je prizadeval dati urejeno obliko.

PESMARICA

Ne vemo, kaj vse se je izgubilo iz Küzmičeve zapuščine. Mikloš Küzmič je npr. pisal svojemu dobrotniku, prvemu somboteljskemu škofu Szilyju, da je Števan Küzmič zapustil v rokopisu prevod Stare zaveze, ki da bo kmalu natisnjen. Mikloš si tega gotovo ni izmislil brez podlage. Saj je vedel še, da je Števan zapustil tudi popravljeni Gradual, tj. pesmarico cerkvenih pesmi.

národa posztavo) pred Bogom, komi je vörvao, †† steri i o'zivi mrtve i zove naprej ona, stera szo nej, liki da bi bila. † Sziv. 17, 4. †† 'Sid. 11, 18. 19.

III. 18. Kí je kre vûpanya prouti vûpanyi vörvao; kaj bode on ocsa vnougoga národa, pouleg povejdanya: tak bode szemen tvoje. Sziv. 15, 5. 'Zid. 11, 12.

19. I nej je bio nemocsen vu vóri, niti je nej glédao szvoje tejló 'ze mrtvo okouli sztou lejt bodoucsi, i mrtveno utrobo Sáre. Sziv. 18, 11.

20. Niti je nej dvojio znevernofzyom vu obecsanyí Bo zem; nego mocsen vcsinyeni vu vóri díko je dáo Bougi.

21. I gvûfen bodoucsi; kaj, ka je obecsao, zmo'zen je i vcsiniti. 'Zolt. 115, 3. Lúk. 1, 37.

22. Zátó nyemi je i notri zracúnano za praviczó.

23. Nej je pa szamo za nyegovo volo píszano; ka nyemi je notri zracúnano:

24. Nego i za' náfó volo; kim sze bode notri racúnalo, kí vörjemo vu onom; kí je zmrtvi gori zbûdo Jezusa Goszpodná nafega. 1. Kor. 10, 6. 11.

25. Kí je rá dáni za grejbe náfé; i gori je zbûdjeni za volo pravicsnofzti náfé. Es. 53, 5. 6. 11. 1. Ivan. 2, 2. 1. Kor. 15, 17.

P É T I (V.) T Á O.

I. Pravicsnofzti cseztvéri szád, 1-11. II. Ádama i Krisztusa delo, 12-19. III. Zrok, zakaj je zapovid dána 20-21.

I. 1. *P*ravicsni vcsinyeni zátó zvôre mér mámo pri Bougi po Goszpodni nafem Jezusi Krisztusi. Ivan. 16, 33. Ef. 2, 13. 14.

2. Po kom szmo i prisztoupanye doubili zvôrov ktoj milofcsi; vu steroj sztojmo: i hválimo sze pod vûpanyem díke Bo'ze. Iv. 10, 9. Ef. 2, 18. 1. Kor. 15, 1.

3. Nej szamo tou pa; nego sze hválimo i vu nevo-
láj

O tem priča tudi Mihal Bakoš v Predgovoru svojega Novega Gráduvála (Sopron, 1789), češ da je Küzmič po objavi Novega Zakona pričel pripravljati pesmarico; da je popravljaj in prirejal stare domače pesmi ter da jih je pred smrtjo še lastnoročno prepisal. To je zapisal menda Küzmič sam v latinskem nagrobnem napisu: »correxít meliusque dedit Graduale vetustum« ... Bakoš, njegov naslednik v Šurdu, je po triletnem pripravljanju lastne pesmarice našel Küzmičev rokopis. Zato je lastno delo dopolnil s Küzmičevim in če sklepamo iz njegove pripombe, da je svoje priredbe označil z zvezdico — tedaj je velika večina pesmi v Bakoševi pesmarici stara dediščina prekmurskih katoličanov in evangeličanov, ki jo je prirejal za natis že Küzmič. To določno dokazuje tudi primerjava le-teh pesmi z besedili v doslej poznanih rokopisnih pesmaricah kajkavskega izvira (tim. martjanska in druge), ki izvirajo v današnji obliki iz 16. stol. — vidimo, da jih je pri Bakošu mnogo docela enakih ali le nekoliko popravljenih, predvsem jezikovno prilagojenih prekmurskemu narečju. Tako je Števan Küzmiča delo vsaj posredno udeleženo tudi pri razvoju prekmurske evangeličanske pesmarice in je tudi vez s katoliškim izročilom. O vsem tem bodo obširno spregovorila nadaljnja raziskavanja.

Ko se letos spoštljivo spominjamo vélikega, čudovitega dela Števana Küzmiča pred dvesto leti, se hvaležno spominjamo tudi vseh njemu požrtvovalno sledečih evangeličanskih in katoličanskih pisateljev v našem narečju, ki niso malodušno čakali, kdaj bo njihovo ljudstvece utonilo v tujem morju, marveč so skromno, toda vztrajno in z lepim uspehom ustvarjali v težkih razmerah slovensko omiko in vzdrževali sveto slovensko besedo ter zavest — s čimer so nas rešili slovenski narodni skupnosti. Naša dolžnost je, da to njihovo delo spoznavamo in seznanimo z njim v prepotrebem izboru s študijami ne le prekmurske, marveč vse Slovence!

VILKO NOVAK

Števani Küzmiči

*Bila piistina je naša krajina,
naša rêč je živêla brez knige
v guči domačen, ki včila ga mati,
čuvali moški ga trdi pred sôsidi lückimi —*

*Tam na Ravénskon pod bregi goričkimi
je strúkovska vês: lesene so hiže,
s slámov pokrite, blatne poti so med njimi,
v méri živéjo tú kmetje podložni,
grofi plačújejo dáčo, gospôčino slúžijo,
pústa je župa, bridek je krúj, redke pogače,
o, krumpšov šče nega, kukarce malo —
od koj ste živeli, dedeki naši, vi podložanci —
od gladi na lanci, od trúda pa znoja?*

*Dúša pa vaša — lačna kak têlo,
ne si počínola niti v nedelo,
ne bilô gmajne, ne cêrkvi ...
Očanáš samo molijo oča naprej
pougnjé pa večér, gda za stolon sidíte,*

ka močnik pa kaša prosena, idínska
bi dala van moč... Ednók pa na leto
v Čobo daléšnje molit odišli ste,
gde cerkev bila je vaša,
zagotòvljena slòboda slùžbe tan Bogi —

Se zbrali tan vnogi ste bratje i sestre po veri
iz slovenskih, vogrskih krajin,
potópili v pesem, molitev se
v skrìvnosti bože, ki so držale v življenji vas...
Pesem slovenska je bila vaša molitev starinska:
Hválim jas tebé, Gospodne...
Kristuš, ki si den i svetlost,
ki presveitiš nočno temnost —
Vu mem drágom Bougi vùpam se v nevòli...

Tü odnet srečna te Roka je zdígnola z blata,
sirnaštva, po šòlanji v Šoproni, Györi, Požóni
šole si v Čobi neméškej školnik, ravníteo postàno.
Tü knige si pisati zàčno v jeziki slovenskon...

Gda si v Šurd se presèlo daléšnji,
pastér si bio dober Slovènom odsèljenim,
vdárec za vdárcon ti smrt je zadala,
ženo si zgübo v zákoni mládon, deco pa òčo...
Želo si biti pastér cele krajíne
Slovènov med Mürov i Rábov —
božo si reč, pismo si svéto
poslovèno njin z velkin trüdon i znánjon.

Kniga častita ti dnes šče živé
po dvej stòtinaj lét
čarna, zamázana, strgana
na stòlaj prevnogih, v petérih izdánjaj
jèzere düš je čtelo, molilo na glas,
poslúšalo v cerkvi rěč tvojo lèpo,
v knjigaj prevnogih glasovíto je tvoje imé!

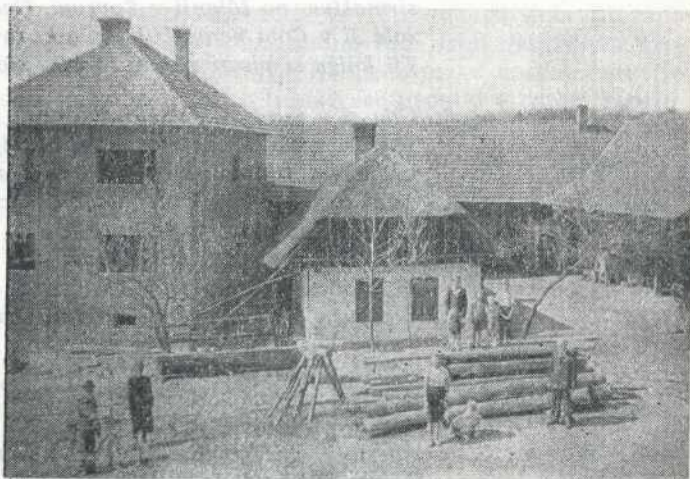
Reč našo povzdígnó si
kak v kelihi zlaton istine bože —
stváro si delo odíčeno,
hrano düševno, spòmenek večén
Slovenstva med Mürov i Rabov —
Dvesto že let tvoj Zákon živé,
TESTAMENT nam je sveti,
da rěči smo narodnoj verni,
da Božanstvo častimo v njoj
združeni bratje —
Z njim bo živelo tvoje imé,
v njem tvoja lübézen gori!

Pesem hoče v narečju počastiti Küzmičevo véliko dejanje v našem narečju.

Jožef Kerec, zlatomašnik, misionar in arhitekt, bivši apostolski administrator

Na 3. velikonočno nedeljo 6. maja 1973 je obhajal svojo zlato mašo pri Sv. Sebeščanu mons. Jožef Kerec. Naslednje podatke sem povzel iz obširne študije Franca Halasa: Veliki sin Slovenske krajine na Kitajskem (tipkopis 114 strani, Brežice 1961) in predvsem iz pripovedovanja zlatomašnika samega.

Kerecove prave rojstne hiše ni več. Bila je zgrajena iz brun, ometana z ilovico in pokrita s slamo. Zgradil jo je še misijonarjev dedek Franc Hajdinjak, oče misijonarjeve matere. Misijonarjev oče Janez Kerec je svoji številni družini postavil novo hišo leta 1903, ki je pa sedaj tudi ni več, ohranjena je le na fotografiji. Misijonarjev nečak je po načrtih svojega strica dipl. arh. mons. Jožefa Kereca zgradil poleg nekdanje lepo novo nadstropno hišo.

Kerecova domačija

O svojih starših pripoveduje misijonar sledeče:

»Oče Janez Kerec, rojen 1848 v Vidoncih, župnija Grad, se je priženil v Prosečko ves. Vzel je Katarino roj. Hajdinjak. Moj oče je bil veren in nadarjen mož. Zimski večeri so nam bili kakor družinska šola. Oče, čevljarški mojster in obenem naš domači učitelj, nas je učil brati iz stare »Knige čtenjá«. Predvsem pa smo radi prebirali Kalendar Srca Jezušovoga, ki ga je začel izdajati dr. Ivanocy. Če ne bi bilo Ivanocyja, narodnega buditelja prekmurskih Slovencev, potem tudi jaz ne bi bil slovenski misijonar.

Moja mati Katarina, rojena 1858 v Prosečki vesi, je naredila veliko zaobljubo. Trikrat na teden se je postila, da bi bil vsaj en njen sin duhovnik. Ko sem ji razodel, da hočem biti misijonar, mi je rekla: »Potem pa moraš biti zelo svet!«

V Kerecovi družini je bilo šest otrok. Jožef, predzadnji, se je rodil 15. oktobra 1892 v Prosečki vesi. Osnovno šolo je obiskoval pri Sv. Sebeščanu. Učitelj Abraham je hotel odličnega učenca poslati v gimnazijo, toda starši niso zmogli šolanja. Bratranec ga je vabil v Budimpešto za natakarkarja, toda

župnik Klekl se s tem ni strinjal. »Poslal te bom rajši v Ljubljano, tam je naše slovensko središče!« To je bilo leta 1909, ko je naš Kerec bil zadnjikrat na sezonskem delu v »Lukač pusti« pri Virovitici.

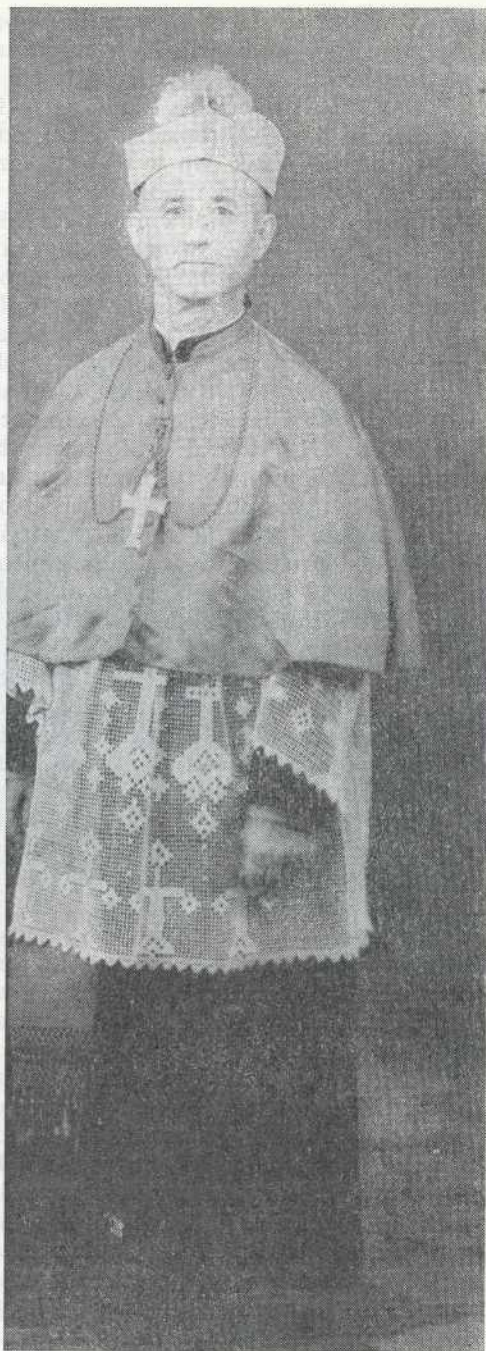
S Kleklovim priporočilom je prišel v Ljubljansko hiralnico, poznejše zavetišče sv. Jožefa. Prepričan je bil, da bo tam mogel študirati, toda dali so ga med hlapce. Vsak dan je s konji vozil kruh v bolnišnico, trikrat na teden pa še na Studenec pri Ljubljani. Ko je sestri Sabini potožil, da bi rad študiral, mu je rekla: »Pojdi vprašat prefekta lazaristov Nastrana!« Temu se je za prvo gimnazijo zdel prestar. Bilo mu je že 16 let. Prvi neuspeh ga ni potrl. Oglasil se je pri jezuitih. Ti so mu odgovorili: »Najprej se izuči kakšne obrti, pa te bomo sprejeli za brata«. Pozvonil je pri frančiškanih. Tudi ti ga niso sprejeli: »Pojdi k škofu Jegliču, morda te sprejme v šentviško gimnazijo!«. Še isti večer se je kar v škornjih in jahalnih hlačah javil pri škofu. Škof ga je sprejel in mu dejal: »Pojdite k ravnatelju v Šentvid in mu vse razložite!« Toda tam je bila ista težava. Za gimnazijo je bil prestar. Tedaj mu je bilo že 17 let. Leta 1910 je bral v Slovencu, da bodo salezijanci na Rakovniku slovesno obhajali praznik sv. Frančiška Sal. Tam je govornik v pridigi omenjal pozne duhovniške poklice. Na Kleklovo priporočilo so salezijanci poslali Kereca v Cavaglio, kjer je končal nižjo gimnazijo. Leta 1913 je prišel v Veržej, kjer je med prvo svetovno vojno končal gimnazijo.

Leta 1919 ga je v Veržaju obiskal Ferdo Herman (poznejši črensovski župnik) ki se je kot vojni ujetnik vrnil prek Mandžurije in Kitajske v domovino. To srečanje s Hermanom je zbudilo pri Kerecu zanimanje za dalnji vzhod. Salezijanci so ga poslali na Kitajsko v Macao, ki ga imenujejo tudi »Vzhodni Rim«. Tu je bil posvečen za duhovnika 26. maja 1923. Ko je Kerec prvič stopil na Kitajsko tla, je vzdihnil: »Pozdravljena mi bodi, Kitajska, ti druga moja zemeljska domovina. Vsemogočni naj obilno blagoslavlja moje delovanje med tem velikim narodom!«

Svoje misijonsko delo je začel v Heungshan (Taomunska pokrajina). Kitajci so občudovali njegovo belo brado in talar. Pravijo, da ni tako radovednega človeka na svetu, kot je Kitajec. Začeli so ga spraševati, zakaj ne nosi takšne obleke kot drugi Evropci, zakaj nosi to dolgo obleko (talar). Kaj to pomeni? Kerec jim je odgovoril: »Jaz sem mandarin nebeškega Gospodarja«. Tako je imel prvič priložnost, da jim je govoril o Bogu stvarniku, o grehu in Odrešniku. Nazadnje so ga še vprašali, kje stanuje. Rekel jim je: »TIN ČU TONG«, to je katoliški misijon. Takoj so se oglasili štirje, da jih je začel pripravljati na krst.

Razen misijonarske službe je bil nekaj časa prefekt in rektor zavoda sv. Antona v Hong-kongu in sv. Janeza Boska v Yunnanfu. Leta 1938 je bil imenovan za apostolskega proprefekta škofije Chaotung, po odstopu škofa Damijana Chenga pa ga je kongregacija De propaganda fide 14. 6. 1939 imenovala za apostolskega administratorja chaotungške škofije. Ustoličenje je bilo 2. 7. 1939. Sv. sedež je Kereca pooblastil, da je uredil spor med škofom Chengom in domačo kitajsko duhovščino. Leta 1945 je šel mons. Kerec prvič »ad limina« v Rim. Sprejel ga je papež Pij XII. Papežu je predal obenem tudi redna poročila vseh ordinarijev — škofov Kitajske. Vsi dokumenti, ki jih je Kerec prinesel s seboj o kitajski hierarhiji so bili težki skoraj 5 kg.

Leta 1949 je na Kitajskem prevzel oblast Mao-Tse-Tung (ime je sestavljeno iz treh besed: kocina — tempelj — vzhodni). Kerec je bil v zaporu dve leti, potem pa je bil izgnan v Hong-kong. Od tam je poletel z letalom v Rim in se prek Francije vrnil v domovino. Sedaj prebiva v Veržaju.

Mons. Jožef Kerec,
apostolski administrator

Za arhitekturo se je Kerec začel zanimati že leta 1919 med svojim enomesečnim bivanjem na Dunaju. Na željo predstojnikov se je kot prefekt vpisal na arhitekturo v Hong-kongu. Profesorji so mu bili Angleži, Portugalci in

Italijani. Diplomiral je leta 1931. Pri veliki večini svojih sakralnih zgradb je iskal vzore in oblike pri evropskih mojstrih, le v Chiao-Chia je postavil cerkev bolj v kitajskem slogu. Zaradi okraskov, ki jih zahteva kitajski slog posebno pri gradnji streh, je ta zelo drag, zato se ga je po možnosti izogibal. Naredil je okrog 50 načrtov za cerkve. Okrog 40 neizvedenih, neizpeljanih načrtov hrani škofijski ordinariat v Toulonu.

Sakralne zgradbe, narejene po Kerecovih načrtih so:

1. Zavod in cerkev Srca Jezusovega v Shin Chowu
2. Zavod in cerkev sv. Janeza Boska v Kwenmingu
3. Stolnica Marije Pomočnice v Chaotungu
4. Cerkev sv. Jožefa v Chaotungu
5. Cerkev sv. Janeza Boska v Chaotungu
6. Cerkev sv. Kamila pri leprozariju (zavodu za gobavce) v Chaotungu
7. Cerkev Brezmadežne v Jentsinu
8. Cerkev sv. Družine v Chiao-Chia
9. Cerkev Srca Jezusovega v Loapu
10. Cerkev sv. Kamila v Tongcwanu

Tudi za Prosečko ves je naredil načrt za cerkev s 400 sedeži

Pri svojih nesakralnih stvaritvah je bil pod vplivom klasične, renesanse in modernih smeri.

Najpomembnejše njegove nesakralne zgradbe so:

1. Aberden industrial school v Hong-kongu
2. St. Louis school and Parish church v Hong-kongu
3. Tang King po School v Hong-Kongu
4. Don Bosco school v Chiao-Chia
5. Industrial school v Junnanfu

To zadnje so Francozi imenovali palačo svetlobe.

Ob svojem prvem obisku po vojni v domovini (1955) je arh. Novaku pokazal svoje načrte: za nebotičnik v Soboti, za gledališče in opero. Novak se je čudil njegovim drznim izvedbam. Ti zadnji načrti so za naše okoliščine in razmere večinoma neizvedljivi.

»Velikemu mandarínu nebeškega Gospodarja« je poslal škof za zlato mašo čestitko: »Če prebiramo Marijin list, Kalendar Srca Jezusovega, Novine, Katoliške misijone, Slovenca ali Salezijanski vestnik, skoraj ne najdemo številke, ki ne bi omenila vašega plodovitega misijonskega delovanja na Kitajskem. Stopili ste v vrste velikih slovenskih misijonarjev in vam bo nepristranska zgodovina dala svoje častno mesto poleg Knobleharja in Barage. Dala vas je tista slovenska dežela, ki rodi največ duhovniških poklicev ... Kot apostolski proprefekt in pozneje kot apostolski administrator ste od 1938—1952 vodili škofijo v Chaotungu. S tem ste uvrščeni med velike sinove Slovenske krajine, kot so bili škof Jaklin, Rogač in drugi.«

PETŐFI SANDOR:

Na koncu septembra

*Se rože cvetijo v vrtovih dolinskih,
še topol pred oknom zeleno drhti...
A vidiš v daljavi tam? Svet je že zimski:
tam sneg že vse gorske vrhove belí.
Še v srcu mi mladem prameno poletje
žari, še brsti vse pomladno v njem cvetje...
A glej, že lasje se mi temni v jesen
srebré, zimski pada na glavo mi sren.*

*Ospejo se rože, življenje odteče...
Sem sédi, v objem moj, soproga, ljubeče!
V naročje si glavo mi zdaj položila...
Morda se boš jutri na grob moj zgrudila?*

*Oh reci: če prej bom umrl, mi telo
boš mrtvo v solzah s pajčolanom prekrila?
Do drugega kdaj te prisilila bo
ljubezen, da moj boš priimek pustila?*

*Če vdovsko tančico kdaj proč zavihtiš,
obesiš za prapor jo črn na moj križ:
jaz pónjo prišel iz svetá bom grobov
sred nóči in tja jo odnesem domov,
da brisal si solze bom zate tekoče,
ki si pozabila lahkotno moža,
da z njo si obvezal bom rane srca,
ki tam še ljubilo te večno bo vroče.*

(Ob stopetdesetletnici pesnikovega rojstva prevedel: S. STEINER)

VILKO NOVAK

Stanetu Kregarju v slovo

*Ko je na mohórskem koledarju
Vaša podoba Device prvič glavo sklonila,
se je Vaša duša od nas poslovila —
Po vsej Sloveniji cerkvena okna žarijo
v Vaših podobah in barvah,
po vsej Sloveniji freske bleščijo,
stene premnogih cerkvâ nam krasijo —
Kot v srednjem so veku poslikali mnogi slikárji
premnoge naše cerkvé, da po njihovih delih slovijo —
tako nam Stane je Kregar sam
po stenah in oknih, tapiserijah
od Rima do Bistrice, od Odránec do Idrije
svetlobe večne odsev razgrnil,
v prelivanju barv cvetóčih, žarečih, pojóčih...*

*Od Idrije do Prekmurja
razlita Lepota je v dragotinah Duha,
ki jih ustvarila Vaša je roka,
oživila v njih je večnosti žar —*

*Odranci zdaj jočejo — zadnji Vaš dar,
ki končali s trpljenjem ste ga...
Toda Jezus z Marijo na stenah
odranske cerkve tolaži in dviga nas
od rojstva do križa, vstajenja...*

*Bog plati! profesor predragi,
da poveljali ste našo zemljo
z odsvitom božanske lepote,
ki z njo zdaj združeni večno žarite!*

*Ko cvetje na grobu bo tem ovenelo,
Vaše bo delo v božjo slavo
v skladju barv pojócih in misli globokih
po vsem Slovenskem živelo...*

LOJZE KOZAR

Umetnik Stane Kregar v Pomurju

Ozrimo se najprej nekoliko v osebno življenje Staneta Kregarja, tega velikega slovenskega umetnika, ki je prvega avgusta 1973. leta umrl na svojem domu na Kosezah v Ljubljani.

V Zapužah pri Ljubljani mu je tekla zibelka v mizarjevi družini Ivana Kregarja in Marije roj. Tršan. Bil je drugi izmed osmih otrok in je zagledal luč sveta z vsemi otenki njegovega barvnega bogastva 10. novembra 1905. leta. V osnovno šolo je hodil v Sentvid nad Ljubljano, 1917. leta pa se je vpisal na škofijsko klasično gimnazijo in je leta 1925 naredil maturo.

Na gimnaziji ga je učil risanja prof. Gašper Porenta, ki je kmalu spoznal Stanetovo veliko nadarjenost za slikarstvo, saj je Stane v višjih gimnazijskih razredih že ilustriral dijaški list »Domače vaje«.

Po maturi se je vpisal na teološko fakulteto v Ljubljani, po končanih teoloških študijah pa ni postal praktični dušni pastir, ampak je hotel svoje talente, ki jih je v tolikem obilju prejel, uporabiti na učinkovitejši način. Odšel je v Prago in se vpisal na akademijo likovnih umetnosti in je študiral slikarstvo pri profesorju Maksu Švabinskem.

Že leta 1933 je v okviru praških Neodvisnih prvič razstavil svoja dela. Dve leti pozneje je na praški akademiji diplomiral z odličnim uspehom, potem se je pa vrnil v domovino in postal profesor risanja na šentviški gimnaziji. Ko je okupator gimnazijo zasedel, se je preselil v Ljubljano, kjer je še dalje poučeval risanje.

Leta 1945 je hudo zbolel za jetiko in moral je opustiti vsako delo. Malo je manjkalo, da mu tuberkuloza ni pretrgala niti njegovega toliko obetajočega življenja. Vsekakor ga je pa odtrgala od njegovega profesorskega dela, da se je odslej posvetil samo slikarstvu.

Njegova pot gre odslej strmo navzgor. Ne samo strmo v uveljavljanju in priznanju, ampak tudi strmo v naporih, ko išče ali bolje rečeno, ko daje

sam sebe, svoja najgloblja doživetja, v katerem zvenijo vsi barvni odtenki trpljenja, nerazumevanja, in se križajo v isti sapi čudovite barve, ki jih nudi ta naša mati zemlja, z barvnimi odtenki, ki jih sluti samo umetnikovo oko ali morda samo njegova do zadnjih mej prefinjena slikarska duša.

Laže bomo vrednotili njegova dela in vsaj za silo dojeli pomen tega velikega slikarja naše zemlje in našega časa, če vsaj bežno sledimo njegovim slikarskim razstavam doma in po svetu.

Poleg mnogih razstav, ko je razstavljal svoja dela skupaj z drugimi umetniki, je samostojno razstavil svoja dela okoli sedemkrat v Ljubljani, dvakrat v Beogradu, potem pa še v Mariboru, Kranju, Kostanjevici, na Bledu, v Velenju, Celju, Nišu, Trstu in Berlinu.

Skupaj z drugimi umetniki pa je razstavljal v Ljubljani več kot dvajsetkrat, razen tega v Ptuju, Mariboru, Celju, Beogradu, Nišu, Rijeki, Dubrovniku, Zagrebu, Skopju, Kragujevcu, Čačku, Zadru in Somboru. Njegove slike so bile mnogokrat razstavljene tudi v inozemstvu, kjer ga je vsaj umetniški svet včasih bolje poznal kakor pri nas v domovini. Razstavljene so bile v Atenah, Istambulu, Ankari, Damasku, Bejrutu, Kairu, Aleksandriji in celo v daljnjem Bombayu in New Delhiju v Indiji ter v Teheranu.

Lepota njegovih slik pa je tolikokrat očarala tudi zahodni svet, ko so bila njegova umetniška dela razstavljena v Pragi, Karlovyh Varih, Moskvi, Budimpešti, Gradcu, Beljaku, Varšavi. Obiskala pa so tudi Rim in razna mesta v Italiji, v Švici Bern in Lausane, v Nemčiji Berlin, Aachen, Braunschweig, Karlsruhe, Wiesbaden.

Gotovo pa je najpomembnejše za vrednost njegovih del, da je razstavljal tudi v Parizu, od koder izhajajo in kjer se stekajo vse najvažnejše smeri sodobnega slikarstva in kjer je tudi Stane Kregar dobival vedno novih pobud za svoje ustvarjanje.

S svojimi stvaritvami je Stane Kregar ponesel naše slovensko ime takorekoč širom sveta, saj so njegove slike bile razstavljene tudi v Londonu in so potovale celo daleč na druge celine, v Severno Ameriko — Washington in New York, in še daleč na jug v Brazilijo — Sao Paolo, povsod so sijale njegove barve in budile v občudovalcih še večje hrepenenje po lepem.

Stane Kregar je zapustil svetu nad šeststo (če sem prav poučen) umetniških slik in nas na ta način vse obogatil z lepoto, vse pravim, kajti zbirke njegovih slik niso samo v Ljubljani, Beogradu, Cetinju, Hvaru, Mariboru, Kranju in Splitu, ampak jih imajo tudi v Italiji, Zahodni Nemčiji, Nizozemski, Švedski, Venezueli in v ZDA.

Poleg tolikega števila slik na platnu pa je Stane Kregar naslikal še celo vrsto fresk, to je slik na svež, moker omet, ki bodo pričale o velikem umetniku morda še dolga stoletja.

Prva njegova freska je v dvorani današnjega uredništva Dela, ki jo je naslikal leta 1948. Šele čez osem let sledi deset fresk v župnijski cerkvi v Šempetru na Krasu, nato čez pet let osem fresk v frančiškanski cerkvi v Mariboru. Po tem letu so njegova tovrstna dela vse pogostnejša in odslej skoraj ni leta, da ne bi naslikal nekaj fresk. Po časovnem redu si sledijo v Beltingu, na Viču, Brežicah, Dražgošah, na Cankovi, v Odrancih, Poljanah, Idriji in potem zopet v Odrancih kot njegovo največje delo.

Njegova dela še vedno niso izčrpali, kajti naredil je precej del tudi v tehniki, ki ji pravimo sgraffito. Steno omečejo z raznimi plastmi različno barvane malte, umetnik pa plasti izpraska do zaželjene barve in tako ustva-

ri sliko, ki je zelo trpežna in se ta tehnika slikanja med vsemi najbolj obnese na zunanjih stenah, ki so izpostavljene vremenu.

Če dodamo še to, da je Stane Kregar naredil nad 220 načrtov za razna cerkvena barvasta okna in da se okrog 55 cerkva v Sloveniji ponaša s temi dragocenimi umetninami, ki navaden pust prostor s svojo čarobno svetlobo spremenijo v svet slutnje onostranskega, vidimo, kako ogromno delo je opravil pokojni profesor in koliko iznajdljivosti ter ustvarjalne sile je moral imeti v sebi, da je vse to dovršil; koliko tudi premagovanja samega sebe, da je pri delu vztrajal. Ali pa je bil ves tako poln duhovne energije, da je prisilila njegovo bolešno telo, da je moralo ta notranji nemir, to nezadržno slo po ustvarjanju ubogati.

Naše Pomurje je razmeroma zelo bogato s Kregarjevimi stvaritvami. Prvo njegovo delo pri nas je njegova slika Svete Družine na stranskem oltarju župnijske cerkve pri

GRADU. Barve so nežne in mirne, da vsa slika s kompozicijo in barvnimi ploskvami diha mir in milino. Naslikal jo je okrog leta 1955. Šele osem let potem je naslikal v

BELTINCIH fresko nad glavnim vhodom v cerkev, kjer je prazna stena kar klicala po izpolnitvi. Na temnorjavem ozadju z rahlimi odtenki zelene in modre je naslikan Kristus, pod njim zemeljska krogla z oljko, klasom in trto.

Ob Kristusu so štirje angeli s četverimi simboli, pred njim pa na levi strani otroci in mladina z duhovnikom, na desni pa družina združena v molitvi.

Ostala dela v Pomurju pa so vsa iz najnovejšega časa in jih ne bomo navajali po časovnem, ampak po abecednem redu župnij.

CANKOVA — Ko vstopiš v lepo urejeno in snažno cerkev, ti pogled pritegne Kregarjeva slika v prezbiteriju, v kateri je strnjena vsa toplina cerkvenih sten in stropa, saj je slikar na njej ponovil barve, ki so v notranjosti svetišča in jih še povdaril. Na trikrat tri metre veliki freski je sveti Jožef kot vzor delavcev in kot varuh Sina božjega. Zadaž za njim so deske, on pa drži v rokah žago in je oblečen v preprosto delavsko obleko. Na levi strani je Marija, na desni pa Jezus, brezskrbni in ljubeznivi deček v belem oblačilu. Ob straneh sta dva angela v zeleni barvi, ki se tako lepo ujema z zlatorjavim ozadjem. Spodaj pa tlak prehaja v tlak prezbiterija in podnožje oltarja.

V prezbiteriju sta tudi dve barvasti Kregarjevi okni. Eno je v nežni zlatozeleni z različnimi odtenki, na drugi stran pa sta v barvastih steklih sv. brata Ciril in Metod. V ozadju prevladuje vijolična, vse okno pa sije v lepi topli luči. Spodaj je simbol evharistije: pet hlebkov in dve ribi.

DOBROVNIK — radmožanska kapela. V prijazni, zelo domači stavbi je oljnata slika Marijino obiskanje. Ljubezniva babica Elizabeta je vsa zarteta nekam vase, kakor da prisluškuje svoji skrivnosti, ki se je prav zdaj ob srečanju zganila v njenem starem nerodovitnem in zdaj vendar blagoslovljenem telesu, Marija pa je dvignila pogled navzgor, odkoder prihaja vsa njena blagoslovljena sreča. Obe sta polni veselja ob svojem materinstvu in roka išče roko, kakor da bi druga drugi hoteli čestitati za ta sveti zanos.

Barve se stopnjujejo na sliki in so tako čiste, kakor so čisti nežni oblački na spomladanskem nebu in se dvigajo v ravninah, kakor da hočejo biti

stopnice do nebeškega veselja. Vse to pa je ujeto v okvir hišnih vrat, ki jih ozek zlat okvir ostro odreže.

DOKLEŽOVJE — Kregarjeva slika v polkrožni apsidi je kakor kakšen moderen triptih uokvirjen v ozek zlat okvir, ki sliko deli na tri dele. V sredini kraljuje Kristus z veliko rano na prsih in s povdarjenimi ranami na rokah in nogah. V svoji zunanosti je ves preprost, toda čutimo, da nad vsem kraljuje z ljubeznijo, ki se je darovala do izničenja.

Na Jezusovi desni je sv. Štefan, ogrski kralj z zastavo, na kateri je Marija z Detetom. Žezlo in krona in sijajna obleka, vse priča o mogočnosti, o oblasti, toda tudi pod vsem takim in podobnim sijajem se lahko skriva svetost, kakor tudi pod najrevnejšo obleko Janeza Krstnika, ki je na Jezusovi levisi in z eno roko kaže na božje Jagnje, v drugi pa ima palico, ki se mu je razrasla v križ.

Ozadje s svojo sončnorumeno svetlobo z belomodrozelenkastimi oblački sije v prostor obnovljene in čisto pomlajene cerkvene notranjščine in ga napolnjuje z radostjo. Vse tri osebe pa stojijo na ravnini z ostro nazobčanim obzorjem, da se nebo ostro odraža od zemlje, če je to dvoje sploh mogoče ločiti, in ji je za podlago troje krepko nasičenih barv: temnorjava, kakor je rjava dobra in rodovitna mati zemlja, temnordeča kot je rdeča in težka kri strasti in pokolov tukaj na zemlji, pa še temnozelen, trdna in neizbrisna kakor je trdno naše veliko upanje.

GORNJA BISTRICA — Dve barvasti okni v novi bistriški cerkvi sta z mnogimi drugimi nastali čisto v zadnjih dneh, preden je mojstra napadla zavratna bolezen. V tej moderni cerkvi sta njegovi sliki kakor šopek za klobukom: ponos, radosten vrisk, svoboda širokih polj.

KOBILJE — Mrzla in nekoliko pusta notranjost kobiljanske cerkve je zdaj s Kregarjevimi okni kakor spremenjena. Postala je topla in domača in oči kar naprej blodijo od okna do okna in se pasejo na toplih tonih prednjih oken v prezbiteriju, kjer sta na častnem mestu naša blagovestnika sv. Ciril in Metod. V ladji ima svoje mesto ljubeznivi in preprosti Frančišek Asiški, naš — trdno upamo — bodoči svetnik Anton Martin Slomšek, sv. Janez evangelist, sv. Ema Krška, sv. Avguštin. Sveti Štefan, ogrski kralj, je prav tako dobil svoje mesto, saj smo čisto ob meji, narodnostni in državni, z našimi sosedi Madžari.

Osem barvastih oken zdaj siplje mavrično luč v notranjost cerkve, sprejaj toplejšo in bolj nasičeno, proti zadnjemu delu cerkve pa nekoliko hladnejšo, da te že barvni toni silijo bliže k oltarju.

MURSKA SOBOTA — Koliko duše dajo barvasta okna cerkveni notranjosti, se lepo vidi v Murski Soboti, kjer je desno okno po Kregarjevih načrtih že narejeno, levo pa še vedno sije v svoji zelenobelkasti svetlobi in je v primeri z desnim oknom zdaj prava puščoba, dočim desno žari v vseh mavričnih barvah. Čeprav zunaj ni sonca, ga oko sluti za vsem tem obiljem prelepih barv.

Petintrideset kvadratnih metrov je okno veliko. Na spodnjem delu prevladujejo temnejši toni, čim višje gre oko, bolj je vse lahko in prozorno. V prvem delu petdelnega okna se vse prepleta v viticah in listih, opazimo pa tudi sonce, ki je obenem kelih ali pa sije iz keliha. V drugem polju pa ustvarjalna božja roka siplje in urejuje bogastvo rož in zelenja. V tretjem delu

je podan veliki duhovnik Melkizedek z darom kruha in vina v rokah, pod njim pa so golobi z barke ob potopu, ptice pod nebom in ribe v vodi, nakazana pa je tudi prazna razbita školjka.

V četrtem polju je menda Mojzes z v molitvi dvignjenimi rokami. Pod njim Abel daruje svojo ovco na žrtveniku. Še niže sta Adam in Eva, ki gresta prevarana iz raja, ki je ves v cvetju v prvem in drugem polju, v trpljenju in smrti, ki je ponazorjeno v četrtem in petem polju spodaj.

V petem polju so spodaj plameni gorja in trpljenja, nad njimi je kača, satan, večni sovražnik človekov in hrzajoča strast. Nad vsem tem Abraham daruje Izaka, prav od vrha pa se spušča k njemu božji poslanec angel v sijajnem zavoju svojega poleta srebrno modrih peruti.

Vendar vsi ti prizori in osebe, ki so že tako in tako komaj nakazani in marsikaj bolj slutiš kakor uganeš, niso najvažnejše v slikanih oknih. Najvažnejša in tudi najlepša je igra čudovitih barv. Čim dalje jih gledaš, bolj slutiš za vsem tem barvnim bogastvom nekaj, česar oko ni videlo.

ODRANCI — Največje Kregarjevo delo so freske v odranski cerkvi. Nekateri so mnenja, da je to tudi njegovo najodličnejše delo, vsaj kar zadeva freske. Ko stopiš v cerkev, zares ne veš, kam bi obrnil oči, kajti vse stene te vabijo z lepoto barv in prizorov. Na čelni sliki je Presveta Trojica, v ozadju pa vesoljstvo, nastajajoči in umirjajoči svetovi. Oče je čisto enak Sinu, saj je Jezus rekel: Kdor vidi mene, vidi Očeta. Oče je kakor en sam ognjen plamen po besedah Pisma: In Bog je bil kakor ogenj plamen.

Prva slika na desni predstavlja padec prvega človeka. Sonce se skriva in krvavi od bolečine, ko zemlja ni več raj, ampak se v človeka seli zlo, ki mu povzroča trpljenje in gorje. Toda tu je že upanje, kajti Marija sprejema oznanenje in daruje svetu Odrešenika.

Druga slika predstavlja Jezusovo javno delovanje, ko se k njemu gnetejo siromaki, bolniki, vsi, ki hrepenijo po odrešenju. To je tudi Jezusov govor na gori, zbira učence in očita farizejem njihovo nespokorjenost, ti pa ga na podlagi Pisma skušajo ujeti v besedi.

Tretja slika je križev pot, prvih devet postaj. Upodobljeno je vse, kar se je godilo med križevim potom, na četrti sliki pa so dogodki, kakor so se zvrstili na Kalvariji, dokler niso Jezusa položili v grob.

Najlepša pa je menda peta slika, obenem tudi najtolažilnejša: Jezusovo in naše vstajenje, kjer je Jezus ena sama čudovita luč. Slika je lahko obenem Jezusov vnebohod, ko na neviden način ostane še naprej med apostoli in med nami, kar je izredno lepo podano z binkoštni, prihodom Svetega Duha.

Šesta slika: božje ljudstvo potuje iz časa v večnost, ko se rodovi menjajo in se človek spreminja iz otroka v mladeniča in nato v moža in končno starca. Vsi hodimo ob pomoči Marije, katere umetniški kip Franceta Kralja je Kregar tako lepo vključil v svojo sliko, in ob pomoči svetnikov: Janeza Krstnika, Jožefa, Petra in Pavla, Cirila in Metoda, Alojzija in Male Terezike.

Krog je zaključen: Od Presvete Trojice vse izhaja in k njej se zopet vse vrača. Vse, kar smo tu povedali, je samo senca tistega, kar vidite na slikah, kajti tam ne učinkujejo samo naslikane osebe, ampak še bolj barve, barvne ploskve, ki igrajo svojevrstno igro in ves dogodek ne samo stopnjujejo, ampak ga tudi povečujejo.

GORNJA RADGONA — Lepo urejena cerkev v pokoncilskem smislu se poleg lepega oltarja in tabernaklja ponaša tudi z dvema Kregarjevima barvastima oknom, v katerih prevladuje izrazit ultramarin, škrlatno rdeča, temnooranžna, ter modra barva, ki gre na zeleno. Prav zaradi močno povdarnih barv je svetlobni učinek očarljiv. Na desni sta dobro vidna dva velika ključa, za katerima slutimo prvaka apostolov, patrona radgonske cerkve.

TIŠINA — Nad oltarjem je slika Marijinega rojstva v velikosti dvakrat en meter. Ob tej sredinski sliki je na levi strani angel z oljčno vejico v rokah, na desni pa angel z rožami, saj že z Marijinim rojstvom prihaja na svet božji mir in se trnje trpljenja spreminja v rože radosti.

Na srednji sliki prevladuje Marijina barva, svetlo in temno modra, angela pa sta v zlatorumeni obleki. Trojno ozadje pa je temnordečezeleno.

Novorojena Marija je tesno povita v plenice in roka matere Ane lju-beče počiva na njej, druga pa spokojno in varno drži to dragoceno življenje. Dvanajstero zvezd okrog otroka — Marije belo žari v luči nebeške svetlobe, ki lije od zgoraj.

Če te, popotnik, zanese kdaj pot mimo teh lepot, ne štedi s časom, vstopi in si jih oglej. Videl boš, da je v primeri s tem, kar boš sam doživel ob njih, vse tu povedano samo jecljanje.

STEFAN ZVER

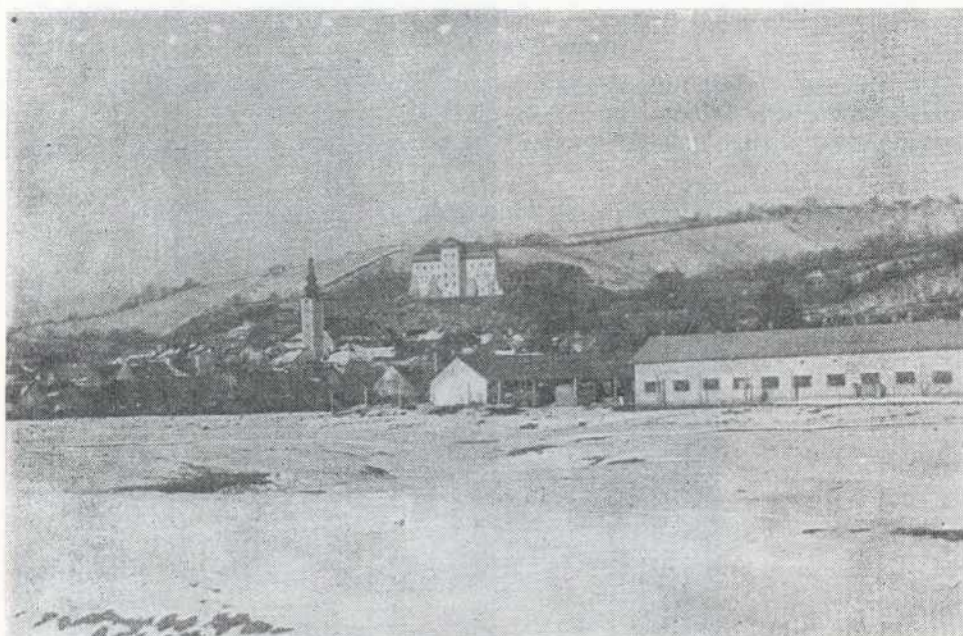
Lendva rom. kat. plébáioia története

Az avar uralomnak muravidéken Nagy Károly frank uralma vetett véget. Nagy Károlynak 814-ben történt halála után is e vidéken Pribina morva fejedelem térítette a szlovénokat. Így épültek az egyházak a köztük 840. táján Lindauskírchen, Lindaun (Lendván) is épült egyház. Ez volt itt az első keresztény egyház.

847-ben Pribina morva fejedelem tulajdonul kapja ezt a területet, azonban csak fia Kocel telepíthette be Pannoniát s folythatta tovább a térítés munkáját. Ezen időben térített itt Ciril és Metod is nagy sikerrel s ép e siker miatt árulták be őket német papok a pápánál. Ők tehát igazolásra idéztetvén Rómába, erre mentek s Lindau templomában állítólag miséztek. E terület azonban annak ellenére, hogy a pápa külön pannoniái érsekséget állított fel, továbbá is a passauai püspökség kezén maradt. Kocei halála után a terület kisebb részekre tagolódik s nemsokára megjelentek a magyarok előcsapatai, kiknek pogány hatására e vidék kezdett visszasülyedni a pogányságba, mint arról a salzburgi püspök egyik levelében panaszkodik is a pápának. Ekkor pusztulhatott el a Pribina idején épült templom is.

Hogy volt-e ezután hamarosan templomépítés, nem tudjuk. Az azonban bizonyos, hogy e terület a magyarok letelepedése után a veszprémi püspökséghez tartozott, míg Szent László király — megalapítva a zágrebi püspökséget — 1092-ben átcsatolta a zágrebi püspök fennhatósága alá s ott maradt 1777-ig, míg Mária Terézia a zágrebi és veszprémi püspökségek területéből ki nem hasította az utjonnan alapított szombathelyi püspökséget.

Midőn Habold horvátországi bán fia, István 1282-ben a tatárok által feldúlt várat újraépítette, lehet, hogy templomot is építtetett. Ez a templom állhatott és időközben rombolódhatott le annyira, hogy új templom építésére tett fogadalmat Bánffy János, mielőtt elindult volna a szerencsétlen kimenetelű mohácsi csatába.

Lendava pozimi

S mivel onnan szerencsésen megmenekült, fogadalmát megtartva, a templomot felépítette Keresztelő Szent János tiszteletére 1526 után Lendván az egészségház részében. Ugyanekkor a pálosbarátok részére építtetett ott kolostort is. Később a kegyurnak evangélikus vallásra való áttéréseivel a templom is az evangélikusoké lett 1598-ig. E templomot a sok török ostrom és egy súlyos földrengés annyira megrongálta, hogy újak építése vált szükségessé. 1751-ben újra épült egy templom, szintén fogadalomból, mint ahogy a torony homlokzatán látható is latin nyelvben: »Szent Katalin szűz és vértanu tiszteletére kegyes fogadalmakból alapítva felépültem«.

A templomot az Eszterházyak egyik nőtagja építette. Tauzy Ferenc zagrebi püspök szentelte fel 1751-ben, Péntek József akkori plébános idejében. A főoltár fölött szienai szent Katalin, a tudomány és tanulóifjuság védőszentjének gyönyörű képe látható a vértanúság jelvényeivel. E kép Barazutti olasz mester műve az 1800-as évekből.

A templom épületét az utcafronthoz alkalmazták, azért nem áll keletfelé. Van benne négy mellékoltár. Csupa barokkstilben épült, csak a legújabb javítás tért el ettől. Az oltár körül négy szentnek aranyozott faszobra látható: szent Ambrus, szent Jeromos, szent Gergely, szent Ágoston.

A zagrebi jezsuiták érdeme, hogy a lendvai földesur, Bánffy Kristóf, aki evangélikus vallású volt, 1608-ban felvette a katolikus vallást. Ebben az évben, Urnapján, jelen volta a jezsuiták templomában, ahol végig haligatta a szentbeszédet, amely a Jézus valódi szentostyában lévő jelenlétéről szólt. Az atya meggyőző szavainak hatására felvette Bánffy a katolikus hitet. Ugy saját, mint családja életében, amely hosszabb idő óta evangélikus vallású volt, fordulópontot jelentett a fenti esemény. Ennek emlékére még ez évben kehelyt ajándékozott a lendvai plé-

Kelih — dar rodbine Banffi

bánia templomának a következő felirattal: Christophorus Banfi L Baro de Also Lindva 1608. Ezt a kelyhet még ma is őrzik a lendvai plébánián. Mindeztidáig különböző dátumokhoz kötik a lendvai Bánffyék katoilkus vallás felvételét úgy a mi, mint a magyar történészek, csak ehhez az évhez nem. Mindez távoli kihatással volt a muravidéki plébániákra, amelyek bekszini arhidiakonátushoz tartoztak. Számos plébániai templomnak kegyura volt Bánffy, hiszen földesura volt a helyeknek, ahol a templomok voltak.

Kristóf azzal a kérelemmel fordult Zagrebhoz, hogy küldjenek hozzá hosszabb időre egy atyát. Vásárhelyi Gergely atya jött Lendvára, aki 3 évig tartozkodott itt (1608—1611). Adamos Gergely atya is segített neki a lelkipásztori tevékenységben. Zagrebből és Varaždinról később is jártak jezsuita atyák Lendvára és Lentibe (Nempti) missziókra. A katonákhoz is, akik tartozkodtak ezen a vidéken a török Kanizsa közelsége miatt, többször küldték őket. 1619-ben Ljubić Péter atya tartozkodott egy évig a Bánffy családnál.

A gráci jezsuiták tanulói és növendékei között öt voltak a muravidéki földesurak fiai is: a lendvai Bánffyék (Miklós és István), a gradi Széchyék (Dióniz, Péter és György) és a gradi Nádasdyék (Baltazár, Ferenc és Krisztián). Egyesek jezsuiták lettek, akik közül leghíresebbek Dobronoki György (1588—1649) és a muraszombati Miller István (1611—1677). A gráci jezsuiták többször jártak a lendvai Bánffyéknál missziókra. Egy közülük lendvai plébános is volt egy ideig.

Értékes régisége a templomnak a Bánffy Kristóf által adományozott kehely, Hajos Ferenc által ajándékozott ezüsttel szőtt miseruha. Az egyik mellékoltár alatt pihen Házy József, ki 1835-ben volt itt plébános. Orgonája a kitűnő pécsi

Angszter orgonagyarából került ki. Harangjai a háboru utáni időkből valók. A vidék disze s a templom épe a műemlékszerű torony.

A lendvai plébániához egy templom és 9 kápolna tartozott. A templom megszűnt, az egyik kápolna a várbán volt, de 1925 szereltetett le, a Szentháromság-hegyen lévő 1728-ben készült kápolna és a többi 7 kápolna most is használatban van.

Plébánosok sora 1640-től van, káplánok sora pedig 1796-tól van.

Notranjost lendavske cerkve

Zgodovina lendavske župnije

Avarski nadoblasti: v Pomurju je naredil konec Karel Véliki. Po njegovi smrti 814. leta je v naših krajih spreobračal prebivalce h krščanski veri moravski knez Pribína. Tako so se v teh krajih ustanovljale prve krščanske občine in med njimi okoli leta 840. tudi v Lindauskirchenu, Lindauu – v Lendavi.

Leta 847. dobi v last te pokrajine moravski knez Pribína, naseljevanje pa se je začelo šele po njegovi smrti, ko je knez Kocelj naselil Panonijo in nadaljeval spreobračanje prebivalstva. V tem času sta tu delovala sv. brata Ciril in Metod in imela velik uspeh. Ravno zaradi tega uspeha so ju nemški duhovniki tožili papežu. Ko sta bila klicana na odgovornost v Rim, sta šla preko naših krajev in verjetno maševala v cerkvi v Lindauu — v Lendavi. Kljub temu, da je papež ustanovil posebno panonsko nadškofijo, je ta pokrajina ostala pod oblastjo škofije Passau. Po Kocljevi smrti razpade ta pokra-

jina na manjše dele in kmalu se prikažejo Madžari, ki so bili pogani. Pod njihovi vplivom je začela ta pokrajina postajati zopet poganska, kakor se toži v nekem pismu papežu salzburški škof. V tem času je bila uničena tudi cerkev v Lendavi, ki je bila pozidana za časa Pribina.

Kdaj je bila pozneje sezidana nova cerkev, ne vemo. Eno pa je gotovo: po naselitvi Madžarov v tej pokrajini je spadala cerkveno pod veszprémsko škofijo, dokler ni kralj Ladislav ustanovil zagrebške škofije in ji 1092. to pokrajino pridružil, kamor je spadala do leta 1777., ko je Marija Terezija iz delov zagrebške in veszprémske škofije ustanovila novo szombathelysko škofijo.

Ko je Štefan, sin hrvaškega bana Habolde, 1282. pozidal od Tatarov porušeni lendavski grad, je verjetno pozidal tudi cerkev. Ta cerkev se je sčasoma toliko poškodovala, da se je Janez Bánffy, preden je odšel na nesrečno vojno pri Mohaču, zaobljubil, da bo pozidal novo cerkev. Ker se je iz vojne srečno vrnil, je zaobljubo izpolnil in leta 1526. pozidal cerkev na čast sv. Janezu na kraju, kjer stoji danes zdravstveni dom, poleg pa je sezidal tudi samostan za pavlinske (pálós) menihe. Pozneje, ko je patron prestopil v evangeličansko vero, je postala ta cerkev evangeličanska, do leta 1598. To cerkev so mnogi turški vpadi in močan potres toliko poškodovali, da je bilo treba misliti na novo cerkev, ki so jo postavili 1751., zopet iz zaobljube, kakor pove napis v latinskem jeziku na zunanji strani stolpa: »Sezidana iz zaobljube na čast sv. Katarini devici in mučenki«.

Cerkev je pozidala potomka knezov Esterházijev. Posvétel jo je Franc Tauzy, zagrebški škof, leta 1751., ko je bil župnik Jožef Pentek. Za glavnim oltarjem je krasila slika sv. Katarine Sienske, zavetnice znanosti in študiranja mladih. Slika je delo italijanskega slikarja Barazuttija iz leta 1800.

Zidavo cerkve so prilagodili cesti, zato ni obrnjena proti vzhodu. V cerkvi so štirje stranski oltarji. Zidana je v čistem baročnem slogu, katerega so pa razna popravila nekoliko pokvarila. Okoli glavnega oltarja so nameščeni štirje veliki svetniki: sv. Ambrož, sv. Hieronim, sv. Gregor in sv. Avguštin.

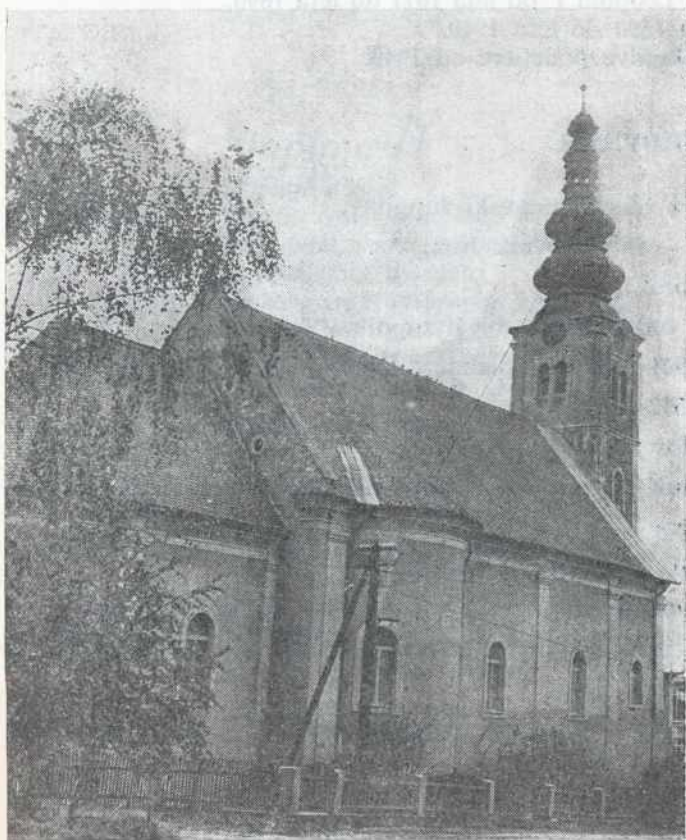
Po članku Ivana Škafarja v Slov. jezuitih povzemamo sledeče:

Po veliki zaslugi zagrebških jezuitov je leta 1608 dolnjelendavski zemljiški gospod Krištof Banffy, ki je bil protestant, sprejel katoliško vero. Tega leta je bil na praznik svetega R. Telesa v Zagrebu. V jezuitski cerkvi je poslušal pridigo o Jezusovi resnični navzočnosti v sveti hostiji. Patrove tehtne besede so ga prepričale in je sprejel katoliško vero. Spomin na to važno prelomnico v svojem življenju in v življenju svoje rodbine, ki je bila že dalje časa protestantska, je še istega leta daroval lendavski župnijski cerkvi kelih z napisom: Christophorus Banfi Baro de Also Lindva 1608. Ta kelih se še sedaj hrani v zakristiji lendavske župnijske cerkve. Dozdaj so naši in madžarski zgodovinarji postavljali najrazličnejše datume, kdaj so dolnjelendavski Banffyi postali katoličani, samo tega leta ne. To je imelo daljnosežne posledice za župnije v prekmurskem delu beksinskega arhidiakonata. Lepemu številu župnijskih cerkva je bil Banffy patron, saj je bil zemljiški gospod krajem, kjer so stale cerkve.

Krištof je prosil, naj bi kakega patra za dalje časa poslali k njemu v Lendavo, zato je iz Zagreba prišel v Lendavo pater Gregor Vásárhely in je tu bival tri leta (1608—1611). Tudi pater Gregor Adamos mu je pomagal v dušnopastirskem delu. Pozneje so iz Zagreba in Varaždina patri še večkrat prišli v Lendavo in v Lenti (Nempti) na misijone. Tudi k vojakom, ki so bivali v

teh krajih zaradi bližine turške Kaniže, so bili poslani. Leta 1619 je bil eno leto pri Banffyjih pater Peter Ljubić.

Med študenti in gojenci jezuitov v Gradcu so bili tudi sinovi prekmur-skih zemljiških gospodov: dolnjelendavskega Banffyja (Nikolaj, Štefan) gornjelendavskega Szechyja (Dionizij, Peter, Jurij) in gornjelendavskega Nadas-dyja (Baltazar, Franc, Kristijan). Nekateri so postali jezuiti, med njimi sta najbolj znamenita Jurij Dobronoki (1588—1649) in Štefan Miller iz Sobote (1611—1677). Graški jezuiti so nekajkrat prišli na misijone tudi k dolnjelen-davskim Banffyjem (eden od njih je bil nekaj časa lendavski župnik).

Lendavska župnijska cerkev z lepo oblikovanim zvonikom

Dragocena starina je kelih, ki ga je podaril Krištof Bánffy, in pa s sre-brom vezeni mašni plašč, darilo Franca Hajoša.

Pod stranskim oltarjem počiva Jožef Házy, ki je bil tu župnik leta 1835.

Orgle so delo trvdke Angszter iz Pečuha. Zvonovi so bili nabavljeni po prvi svetovni vojni in so zelo lepo uglaseni. Ponos pokrajine in okras cerkve pa je čudovito oblikovani stolp.

K lendavski župniji je spadala 1 cerkev in 9 kapel. Cerkev je sčasoma izginila, kakor tudi kapela, ki je bila v gradu. Na Trojiškem hribu pa stoji po mumiji grofa Hadika znana kapelica Sv. Trojice iz leta 1728., ki je poseben okras Lendave in okolice. Tudi ostalih 7 kapelic po vaseh je v rabi.

Seznam župnikov obstaja od 1640., kaplanov pa od 1796. leta.

Patroni lendavske župnije so bili:

1. Banffy-ji do leta 1644.
2. Nádasdyji od leta 1644 do leta 1671.
3. Cesar oziroma kralj Léopold I. od leta 1671 do leta 1690.
4. Eszterházyji od leta 1690 do leta 1940.
5. Župnija je prosta škofove podelitve od 1940.

LENDAVSKI DUHOVNIKI

JOHANNES, 1379. Prvi znani lendavski župnik.

SIMON, župnik 1455. — in duhovnik Jurij.

KECSKÉS Mihael, župnik 1495.

ANDREJ, leta 1498 je omenjen kot bivši župnik v Lendavi.

MARTINUS, župnik 1501 in dva kaplana.

BENEDIKT, župnik 1512—1517.

MARTINUS, 1524 rektor kapele sv. Katarine.

NIKOLAJ, 1524 oskrbnik oltarja sv. Katarine, najbrž v Marijini cerkvi.

P. VASARHELYI Gregor, jezuit 1608—1611.

P. HAJNAL Matija, 1614. Prišel je iz Gradca.

JECKEL Zaharija, župnik 1617.

KAPOSI Ivan, župnik 1621.

BALLA KOLOMAN, župnik 1640.

PÉNTEK Jožef, župnik 1740—1751. Za njegovega časa se je pozidala sedanja župnijska cerkev.

HAZY Jožef, župnik 1835—1858. Pozidal je sedanje župnišče.

STRAUS Florijan, župnik 1909—1929. Od 1915 je bil častni kanonik, od 1919 do 1. 12. 1923 je bil generalni vikar lendavske dekanije.

JERIČ Ivan, župnik 1931—1935, dekan, 1. 2. 1935. je odšel v Turnišče.

BAKAN Štefan, župnik 1935—1942. Iz Lendave je odšel na Cankovo, kjer je 14. 4. 1969 umrl.

ZENZ Peter, župnik 1943, odšel v Szöce, sedaj opat v Szombathelyu.

GERENČER Jožef, župnik 1943—1945. Po osvoboditvi se je vrnil na Madžarsko, kjer je 1973. umrl.

ZVER Štefan, župn. upravitelj od 1945—1960., župnik od 1960.

PAVEL BERDEN

Stopinje

Stopinje odmevajo v čas.
Kdo gre po poti in kam hiti?
Čigav je vrisk in kdo kje ihti?
Mi vsi, mi vsi. Vsak izmed nas.

Stopinje so letopisi dogajanja,
so našega časa naš prikaz,
so moje in tvoje duše obraz,
so moč iz vere in upanja.

Glasijo naj videnja vidcev med nami,
naj sevajo skrite ljubezni žar,
naj nosijo ljudstvu Pomurja dar,
ki cvet ga daruje svoji poljani.

PAVEL BERDEN

Stopinje II

Stopinje v rosi.
V rosni travi jasno ločiš nogi bosi.
In v duhu gledaš dvignjeno glavo,
ki vzhajajoče zre zlato.
Vsrkava zrak, pripravlja se na vrisk.
Mlad človek. Iz oči mu seva blisk.
Ne misli nič, le gre naprej vzravnani,
ker ve: Pred mano je še polni dan.

Stopinje v prahu.
V tem našem vročem, razgorelem prahu.
In niso le stopinje enega,
hodila tod je gosta množica.
Brez cilja? K cilju? Po izhojenih poteh?
Utrujeno, potrto? Z ognjem v srcu in v očeh? —
Hoditi za Vodnikom nas je često sram.
S seboj nas nese množica. Ne vprašamo se, kam.

Stopinje v blatu.
Brat sem temu bratu,
ki je zašel na sklizko, nizko pot.
Glej, pal je tu in valjal se ondod.
Moj Bog, zakaj se človek ponižuje pod žival? —
Obupal je nad upanjem, za skledo leče ga prodal.
A glej naprej! Stopinje grejo dalje!
Tam je studenec. Padli perejo si blatne halje.

Stopinje v snegu.
Te vodijo po poti gor po bregu.
Trudno, težko vlekel je nekdo nogé,
počival je, oziral se nazaj, oziral se pred sé,
potem pa spet je krenil dalje, vztrajno, mirno,
kazalo smer in pot srce je verno.
Stopinje vodijo vednako gor...
Gor, to je bilo in bo nam vzor.

Spomin na Julija Kontlerja

Tisti časi med dvema vojnama so danes že zgodovina. Čedalje več jih je, ki si o teh dveh desetletjih ustvarjajo mnenje, sodbo ali vtis iz pripovedovanja ali pisanja drugih. Novi rodovi prihajajo. Seveda nemalo drugačni od nas, ki smo neposredno, »na lastni koži«, preživeli mlada leta pred zadnjo vojno.

Kako se zdi že nekje daleč, v nekakšni predzgodovini nas samih, tisto Prekmurje med letoma 1919 in 1941! Zavito v legendarnost starine, pripeto k stoletnim očakovskim izročilom, v živem stiku z menjavanjem letnih časov, ob klepanju kose in vezanju snopja v sončni pripeki, ob ognjih na paši in ob pospravljanju s polj in ob praznovanju veselih in žalostnih stvari življenjskega toka. Sodobnikom se bo zdelo malodane nerazumljivo, kako so rodovi živeli ob petrolejki ali oljenki, brez vsega mogočega dobrega in slabega, kar nam danes daje (in vsiljuje) moderna civilizacija.

Cloveku se kajpada zdi mladost ozarjena z vsem in tolikim lepim. Vsaka mladost, kot je nekje zapisal Cankar. Ne da bi hotel pripisovati mladosti lastne generacije več pomena, kot ji pač gre. Vendar ni mogoče spregledati, da se je vstop v življenje v tedanjih prekmurskih razmerah dogajal in se je iztekel na poseben način. Če razvoj dogajanja in sebe v njem pojmujeemo kulturnozgodovinsko, bomo ti dve desetletji prekmurske zgodovine označili kot dobo prilagajanja pokrajinskih tradicij in družbenih naprav okolnostim ter potrebam skupnoslovenskega sožitja. Pri tem usmerjanju proti Ljubljani je pripadla nad vse pomembna vloga šoli.

Morda bo kdaj kdo pisal zgodovino tega šolstva, ki je odločilo o narodnokulturni usmeritvi obrobne pokrajine v času, ko se je starinska življenjska oblika začela prevešati v izrazito navzven odprto razsežnost sodobne civilizacije. Koliko je tedaj pomenil učitelj (ob duhovniku seveda)! Nekje na tem križišču dob odkrivam obraz nekdanjega turniškega upravitelja in učitelja — Julija KONTLERJA.

Zavedam se, da bi vzgojiteljska in publicistična dejavnost Julija Kontlerja zaslužila obsežno in studiozno obravnavo. Taka študija je dolg do človeka, ki je na vseh postajah svoje težavne poklicne poti pustil za sabo bogate dokaze ustvarjalne volje in ki je nazadnje, zvest svojemu narodnemu in kulturnemu prepričanju, končal v taborišču smrti. Ker pa so podatki o Kontlerjevem življenju in delu sorazmerno slabo poznani, naj jih na tem mestu — opiraje se v glavnem na spominsko knjigo prosvetnih delavcev, ki so padli ali bili ubiti v zadnji vojni (1955) — vsaj v obrisu nakažemo.

Rojen v D. Lendavi leta 1892, maturiral (učiteljišče v Čakovcu?) 1910, slovenski strokovni izpit 1921. Učitelj v Vidoncih, šolski nadzornik v Lendavi, upravitelj v Turnišču, na Prihovi,* v Studencih pri Mariboru. Po letu 1941 je učil v Baranji, priključen Madžarski. Aretiran kot pristaš osvobodilnega gibanja. Umrl zadnji dan leta 1944 v plinski celici v Flossenburgu (gl. ime na spominski plošči prosvetnih delavcev v soboškem parku).

* tudi v Koprivniku na Kočevskem (podatek F. Ostanka, ravnatelja šolskega muzeja v Ljubljani).

Imenovana spominska knjiga, za katero so sestavljalci dobili podatke iz Maribora, omenja predvsem Kontlerjevo tamkajšnje pedagoško delovanje v drugi polovici 30-tyh let (»eden najdelavnejših učiteljev Pedagoške centrale v Mariboru, izboren organizator in odličan šolnik«) in se s kratkim zapisom ozre še na njegovo sodelovanje v pedagoškem tisku (Popotnik in drugje). Temu je možno dodati še marsikaj; v Prekmurju vemo, da je pisal tudi v Kalendar, Novine, v Prekmurski glasnik (Peter Domačin), v Népujság, da je skupno s Kómpoljskim izdal ljudske pravljice (gl. Novakovo bibliografijo v zborniku Slovenska krajina, posebej publicistične odzive nanjo) in še kje. Z dvema ocenama je sodeloval tudi v Časopisu za zgodovino in narodopisje.

Kot Kontlerjev učenec v drugem razredu osnovne šole v Turnišču (1927 do 1928) želim na tem mestu dati izraza nekin. občutkom, ki so na svoj način osebno ubrani: to je, izraziti spoštovanje do nekdanjega učitelja in dati priznanje delu, ki je na mnoge nas pri našem zgodnjem duhovnem oblikovanju odločilno vplivalo.

Prava lastnost učitelja in vzgojitelja je, uvajati mladino v razpoznavanje vrednot, k samostojnosti in k odgovornosti. Na prvem mestu velja omeniti narodno vzgojo, kar je bilo v prvem desetletju po priključitvi matici Sloveniji še posebno pomembno. Kontler je napisal in uprizarjal večidel na šolskem dvorišču igrokaze, ki so npr. oživljali zgodbe o starih Slovanih, oživljali Kocljevo dobo ipd. Navajal nas je na branje in ilustriral šolski list, v katerega je sprejemal boljše sestavke in spise učencev. Tak list se je imenoval Zvezdica. Za mene in še za najbrž koga drugega velja, da se je takrat v nas porodila želja po pisanju.

Brez vsakega pamišljanja je sprejel skupnoslovenski knjižni jezik za kulturno posredovalno sredstvo. Kakor lahko beremo v Prekmurskem glasniku leta 1921, je zgodaj spoznal, da narečje potrebam sodobne komunikacije ne zadošča in da je sodobna izobraženost dostopna samo z obvladanjem knjižnega jezika.

Drugo, kar mi je spomin ohranil: Kontler nas je navajal na red, ki je prvo znamenje civilizacije in kulturnosti. Morda se bo zdelo čudno, da sem na marsikaj pozabil, medtem ko se spomnim pobiranja smeti med odmorom. Upravitelj je postrojil učence vseh šestih razredov ob zidu sosednih hlevov, vrsta se je zganila ter je korakoma — počistila dvorišče. Ko videvam v ljubljanskih parkih in po ulicah mlade in stare, ki brez najmanjšega pomisleka mečejo stran listke ali kaj drugega, se pogosto spomnim našega upravitelja (poslal bi jih k njemu v šolo).

Premlad sem bil, da bi mogel razumeti, kdo in iz kakšnih razlogov je leta 1930 premestil našega strogega, a priljubljenega upravitelja z gospo, ki je poučevala prvošolce, v Prihovo pri Konjicah. (Bodoči zgodovinar prekmurskega šolstva se bo morebiti ustavil ob tovrstnih personalnih vprašanjih tistega časa). Vsa šola se je ob njegovem odhodu slikala, kar je bil za tiste čase poseben dogodek. Nasledil ga je Tolminec, pisatelj Ciril Drekónja, ki je bil tudi dragocen človek (poznejši kamniški nadzornik, ustreljen leta 1944).

Ponovno sem se s Kontlerjem srečal po več ko desetih letih, ko sem bil že študent slavistike v Ljubljani. Bilo je na samo cvetno nedeljo leta 1941, ko so se dopoldne nemška letala spreletavala nad mirnim Prekmurjem in zlo-

vešče napovedovala usodne dogodke. Kontler me je povabil k trgovcu Rousu in tam sva se na vrtu nekaj ur sprehajala, izmenjavajoč si vtise in zaskrbljenost. Nekdanji učitelj mi je brez vsakega uvajanja priznal enakopravnost v izrekanju sodbe. Ni odveč povedati, da sva dogodke — kolikor se lahko spominim — precej enako presojala.

Kontler je umrl v polni delovni moči, pri dvainpetdesetih. Če bi živel, bi lahko še mnogo dal. Vendar spomin ne umre. Življenje se izteče, trajno ostane, s čimer je kdo obogatil druge. Danes sem vesel, da mi je bilo dano, imeti v obrobni slovenski vasi (poleg nekaterih drugih) njega za — učitelja.

JULIJ KONTLER

Gizdalinka

(NARODNA PRAVLJICA)

Bil je pastir, ki je pasel ovčice. Pod grmovjem zagleda kačo.

»Nikar se me ne boj«, ga ogovori kača. »Ti si srečen, jaz pa sem nesrečna. Lahko pa tudi mene osrečiš, če me ubogaš. Zato poslušaj! Pojdi domov, leto dni ne smeš iz hiše, tudi v krčmo ne. Ko pa mine leto in dan, pridi po mene in srečna bova«.

Pastir se posti celo leto, krčme ne vidi, godcev ne posluša. Ko pa mine leto in dan, se lepo obleče in gre h grmovju.

»Črna kača, dolga kača, čakam te!«

Pa komaj izreče te besede, se mu prikaže krasna deklica.

»Jaz sem bila tista grda kača, ki si jo videl pred letom dni. Strašno sem se bila pregrešila, zato sem morala živeti po kačje, dokler me nisi rešil«.

Objela ga je okrog vratu in mu zašepetala:

»Tri polne košare zlatih penez imam. Vse to je tvoje, če me vzameš za ženo«.

In res sta se vzela. Kupila sta si lep grad in imela sta vsega dovolj. Pastirček, sedaj graščak, je bil ves srečen in se ni mogel nagledati svoje lepe žene. Venomer ji je ponavljal: lepa moja ženica.

»No pa povej, kako lepa sem?« ga vpraša.

»Lepa si kot vrtnica«.

»Še lepša sem«.

»Lepa si kakor zvezdica na nebu!«

»Še lepša sem!«

»Lepša si od vsake žene na svetu«.

»Pa še lepša sem«, trdi **gizdalinka**. »Veš kako sem lepa? Tako sem lepa, kakor sama Devica Marija«.

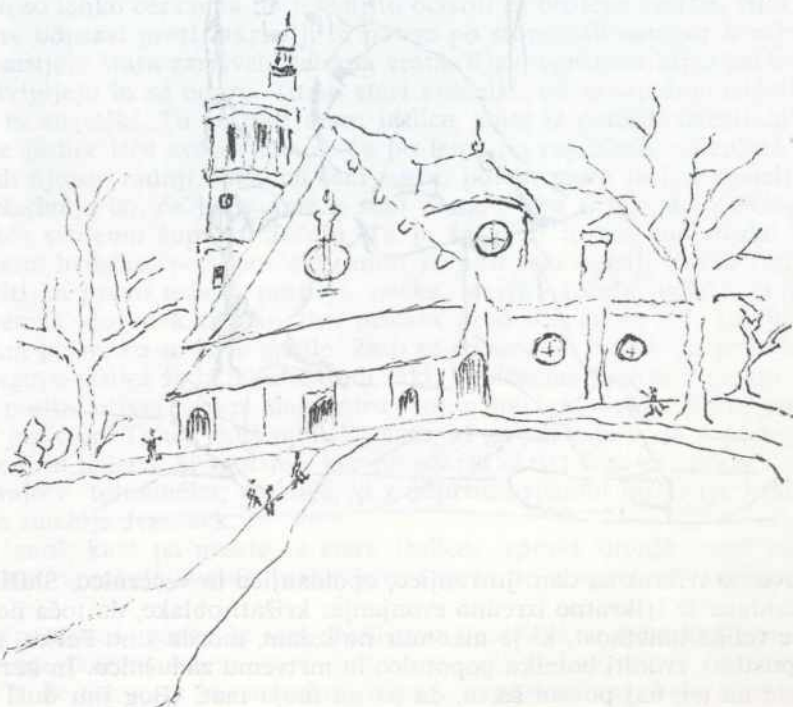
Pa čujte, kaj se je zgodilo! Komaj je prevzetnica izgovorila zadnjo besedo, že ni bilo več lepe žene. Pred možem se je zvijala strašno grda črna kača ter milo prosila: »Reši me, reši me!«

Mož pa seveda ni znal, kako bi jo rešil. Kača se je zvila v kolobar in se pognala v gozd. Kje je sedaj in kako živi, nihče ne ve. Niti njen mož je ne najde.

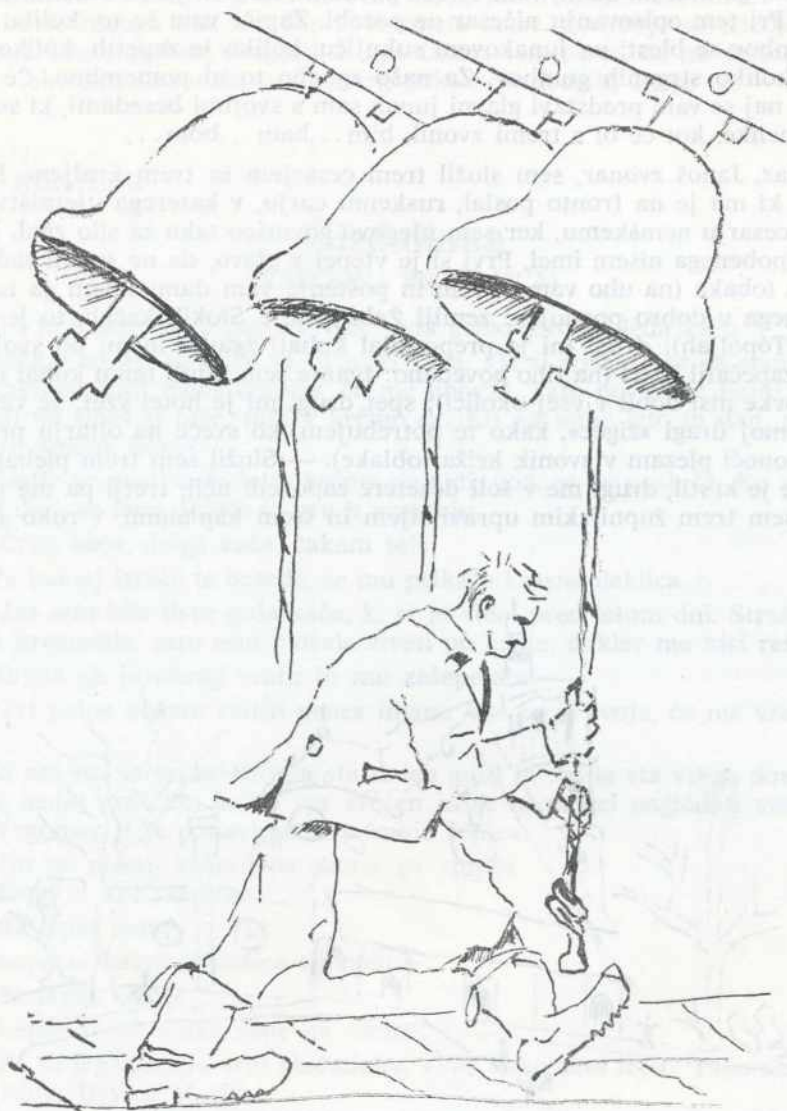
Zvonarja Janoša zadnja Božična noč

Pisatelj vam navadno najprej predstavi glavnega junaka svoje zgodbe. Kakor da ga drži na dlani, vam vé vse povedati, kakšen je od temena do podplatov. Pri tem opisovanju ničesar ne pozabi. Zapiše vam še to, koliko srebrnih gumbov se blesti na junakovem suknjiču, koliko je zapetih, koliko odpetih in koliko strganih gumbov. Za našo zgodbo to ni pomembno. Če pa že hočete, naj se vam predstavi glavni junak sam s svojimi besedami, ki so ubrane in mehke, kot če bi s tremi zvonil, bîm...bam...bom...

»Jaz, Janoš zvonar, sem služil trem cesarjem in trem kraljem. Francu Jožefu, ki me je na fronto poslal, ruskemu carju, v katerega ujetništvo sem pal, in cesarju nemškemu, ker sem njegovo govorico tako za silo znal. Preveč rad pa nobenega nisem imel. Prvi si je vtepel v glavo, da ne smem saditi domačega tobaka (na uho vam povem in poštenjé vam dam: imam ga na črno nasajenega v dobro pognojeni zemlji Žabnjeka, v Slokih kačah, to je Slokačah in Tópoljah); drugi mi je prepovedal kuhati žganje in mi po svojem financu zapečatil kotel (na tiho povedano: žganje sem kljub temu kuhal in boljše slivovke nisi dobil v vsej okolici); spet drugi mi je hotel vzeti še vžigalnik (oh, ti moj dragi »žigec«, kako te potrebujem, ko sveče na oltarju prižigam in ko ponoči plezam v zvonik križat oblake). — Služil sem trem plebanušem, prvi me je krstil, drugi me v šoli desetere zapovedi učil, tretji pa me je zdal. Služil sem trem župnijskim upraviteljem in trem kaplanom, v roko sem se-

gel trem škofom, somboteljskemu Janošu grofu Mikešu, mariborskemu knezu Andreju Karlinu in Ivanu Jožefu Tomažiču. Postavljen sem za varuha trem božjim hramom: cerkvi domači vnebozastopljénja Gospodovega, kapelici sv. Urbana na Vršiču in kapeli sv. Vida v Strelcih. — Črno na belem imam, da smem opravljati tri poklice: zvonarja, kletarja in čebelarja. — Zvoniti mo-

ram obvezno trikrat na dan: jutranjico, opoldanjico in večernico. Služba zvonarja zahteva še trikratno izredno zvonjenje: križati oblake, da toča ne udari (to ti je velika umetnost, ki je nikomur ne izdam, morda sinu Ferku, preden dušo spustim), zvoniti bolniku popotnico in mrtvemu zadušnico. In ker je pri meni vse na tri, naj povem še to, da so mi moja mati (Bog jim duši dobro

daj!) povedali: Janček moj, ko si ti prijel na svet, so prišle tri deklice. Prva je bila rojenica, druga sojenica in tretja moljenica. Rojenica je rekla: To dete bo živelo samo trikrat po 27 ur. Pêrse (to je dijaška reč, ker sem služil pod plebanuši, vem, da to pomeni »seveda« ali »samo po sebi se razume«) jaz sem začel jokati, zato je druga deklica sojenica hitro in bolj presodila: To dete bo živelo trikrat po 27 dni. Pêrse, da sem začel še bolj trobiti. Tako se me je morala usmiliti tretja deklica moljenica in mi izmoliti: To dete bo živelo trikrat po 27 let. — Bilo je to na Janošovo, na tretji božični dan. Moj mož, tvoj oče, ki je bil poleg in ni dal dosti na rojenice, sojenice in moljenice, mi je rekel: To se ti je samo sanjalo. — Ker sem pa vztrajala pri svojem (katera žena ne vztraja pri svojem?), je mož, tvoj oče, le šel ven in se zunaj spoprijel z nelahkim računom: trikrat po sedemindvajset. (V šolo takrat še nihče ni hodil.) Vzel je tri dolge skaline, to je razkalane borove paličice in v vsako naredil 27 zarez. Končno je vse preštel in dobil število 81. Torej 81 zarez, to je 81 let. — Tako so mi povedali mati. Te tri rovaše, palice ali skaline z računskimi zarezi so potem oče zataknil za tram. O moji življenjski dobi ni dvomil nihče več, saj je izza tramov jasno pozvanjalo: živel bom nič več in nič manj kot trikrat po 27, to je 81 let!»

Zdi se, da se je s tem glavni junak zgodbe dovolj jasno predstavil, zato lahko preidemo k zgodbi sami.

V drugi polovici meseca andrejščeka je nastopila vrsta mrzlih, suhih in brezvetrnih dni. Čeprav je zvonar Janoš že lansko leto na Janošovo dopolnil 80 let (tako je našel župnik Jožef v krstni knjigi), je vendar lahko še vsak dan prehodil svojo redno pot, od cerkve Gospodovega vnebozastopljenja, kjer je odzvonil opoldanjico, do svoje koče pri kapelici sv. Vrbana na Vršču. Na Miklóšinj je začelo zmrzovati. Ljudje niso več prinašali v cerkev blata in brozge, zato so lahko cerkvena tla temeljito očistili za božične svetke. Tudi zvonar Janoš se odpravi proti zakristiji in potem po stopnicah navzgor k zakladnici, ki jo varujejo stara zarjevela železna vrata. Rjav, ogromen ključ zaškrti, vrata zaškripljejo in se odpro. Tu so stari svečniki, od črvojedine načeti leseni svetci in angelčki. Tu so tudi stare jaslice, zbite iz peterih izrezljanih desk. Prav te jaslice išče zvonar Janoš. Če bo letos po rojenicah, sojenicah in moljenicah njegov zadnji božič na tem svetu, potem mora jaslice temeljito očistiti. Najbolje bo, če jih vzame k sebi domov. Vse drugo delo okrog jaslíc prepušča svojemu župniku Jožefu. Ta je še mlad in zna mojstrsko izdelati Betlehem, hribčke, poti, potoček, mlin in pastirski ogenj. Vsako figuro zna postaviti na pravo mesto, pastirje, ovčke, Marijo, Jožefa, voleka in oslička. Betlehemske dogodke ti tako živo pričara pred oči, da se zdi, kot bi bil on sam tam poleg, ko se je to godilo. Zato se ne smemo čuditi, da prihajajo gledat njegove jaslice še iz Sóbote, tudi taki, ki sicer ne hodijo v cerkev. Marsikateri mestni otroci prej ne dajo miru svojim staršem, dokler jih ne popeljejo k tem jaslícam. Tukaj vidiš mlinsko kolo, ki ga poganja voda iz soda; pastirski ogenj in polena, ki »gorijo«, ker jih ožarja skrita žarnica; prave žive ribe, ki plavajo v tolmunčku; pastirje, ki z odprtimi rokami hitijo tja k jaslícam, kjer se smehlja Jezušček.

»Janoš, kam pa nesete te stare jaslice«, vpraša župnik Jožef zvonarja.

Tako vprašuje župnik vsako leto, čeprav že vnaprej ve, kakšen bo odgovor.

»Jaz, Janoš zvonar, ki sem služil trem cesarjem in trem kraljem, segel v roko trem škofom...«

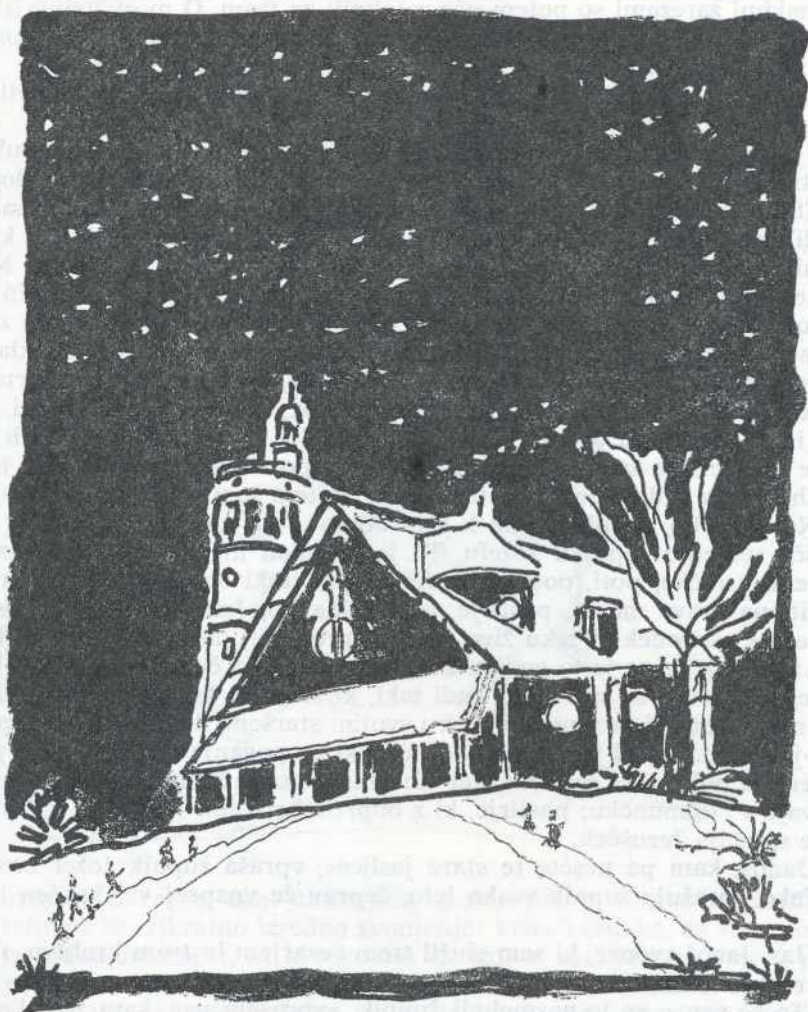
»To že vem«, se je nasmehnil župnik, »vprašam vas, kam z jaslícami?«

»Nesem jih domov, da pošteno očistim teh petero starih, a posvečenih desk. Vse drugo okrog jaslic boste naredili vi. Samo zibko za Jezuščka jaz, saj veste, da so mi rojenice, sojenice in moljenice ob rojstvu izmolile samo trikrat po 27 let. Letos, tako ste rekli vi, ker tako kažejo vaše knjige, se mi leta iztečejo.«

»Kako so pa pridigali gospod plebanuš Baša? Se spominjate krščanskega nauka popoldne? Da ne smemo verjeti rojenicam in sojenicam?«

»Že, že, toda jaz sam čutim, da se koleščki mojega žitka komajda še vrtijo in da ni več tistega vrača, ki bi mi uro mojega življenja navil še za četrto vrsto sedemindvajsetih let.«

Nič ni pomagalo. Zvonar Janoš je tudi sedaj kot vsako leto vzel jaslice pod pazduho in jih odnesel na Vršič v svojo kočo. Tam jih je skrnil na podstrešje in (samo letos!) — nanje pozabil.

Deset dni pred božičem je začelo snežiti. Z brezmejnih modrih višin se je sipaval sneg, kot da bi angelčki božji česali belo gosje perje v nebeških dvoranh. Tiho, neslišno je padalo to belo posvečeno perje in pokrilo Vršič, Trnovski breg, Žabnjek, Črete in Slokače. Nekaj dni pred božičem se je zjasnilo. Po poti, ki so jo utrle sani drvarjev, je škripal sneg. To ti je bilo veselje za otroke, ki so hodili prek Vršiča v gozd po mah! Majhni brinovi grmi, od snega do polovice zameteni, so sanjali sen o pesjakh, volkodlakih in posvečkarjih, ki zakleti pod zemljo čakajo vilo, da jih prebudi. Oh to življenje zasutih smrečic, pod njimi pa mehki mah za hišne jaslice!

Odkar je zapadel sneg, se zvonar Janoš ni več ganil iz svoje koče. Pa nič za to. Njegov sin Ferko opravlja cerkovniško in zvonarsko službo vestno in natančno. Zjutraj zvoni za zornice, oblači župnika za mašo, ob nedeljah pa pobira po cerkvi. Janoš pa sedi pri štedilniku, si peče krompir, ga namaže s salom in osoli. Po južini pa prebira molitve iz stare Küzmičeve Knige molitvene.

»Kakšne pa bodo letos jaslice v cerkvi«, kriči neki otrok zunaj na ves glas, da bi ga lahko slišali do vratnic konec Čret. »Gospod župnik že razmešča s svojimi pomagači betlehemske hišice, mlin, hrčbčke, stezice, potoček, vodnjak in natezalnik, pastirčke, Marijo in Jožefa. Ne ve pa, kam bi dal Jezuščka, ker jaslic ni. Starih lesenih jaslic ni.«

Ob teh zadnjih besedah je staremu zvonarju odplala kri iz lic. Jaslic ni! Lica so mu postala bleda, bela kot Miklavževi lasje in brada. Začel je govoriti sam s seboj. (To je večkrat delal v svoji samoti na Vršiču.)

»Oh stare jaslice! Kako sem mogel pozabiti na vas. Vem, na podstrešju ste. In danes je že sveti post, dan pred božičem... Sveti večer! Sedaj pa zvonar Janoš, hitro po lestvi gor na podstrešje po jaslice! Ali boš še imel toliko časa, da jih očistiš?«

Stari klini lestve so hreščali pod tresočimi stopáji zvonarja Janoša. Z muko je prilezel do podstrešja. Komaj je odprl vrata, že je smuknila skozi črna mačka. Presunljivo je zamijavkala in izginila.

Na podstrešju je bilo temno kot na Mrtvíci ponoči, kadar mesec ne sveti. Zvonar Janoš je ukresal svoj »žigec« in ob medli svetlobi zagledal stare jaslice, tiste, ki so kot on preživele tri cesarje, tri kralje, tri plebanuše in tri župnijske upravitelje. Trikrat po 27 let so smele biti zibka Jezušču v sveti božični noči. Jaslice, zbite iz starih izrezljanih desk. V njih je še slama od lanskega božiča, toda na tej slami, lani Jezušček, sedaj pa...

Janušovo oko je kar odrevenelo, začudeno, nerazumevajoče, prestrašeno in osuplo...

Tri mlade mačkice — v jaslicah!

Mačkice v jaslicah in to na sveti večer!

Stara mačka si je spletla iz slamic toplo mehko posteljico, v kateri sedaj na sam sveti večer, tebi nič meni nič, spokojno dremajo tri male mačkice.

V Janošu je zavrela kri. Prva strašna misel je preblisnila skozi medlo svetlobo vžigalnika: meni, staremu, izkušenemu zvonarju in cerkovniku se je moralo pripetiti kaj takega! Svetoskrunstvo zaradi moje malomarnosti! Oh zakaj nisem prepustil čiščenja jaslic drugim! Župnik bi jih bil s svojimi ministranti že davno očistil! Sedaj pa v teh starinskih, lepo izrezljanih in obudovanih jaslicah gostujejo mačkice! V jaslicah, kjer je vsako leto za sveto noč našlo svoj mir božje Dete, v jaslicah, ki so jih pobožne ženice skozi trikrat po 27 let poljubljale od božiča do svečnice, v teh jaslicah sedaj — mačji mladiči!

V prvem besu in ogorčenju je Janošova tresoča se roka že segla k jaslicam, da zgrabi to gnusobo, da pomendra in zmečka s svojimi okovanimi ževlji to golazen. Tedaj pa sta tam nekje iz daljnega kota posvetili proti njemu dve plašni začudení očesči... V njih mila prošnja mačke matere: pusti jih pri življenju, saj je danes sveti večer! Za trenutek so strmele te oči v sključenega, mračnega človeka. Iz oči je sijala groza in prošnja obenem: *p r i z a n e s i...*

»To je strah in prošnja matere«, je zamomljaj zvonar Janoš.

Mati!

Misel mu je poletela v daljno mladost. Koča, prislonjena k vznožju Vršiča. Obraz žene. Suh in gubast. Ozke ustnice, ki so se ob vsakem otroku, ki je prišel na svet, nasmehnile kot zvezde v božični noči. Žuljave roke, ki so noč in dan delale, trpele in molile, da bi imeli vsi otroci dovolj močnika in kruha in krajcarjev za molitvene knjige in obleko.

»Mati!«, mrmra Janoš zase, »mati, ki je ob mojem rojstvu ob rojenicah, sojenicah in moljenicah trepetala zame, mati, ki mi je primolila trikrat po 27 let!«

Mati!

Tudi v teh dveh svetlih mačjih očescih je — mati!

Zvonarju je roka omahnila, vžigalnik je ugasnil. Svetile so le mačje oči, oči stare iz kota in mladih iz jasic.

In vendar! To je svetoskrunstvo!

Ali res svetoskrunstvo?

Iz božje roke so se porajale gore in griči, Vršič, Trnovski breg in še dalje gori Srebrni breg. Božja volja je tudi te bedne mačkice priklicala v življenje, ki je zanje prav tako dragoceno kot za vsakogar. Ljubezen je ustvarila mrtvo zlato, kamen in les — in prav tako te žive mačkice. Je-li žival mogla oskruniti jaslice? Če bi spoznala to božično zibko svojega Stvarnika, prav gotovo ne bi gnezdeca vanjo znosila.

Ugasnil je že vžigalnik, ugasnil je tudi srd v Janoševi duši. Spet se je spomnil na svojo mladost...

Ob tihih delavnikih se z otroki igra na župnikovem pašniku. Otroci so vedeli, tu smo doma. Tu na tem pašniku se smemo igrati. To je pašnik župnikove kravice Šeke. Pastir je župnik Jožef Horvat. Pastir Gospodove črede in — Šeke! Župnik pase Šeko, pase tudi Gospodovo čredo. Ovce Gospodove črede počivajo pod slamnatimi strehami v grapah in bregovih, v blatnjačah od Bukovnice do Ivanec, od Obračevca, ki jih je Turek razdejal, do Strelceva. Župnik Jožef Horvat bedi nad čredo, v eni roki drži vajet Šeke, v drugi brevir, iz katerega šepeta molitve, da se ne pogubi Gospodova čreda. Janoš se spominja, da je takrat kot otrok vprašal plebanuša Jožefa Horvata, ki je pravkar iz brevirja polglasno izmolil: »QUI DAT IUMENTIS ESCAM IPSORUM, ET PULLIS CORVORUM INVOCANTIBUS EUM.

»Gospod plebanuš, naj mi ne zamerijo, kaj pomenijo te besede?«

»Bog daje kravici krmo in hrani mladiče kovranov, ki k njemu kričijo«, je poslovenčil plebanuš to vrstico psalma.

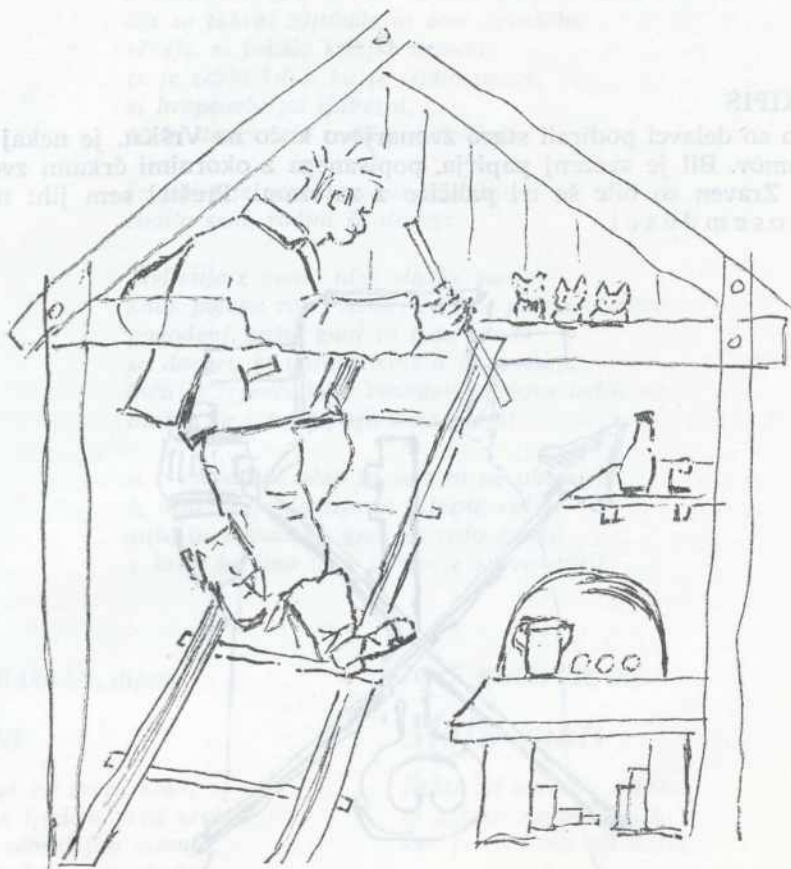
Tega prizora se je sedaj na sveti večer spomnil zvonar Janoš in še neke pridige o sv. Frančišku, ki je ljubil vse, zrak in vodo, sonce in mraz, brata volka in sestro ovco in še miš in mačkico. Vse. In ravno zaradi te pridige je dal sinu ime Frančišek.

V tej sveti noči mu je padlo v dušo nekaj mehkega, v oči pa nekaj vlažnega kot solza. Pokleknil je na podstrešju svoje koče in ob svetlobi štirih parov mačjih prosečih oči izmolil molitev za oproščenje.

»Gospod Bog, ti daješ mladim kovranom hrano, daj jo tudi tem mačkicam v starih jaslicah! Če je bil greh zaradi moje malomarnosti, odpusti, saj je bil nehote in nevede...«

— 0 —

V cerkvi pa so kljub temu imeli lepe jaslice. Najlepše doslej. Za to je poskrbel mladi župnik Jožef. Zvonar Janoš jih ni videl. Njegova zadnja božična noč na tem svetu je bila doma na podstrešju pri ubogih živalcah...

— 0 —

Minili so kóledni svetki, Novo leto, trije kralji, svečnica. Prišel je postni čas. Zvonar Janoš ni mogel več iz koče. Poležaval je doma in pisal, pisal in poležaval.

»Le kaj toliko pišeš? Komu pišeš?« ga je vprašala žena.

»Pišem papežu v Rim. Moram mu nekaj pojasniti glede jaslic in božiča.« (O mačkicah ni znil nikomur, le pisal je in pisal, kot da bi se spovedoval!)

»Papež ne vejo slovenski.«

»Pa imajo svoje ministrante, kardinale, ti mu razložijo!«

Domači so spoznali, da gre z Janošem proti koncu. Za veliki teden je še dal sinu Ferku podrobna navodila, kako je treba pripraviti za obrede. Nobena liturgika ne pozna tako natančnih navodil, kot jih je znal zvonar Janoš, in sicer vse iz glave, na pamet. Kmalu po veliki noči je umrl.

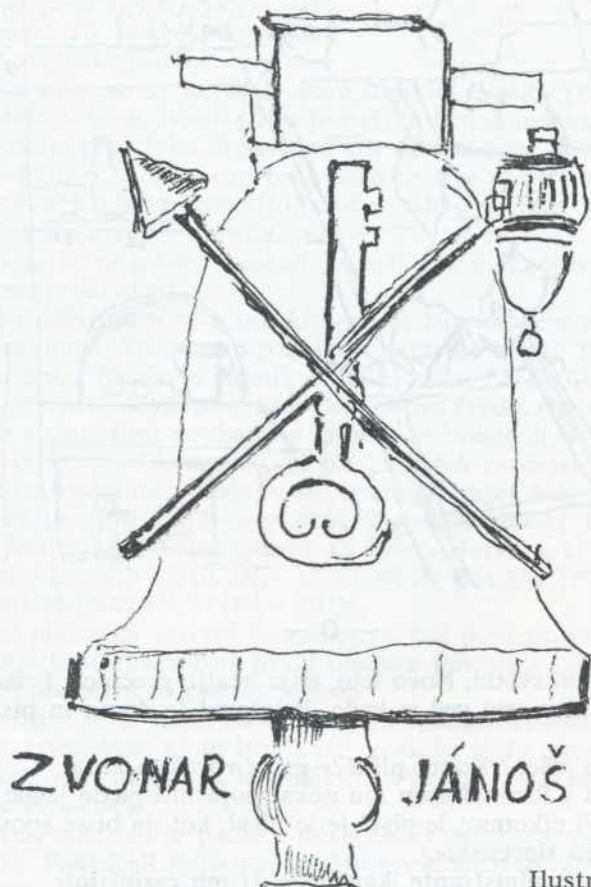
— O —

Vsako leto, navadno okrog božiča, pokrije sneg Vršič, Trnovski breg in tudi grobove na Zadravčevem bregu. Tam, ne daleč od svojih plebanušov, počiva zvonar Janoš. Sneg pokrije za božič njegov grob natanko do napisa: VES SVET MI JE TUJINA — NEBESA DOMOVINA.

— O —

PRIPIS

Ko so delavci podirali staro zvonarjevo kočo na Vršiču, je nekaj padlo izza tramov. Bil je sveženj papirja, popisane z okornimi črkami zvonarja Janoša. Zraven so bile še tri paličice z zarezi. Preštel sem jih: natenci enainosemdeset.

Ilustriral Jožef Gjuran

Izgubljena v mrazu

(ODLOMEK)

*In pajčolan tišine trga jata vran ...
... samota, mraz, zmrzal, oledenela srca ...*

*Tedaj v srce še bolj me je zazeblo,
s samoto svojo vznemirila sem polj samoto,
oči so takrat zajokale in srce vprašalo:
»Polje, si jokálo kdaj v samoti,
te je zeblo kdaj, ko je sijalo sonce,
si hrepenelo po ljubezni,
ko si drugim jo rodilo in delilo?«*

*In polje je zapelo svojo melodijo —
rodilo sem, rodim še danes!*

*Življenje z mano niso sladke sanje —
kdor polaga roko name, čuti in pozna trpljenje:
povodenj, suša, gnoj in trda gruda
so darovi, ki narava kmetu jih ponuja,
biča in trpinči krut vsakdan njegova ledja —
otožen je takrat pogled na polja!*

*A v kmetovih očeh ni solz in ne obupa,
iz njih življenje sije in železna volja,
sušo in povodenj, gnoj in trdo grudo
v kruh in vino in v življenje spremeniti!*

JOŽE RASCAN, dijak

Sreča

*Sreča se po svetu klati,
mota se ljudem pred vrati,
raj na zemlji jim ponuja,
želje po bogastvu zbuja.*

*Nagla je kot nočna ptica,
zvita je kot veverica,
vsakemu se le dobrika,
še hitreje se izmika.*

*Tudi jaz bi rad bil srečen,
revez ne bi rad bil večen.
Pridi, sreča, pridi k meni,
Sestrsko se me okleni!*

JOŽE KOCIPER, dijak

Moja mati

*Delaš od zore do mraka
in nikdar ne obupuješ,
ker je tvoj oče bil kmet.*

*Žalimo te,
ker ti dajemo premalo ljubezni.
A ti nam vračaš nasmeh.
Tvoj nasmeh je kakor kruh,
ki ga mesijo tvoje roke za nas.*

Trikratno znamenje

(ODLOMEK)

Ko sta pred cerkvijo svete Ane izpregla vola in se usedla v travo, je sin vprašal očeta:

»Zakaj pa so to cerkev postavili sem v samoto? Saj ni nobene hiše daleč naokrog«.

»Niso mogli drugače«.

»Čudno, da ne bi mogli. Postavili bi jo pač v vasi, v Boreči«.

»Tako so tudi hoteli. Kamenje so navozili v dolino in tam pri prvih hišah, če bi šel tod po hribu navzdol, bi morala stati cerkev. Izkopali so temelje in drugi dan bi morali začeti zidati.

Ko pa so naslednjega dne hoteli zidarji položiti kamen na kamen, ni bilo kamenja nikjer. Niti enega kamna!»

»Nekdo nam je ponoči zagodel«, je rekel mojster delavcem. »Skril nam je kamenje. Toda daleč ni mogel z njim, o tem sem prepričan. Vozil ga gotovo ni, saj bi nas škripanje voz prebudilo. Ni ga bilo le za kakšno pasjo utico, ampak za vso cerkev. Gotovo je skrito kje v bližnjem grmovju. Pojdite ga iskat!«

Šli so in pregledali vsak grm v okolici, kakor da so drobne grude, ne pa velike skale, toda kmalu so se vrnili vsi razen enega, in vsi praznih rok.

Šele čez dolgo časa se je vrnil tudi zadnji delavec in prinesel na plečih velik kamen. Ves upehan ga je vrgel mojstru pred noge:

»Mojster, kamenje je na vrhu hriba. Vse. Zloženo je prav tako, prav v take kupe, kakor so bili tukaj«.

»Lažeš, capin! Le kdo bi mogel znositi vse to skalovje v eni noči tako daleč, to mi povej!«

»Tega ne vem. Vem samo, da je kamenje na vrhu hriba. Enega sem vzel in ga prinesel, da ne boste rekli, da lažem«.

»Ljudje, pojdimo pogledat. Tu nekaj ni v redu«.

Vsa množica delavcev in zidarjev, bili so bojda po večini iz Italije, nekje s Hrvaškega, Dalmacije in Bog ve, odkod vse, se je napotila v hrib. Res, sredi male jase, okrog katere so bili veliki stari bori, je bilo zloženo kamenje. Lepo je bilo zloženo v kupe, ki so jasno kazali, kakšen bo obris cerkve.

»Kaj pa zdaj?« so rekli delavci.

»Kaj pa zdaj! Menda ne bomo stali križem rok in gledali, kako se nam nekdo skrivaj reži, ker si ne vemo pomagati. Pojdite po vprego! Vprežite vse vole, vse junce v Boreči, Martinju, Ženavlju, Vidoncih in Trdkovi! Vozili bomo kamenje nazaj, dokler ga ne zvozimo«.

Tako se je tudi zgodilo. Vozili so kamenje zopet v dolino tri dolge dni. Delo pa ni šlo gladko, kajti zdaj se je polomil sicer močan voz, zdaj so počenili voli na vse štiri in jih ni bilo mogoče spraviti na noge, zdaj si je pri nakladanju ta izpahnil roko, oni nogo, zopet drugega je kar nenadoma zvil krč.

Toda tretji dan je bilo kamenje zopet v dolini, pripravljeno, da bodo iz njega zrastle zidovi. Pripeljali so tudi apno in mojster je rekel:

»Vsi zidarji in delavci bodite jutri ob zori tukaj. Začeli bomo z božjo pomočjo in tudi srečno končali. Ko prisije sonce, mora najti vsaj dve vrsti kamnov v temeljih!«

Ljudje so odšli počivat, skrivoma pa so se kar naprej ozirali na kamenje in ugibali, ali ga bodo jutri še našli na svojem mestu. Mojster pa je iz previdnosti postavil dvajset ljudi v bližnje grmovje. Tako tesno so bili drug poleg drugega, da bi se skoraj lahko dotikali z razpetimi rokami.

»Kdor bo prišel, bo prišel iz grmovja. Saj ni neumen, da bi ob polnem mesecu šel od one strani preko travnika, kjer ga lahko vsakdo vidi. Če bi jih prišlo mnogo in jim ne bi bili kos, zaženite hrup. Spali bomo oblečeni in pritekli bomo na prvi klic.«

Mojster je odšel spat, straža pa je stražila vso noč. Toda nihče ni prišel, nobena trhla vejica ni počila pod nogami in noben list v grmovju se ni zganil.

Ko je nastal dan, so stražarji stopili iz goščave in si oddahnili, kajti vso noč so bili kot struna napeti in srce jim je tolklo, kakor bi phalo mak v možnarju. Ko pa so prišli na plan, se niso znašli in so se zmedeno ozirali na vse strani, kajti kupov kamenja ni bilo nikjer, ostalo je samo steptano mesto, kjer je bilo prej zloženo. Nihče ni upal stopiti pred mojstra, toda ta je že stal za njimi in buljil v prazno trato.

»Kako ste stražili, da bi vas zlodej! Dvajset vas je bilo, dvajset smrdljivih zaspancev, pa vam je nekdo pred nosom znosil kamenje! Pobiti bi vas moral, capini nemarni!«

Zaman so mu dopovedovali, da niso spali, da nihče ni prišel in nihče odnašal kamenja.

»Če ne bi bili take gliste krmežljave, bi rekel, da ste ga sami znosili in poskrili, toda morali bi biti velikani, da bi to zmogli, vi pa ste prestrašene cmerave babe. Pokazal vam bom, kaj se pravi, spati na straži! Sami boste spravili kamenje nazaj. Če je tam kot včeraj, seveda. Vsi za menoj!«

Zopet so se napotili v strm hrib in našli kamenje na istem mestu, prav tako zloženo, kot je bilo prej.

»Takoј pojdite po vprego! Vprežite vse, kar more v jarem! Pojdite tudi v Otovce in Doliče. V dveh dneh mora biti vse v dolini, če ne, se vas Bog usmili!«

Ljudje so pohiteli, da bi izvršili ukaz, toda minilo je poldne, ne da bi kdo prišel z eno samo vprego.

»Mojster, nismo krivi. Kmete smo prisilili, da so šli vpregat, toda najprej živina ni hotela iz hleva. Ko so jo po dolgem trudu in prizadevanju in z mnogimi udarci vendarle spravili ven, so ji začele noge trepetati, sesedla se je in ni ga človeka, ki bi jo bil mogel spraviti pokonci. Šele ko so ji odvzeli jarem, je živina zopet vstala, toda takoj je zbežljala nazaj v hlev. Kmetje se dajo raje ubiti, kakor bi poskušali še enkrat.«

Mojster je nekaj premišljal, nazadnje pa odločil:

»Tako je. Živina pravzaprav zares ni kriva vaše malomarnosti. Zato boste vi sami spravili kamenje nazaj v dolino. Nasekajte kar največ dolgih smrekovih vej in jih povežite po pet šest lepo zložene. Nanje položite kamen ali dva, kakor so pač veliki, in po tej strmini bo šlo kar samo.«

Delavci so sekal: veje, posekali pa so se tudi sami, drugi pa so kljub največji pazljivosti zdrsnili s smreke in se dobro potolkli, vendar je bilo nazadnje vejevje pri roki in začeli so kamenje kakor na saneh vlačiti v dolino.

Zatikalo se je, kamenje se je kotalilo po strani z vej in ga je bilo treba vedno znova nalagati, toda po hudem znoju in razbolelih rokah in hrbtih je tretji večer kamenje bilo zopet lepo zloženo v dolini.

»Nocoj ne bo spal nihče«, je zapovedal mojster. »Oborožite se z gorjačami in okončenimi koli. To pot moramo sovražnika dobiti, naj velja kar koli. Vi trije: Mihael, Janoš in Andraš pa boste stražili. Toda vedite, da vas dam obesiti, če boste zaspali in vas bo sovražnik prelisičil.«

Hoteli so nekaj ugovarjati, pa je rekel:

»Ne bojte se. Ne bom vas pošiljal v grmovje. Tu boste sedeli na samem kupu kamenja in potem bomo videli, s kom imamo opraviti. Ob najmanjšem šumu zavpijete, tisti hip bomo vsi tukaj. Če zaspate, vas stane glavo, to sem rekel.«

Ljudje so se razšli: po bližnjih kočah, bdeli so in sleherni je bil vesel, da ni treba njemu stražiti, kajti stvari tukaj niso čiste, to so že davno vedeli, toda nihče ni upal tega mojstru povedati, saj je bil mojster med zidanjem tožnik, sodnik in rabelj v eni osebi in se mu ne bi bilo zgodilo nič, če bi koga z zidarskim kladivom lopnil po glavi, da bi za vselej pozabil, kakšen je ta pisani svet.

Tem hujše je bilo tistim trem na kupih kamenja. Drgetali so in bolščali najprej v temo, potem pa je vzšla polna luna. Lepo okrogla jih je tako zaničljivo in zasmehljivo gledala z neba in vsak izmed teh treh bi bil lahko prisegel, da se mu pači, mu nespoštljivo mežika in se naravnost norčari iz njega.

Kamenje je postajalo mrzlo in bi se radi presedli, toda nobeden se ni drznil niti ganiti se. Noge so postajale premrle in ves život je kdaj kdaj zgrabila prava mrzlica, da so jim zobje šklepetali, pa naj so jih še tako tiščali skupaj, kar je samo še povečalo njihovo grozo, saj se je slišalo, kakor da nekje iz grmovja rožljajo gole kosti.

Ure so tekle tako neizmerno počasi, da se je zdelo, da se luna in zvezde sploh ne premikajo, da je vse ena sama strašna negibnost, ki pa je polna zlobnega prežanja, kdaj jim poidejo moči in se bodo zvrnili s kupa kamenja. Vedeli so, da bi bil to konec, kajti v tistem hipu kamenja ne bi bilo več. Že davno so prišli na to, da kamenja ne odnaša človeška moč, saj bi bilo samo misliti kaj takega že prava norost in so se samo čudili mojstru, kako da ima učen človek in izkušen mojster glede tega tako kratko pamet.

Radi bi bili poklicali drug drugega, toda začuda se niso mogli spomniti, kako je tistemu, ki sedi na sosednjem kupu, ime. Poznali so se, vse so vedeli drug o drugem, dan za dnem so bili skupaj, toda sedaj, četudi bi šlo za življenje, se niso mogli spomniti imena drug drugega in tako so molčali, čakali in trepetali.

Končno se je mesec s svojim polnim nespoštljivo nasmejanim licem dotaknil vrha najvišjega bora borečskih gozdov. Ostre sence so skoraj splahnele, prihajala je dnevna svetloba, z njo pa je izginjal strah in pomalem je

prenehal tudi drget. V telo stražarjev se je selila neka čudovita opojnost, da jim je šlo na blažen nasmeh. Oči so jim zlezle skupaj samo toliko, kolikor je potrebno, da trenemo z njimi, toda ko so se zopet odprle, niso sedeli več na kamenju, ampak na goli trati. Kamenje je izginilo, kakor da se je spremenilo v lahno jutranjo meglico, ki se je vlekla ob potoku in naznanjala, da bo danes lep dan.

Stražarji so v grozi zavpili in vse ljudstvo je priteklo skupaj.

»Kje je kamenje, vi malopridni čuvaji? Tako ste izvršili mojo zapoved? Vem, moje grožnje niste vzeli resno. Toda nisem govoril zaman. Ti poišči vrv, tri vrvi, ti pa močno drevo, da bo nosilo te nepredprave!«

Ljudje so se umikali in se nekaj obirali, ko pa so videli mojstrov divji pogled, so pri priči naredili, kar je naročil. Zgrabili so stražarje, ki so bili kakor uročen: in se niti branili niso, in mojster sam jim je nadel zanko in drugega za drugim z lastnimi rokami potegnil na vejo. Ljudje so bili kakor okameneli in prevzemala jih je brezmejna groza. Trupla so se sukala okrog sebe kakor vrtavke, potem pa so malo zanihala in čof, vsa tri naenkrat so padla na tla. Pretrgala se je vrv, čeprav ni bila niti navadna vrv, ampak pravo trdno spleteno vože.

Obešenci so globoko zajeli sapo in se počasi pobirali s tal ter podmuljeno gledali, kje bi bilo dovolj zraka med ljudmi, da bi mogli pobrisati skozi, kajti v svojem besu bi bil mogel mojster vsakega posebej zdaj še zadaviti.

Toda mojstrov bes se je polegel. Iz prejšnje razjarjene zveri je naenkrat postal krotko jagnje.

»Utrgala se je«, je momljal v svojo košato brado. »Utrgala se je. To je znamenje. Da, resnično znamenje. Tolikšna vrv, pa se je pretrgala.

Ljudje, zdaj je jasno, kar sem slutil od vsega začetka. Tu so vmes višje sile. Že od kraja sem to pravzaprav vedel. Vem, rekli boste, čemu sem vas potemtakem mučil z prevažanjem kamenja v dolino. Toda nisem bil čisto gotov, da je to res želja preljubeznive babice, Marijine matere. Zato sem hotel imeti trikratno potrdilo, kajti samo to velja, kar se trikrat potrdi.

In zdaj vemo vsi: Božja volja je in želja svete Ane, da postavimo cerkev na višini, na kraju, kamor so vse te velike kupe kamenja znosili božji služabniki, ali pa so napregli pogubljene hudobe, da so jim potegnili bremena v strmine«.

»Pojdimo na vrh, pojdimo na vrh«, so klicali ljudje in pohiteli, kajti vsak je bil brezmejno radoveden, če je kamenje res na tistem mestu, kjer so ga bili našli že dvakrat. Seveda je bilo tam in je obdajalo bodočo podobo cerkve tako natančno, da mojstru niti meriti ni bilo treba, ampak so ljudje kar zasadili lopate in do poldne so bili temelji skopani, tako ravni in lepi, tako zglačeni, da jih je bilo čudo pogledati.

»Lepa povest je to, oče. Poleg tega jo vi znate tudi povedati kakor je treba«.

»Ni samo povest, sin. Mogoče je kaj dodano in izmišljeno, jedro pa je resnično«.

»Resnično je samo to, da so mogoče v Boreči res hoteli cerkev postaviti v dolini, potem pa so se iz neznanega vzroka premislili«.

Dooje sonc

Skoz tančičasto mrežo oblakov,
med lahnim pihljanjem vetriča,
skoz ekzotično pesem skržatov,
drsenjem čolnov, brnenjem motornih,
med neskončnim valovanjem gladine,
prijetnim čebljanjem mladine
in starih kopalcev,
na jadranskem jugu
S O N C E:
nevidno in vidno objema telo,
nezadržno prodira in osvaja,
ogreva, oživlja, prenavlja...
Spomin nanj: opekline.

Najprej vprašujoči pogledi,
kratka kontaktna vprašanja,
majhne usluge,
cigareta in ogenj,
novo S O N C E
me obseva,
se približuje
in oddaljuje,
znova vrača,
izprašuje,
pomlajuje,
pričakuje,
zaman...
Spomin na njo: bolečine.

IVAN KOLENC

Grad — Župnija Marije vnebovzete

Atomska naglica ne dopušča sedanjemu zmehaniziranemu človeku, da bi se poglobil v razmišljanja, kaj šele, da bi si obremenjeval spomin s starinami. Za današnjega človeka je bliskovitost dogodkov tolika, da za preteklost ne najde časa. In vendar je tudi preteklost važna. Važna je za vsakdanje življenje še važnejša pa za človekovo duhovno rast. Na njo naslanja človek svojo duhovno veličino.

Zato ne bo odveč, če si na kratko orišemo pražupnijo Gornjo Lendavo, danes Grad, ki sega v svojih početkih v leto 1208.

Zgodovinsko je to bolj težko dokazati, lahko pa na to letnico sklepamo v zvezi z dokumentarnim dokazom gornjelendavskega gradu, ki je bil sedež upravne in vojaške oblasti za večji del Prekmurja že v 12. stoletju. Dokazano je namreč, da je tu prebival leta 1208 grof Nikolaj, kraljevi fevdnik. V listini iz leta 1275 se v kraju navaja grad (castrum), obstajal pa je že prej. Pod gradom je leta 1270 bila bitka med madžarskimi četami in četami Otokarja Češkega, ki je zmagal in si začasno podvrigel Železno županijo.

Pod gradom je gotovo bila že takrat tudi cerkev in sedež župnije, ki pa se v znanih zgodovinskih virih omenja šele leta 1627 (Vis. gen. 1627).

Cerkev je bila posvečena 9. septembra 1720, posvetil jo je csanádski škof Ladislav Nádasdy.

Kakšno je bilo versko življenje v župniji od ustanovitve pa do reformacije, to je v dobi 400 let, je nemogoče povedati, ker nam manjkajo zgodovinski podatki za tako presojo. Dejstvo je, da je bila župnija vedno v rokah političnih oblastnikov, ki so o njej samovoljno odločali. Če je bil grački zemljiški gospod katoličan, je podpiral katoličane, njihovo bogoslužje in njihovo cerkev, če pa je bil evangeličan, je tudi od podložnikov zahteval, naj prestopijo v njegovo vero. Tako se je zgodilo, da je vsa župnija osemdeset let (1592—1672) bila evangeličanska.

Obnovljena cerkev pri Gradu

Zanimiva je tudi obsežnost gračke župnije. V 17. stol. so po zanesljivih virih pripadali h grački župniji kraji: Gornja Lendava, Vidonci, Motovilci, Pečarovci, Otovci, Kovačevci, Prosečki dol, Poznanovci, Radovci, Kruplivnik, Gornji Slaveči, Dolnji Slaveči, Bodonci, Vadarci, Beznovci, Zenkovci, Kuzma, Dolič (gornji in dolnji), Matjaševci. Pražupnija Grad je torej štela 19 vasi.

V poznejši dobi so bili nekateri kraji priključeni sosednjim župnijam. Leta 1756 so se Gornji in Dolnji Slaveči priključili k Sv. Juriju. Ko je bila leta 1796 ustanovljena župnija pri Sv. Sebeščanu (Pečarovci), so ji pripadli Bodonci, Prosečka ves, Poznanovci in Zenkovci. Tudi Cankova je postala župnija in je od gračke župnije dobila Beznovce.

Kljub temu je bila župnija še vedno prevelika in je 1939. leta Kuzma postala samostojna župnija in s seboj potegnila kraje: Dolič, Matjaševce in Trdkovo, ki je bila vzeta iz seniške župnije 1923. leta zaradi državne meje, ki jo je sedaj ločila od Gornjega Senika, in je bila takrat dodeljena Gradu.

Sedaj pa pogledjmo še nekoliko v bližnjo preteklost gračke župnije. V dobi velike svetovne gospodarske krize je bila tudi gračka cerkev v slabem stanju. Hudournik, ki teče na severni strani cerkve, si je iskal pot vedno bliže cerkvi. Stene v ladji so pokale, ker jih je mogočen romanski obok s svojo silno težo rinil narazen.

Komisijski ogled Spomeniškega urada v Ljubljani pod vodstvom dr. Zadnikarja, kanonika dr. Ostrca iz Maribora in viš. gradb. tehnika Jožeta Požauka je ugotovil, da je ves obok v ladji razrahljan in da obstaja nevarnost, da se zruši. Dela, popravila se je bilo treba lotiti čim prej.

Načrte za obnovo cerkve je naredil prof. Jože Plečnik. Naredil je mogočen načrt za ladjo, statiko zanj pa je izdelal Jože Požauko, višji gradb. tehnik v Mariboru. 14. julija 1955 je bil v štirih urah porušen stari romanski obok in so nato po Plečnikovem načrtu zgradili novega. Zidarska dela je opravil stavbeni mojster Franc Klement iz Matjaševca.

Plečnik je s svojevrstno mojstrovinjo nadomestil prejšnji obok in ga dvignil do ostrešja za 3,3 m. Tlak cerkvene ladje je zvišal za 7 stopnic, kar se dobro vidi v stolpu, ko stopiš v cerkev. Kor je popolnoma nov. Pozornost zbuja luči v cerkvenih stenah, ki čudovito osvetljujejo cerkveni prostor.

Stranski oltar sv. Družine je po Plečnikovi zamisli izdelal arh. Tone Bitenc. Sliko sv. Družine pa je naslikal akademski slikar Stane Kregar iz Ljubljane.

Plečnik je imel še veliko načrtov, ki bi jih bil rad izpolnil v graški župniji. Naj še dodam, da je ornament na koru in reflektor njegovo zadnje delo pred smrtjo. Po smrti so našli na njegovi delovni mizi načrt zanj v naravni velikosti, pripravljen za izdelavo.

Nekaj vrstic iz Plečnikovih pisem:

Ko je delal načrte za graško cerkev, se je želel sestati s škofom dr. Maksimilijanom Držečnikom pri Gradu. Bilo je že vse dogovorjeno, vendar do sestanka ni prišlo. O tem mi je 5. avgusta 1955 takole pisal:

»Kako rad bi prišel k Vam videti objekt, porazgovoriti se z Vami! Bodo to pač drugi opravili, po svoje izvršili, kar je zadržano meni. Vse kakor Bog hoče ... Z Vašim prevz. Ordinarijem sem se letos srečal ... mož nobel in ves po volji božji! Lepo bi bilo, če bi se pri Vas sešli ali težko je na to misliti ... težko, da bi ponovno videl Prekmurje in njega narod, ki sem ga toliko vzljubil ... Iz vse duše želim, da bi Vaša plemenita skrb do največje popolnosti uspela!«

Povabili smo ga na blagoslovitev 23. okt. 1955. Na povabilo je odgovoril:

»Po človeškem predvidju se Vaše slovesnosti prav gotovo ne bom mogel udeležiti. **Polomljena barka sem.**«

Pred blagoslovitvijo je poslal še eno pismo:

»Te dni živim v Vami, predragi g. župnik, sem stalno med Vami! Od srca Vam želim blagoslovljen potek praznika. Želim Vam to za povabilo in za drugi del poti po Kalvariji, ki Vas čaka. To je povečanje notranjščine vaše cerkve. Zdi se mi, da bi bile ploskve, zagibi in vogali Vašega svetišča dobro primerni sprejeti mnogo lepega. Grafika, tehnika, ki sem jo po svoje oživil, bila bi nemara pravšna. Zahteva pa okus in arhitektonski čut.

Vem, vse to in drugo so sanje bodočnosti! ...

Vse dni sém imam Vas in Vaše delo v mislih. Sedaj ko naj Vam napišem sočutno besedo, mi je duh kot zasopel.

Narodu, nam vsem je treba Summo umetnosti. Cerkev in vest! Na mali kameniti kropilnik, ki sem ga dal pred nedolгим v delo, umestil sem napis:

»Sveta voda, sveta Kri v moč bodita mi!«

S tem se danes tudi poslovim za Vaš praznik ... dovolite mi pa, za vse slučaje, prošnjo: ne pošiljajte mi ničesar: ne za jelo ne za pilo ...!

Lepo, lepo Vas pozdravlja

Vaš Plečnik
18. okt. 1955.«

Otroške balade

1.

Noč se je kopala v megli.
Deževalo je v temnih pljunkih.
Po cesti je stopal sprevod,
upognjen pod culo molčanja.
Neskončna procesija.
Tu in tam se je kdo splazil v hišo.
Nazadnje ni bilo več nikogar.
Otroci so obiskali pogrebce.

2.

Hudo je biti zadet na loteriji,
ko hudič zgreši.
Hudo se je roditi pod stopinjami smrti,
če smrt zbeži.
Hudo je zaspati v prekletstvu
in se predramiti v jutru sovraštva.
Če ima mati skope prsi
in oče skope dlani,
je hudo.

3.

Našel sem otroka.
Na smetišču.
V testu blata in krvi
sem ga zagledal.
Majhen je bil kakor zrno.
Odneseš ga domov.

Sedaj čakam mater,
iščem in čakam,
da jo bo srečal,
vsaj en otrok
eno mater med milijoni.

4.

Strah nas je
otrok,
plenic in majhnih ust.
Strah nas je
nasmeha,
ki vonja po ljubezni.
Strah nas je
moči:
iz ljubice ustvari mater.
Strah nas je
majhnih ljudi.
Zrastejo in nas nadomestijo.
Strah nas je
nas samih.

KAREL BEDERNJAK

Prekmursko Marijino svetišče v Kanadi

Prav gotovo je vredno opisati dogodek, ki so ga prekmurški Slovenci doživeli 26. avgusta leta 1973 na svojem letovišču, oddaljenem okoli 120 km od Toronta. To ni bil dogodek in doživetje le za Prekmurce v Torontu. 26. avgusta 1973 bi se lahko veselili vsi verni Prekmurci v tujini. To je vendar prvi primer, da so Prekmurci v tujini zgradili svojo vikend — cerkvico. S tem so izrazili svojo vernost in vdanost do Matere Božje tudi v tujini.

Zelo pomembno vlogo pri ohranjanju narodne zavesti in čuta za slovensko skupnost igrajo prav gotovo slovenski klubi, društva in slovenska letovišča. Kulturno in socialno življenje Slovencev v tujini se odvija predvsem v okviru takih ustanov. Slovencev v Torontu je toliko, da so že pred leti nastajala pokrajinska društva, ki si vsako na svoj način prizadeva privabiti pripadnike svoje pokrajine. Voditelji teh društev skrbijo za razne prireditve, razvedrilo in zabave. Skušajo jim nadomestiti to, za kar so pri-

krajšani zaradi prihoda v tujino, in česar si ne morejo privoščiti v krogu svoje lastne družine. Letos sem imel priliko videti, slišati in predvsem doživeti, kako si naši izseljenci prav v okviru takih društev ali pa farnega občestva pričarajo košček domovine.

Posamezna društva, ki jih je več v Torontu, imajo v bližini mesta tudi svoja letovišča. Tam se odvija večidel družabnega življenja v poletnih mesecih. Moram reči, da ta letovišča, kjer se zbira večina Slovencev, prispevajo nemajhen delež k poživljanju in ohranjanju slovenstva, ki se počasi gubi in presnavlja med tujimi narodi kakor sladkor v vodi. Človeku se kar mило stori pri srcu, ko slišiš tako daleč od rodne grude pristno domačo slovensko pesem, ki si jo slišal že kot otrok od svoje matere. Mladina se zbira in spoznava s slovenskimi prijatelji. Slovensko srce podzavestno privlači, pa čeprav se med mladimi sliši bolj angleška kakor slovenska govorica. Otroci se razživijo, zadihajo svež zrak, svobodno brez zavor mestnega utesnjenežnega življenja. Letovišče je najprimernejši kraj, kjer se naši ljudje srečujejo in poživljajo svoje prijateljske in sorodstvene vezi. Tudi vzgojno letovišča pravilno učinkujejo.

Kmalu po največjem valu izseljevanja naših ljudi v tujino, predvsem v Kanado, je bil v Torontu ustanovljen prekmurski klub. Zadal si je nalogo, da skrbi za družabno življenje prekmurskih Slovencev. Po nekaj letih si je klub nadel ime »Večerni zvon«. Po zgledu drugih slovenskih društev si je tudi to društvo kupilo zemljišče za »vikend — življenje«. Pred dobrimi tremi leti je zemljišče bilo prodano in je bila kupljena druga večja parcela, nedaleč od slovenskega cerkvenega letovišča. Z veliko vnemo in pridnostjo so v kratkem času zgradili precej obsežen plavalni bazen, veliko dvorano in še nekaj športnih objektov. Vsak teden lepše urejen prekmurski košček zemlje v Kanadi je zmeraj bolj vabil naše ljudi ven iz Toronta. Ob sobotah in nedeljah je letovišče oživel. Naši ljudje, ki so zrasli z deželo, si še bolj želijo narave, dežele in lepih polja. Mestni hrup in trušč, čeprav ni tako velik kakor v naših evropskih mestih, jim že močno preseda. Zato si upravičeno želijo prilike, da se zapeljejo malo ven iz mesta.

Vest nekaterih Prekmurcev je spregovorila. Sobote in nedelje pa ne smemo uporabiti le za lastno razvedrilo, telesni počitek in duševno osvežitev. Nedelja je vendar Gospodov dan. Tednu brez nedeljske dolžnosti nekaj bistvenega manjka.

Že pred dvema letoma se je porodila misel: Na našem letovišču mora biti tudi prostor za verske potrebe. Verno prekmursko srce je spregovorilo: V našem življenju mora imeti svoje vidno mesto Bog. Misel je v začetku naletela na nekaj odpora in nerazumevanja. Toda dobro je prevladovalo in tudi zmagalo. Zagovorniki nove ideje so s čutom odgovornosti poudarjali, da je vernim ljudem treba poskrbeti tudi za duhovno hrano. Cerkveno letovišče res ni tako daleč, vendar se človek le drugače počuti, če je v bližini vsaj neki prostor, ki ga opominja in spominja na Boga, večnost in verske dolžnosti. Sv. maše tam res ne bo vsako nedeljo, od časa do časa pa bodo le imeli priliko prisostvovati sv. maši tudi tam.

Zamisel, spočeta pred dvema letoma, je spomladi leta 1973 začela postajati resničnost. Že nekaj mesecev prej so začeli pionirji in pobudniki tega početja zbirati prostovoljne prispevke za gradnjo kapele na prekmurski farmi. Žilavec Rudi, doma iz cankovske župnije, na čigar ramenih je dejansko slonelo največje breme in brez katerega bi najbrž kapele ne bilo, je

nabiral prostovoljne prispevke pri dobrih Slovencih. Sam se je mogel pohvaliti, da je naletel na precejšnje razumevanje in pripravljenost pri vseh, na katere se je obrnil. Povedal mi je, da je mnogo Prekmurcev precej prispevalo z lastnimi rokami. Večina dela je bilo storjenega zastonj, v božjo čast. Marsikateri je pripomogel tudi z gradbenim materialom. Vsak pač po svojih močeh. Šli so, delali, darovali v močni zavesti, da bomo tudi mi sami nekaj imeli. In navdušenje je uspelo. Dobrota je zmagala. Trud in prizadevanje sta bila blagoslovljena z osebnim zadovoljstvom.

Na prekmurskem letovišču stoji lepa, prijetna in nemajhna (za okoli 100 ljudi prostora), v ameriškem stilu zgrajena kapela. Načrt je naredil gradbeni tehnik g. Franc Osredkar. Kapelica je posvečena Mariji Vnebovzeti. Nasprotni steni nad oltarjem stoji lep kip Matere Božje, ki ga je Rudi Žilavec dobil iz Montreala.

Kapela je bila blagoslovljena 26. avgusta letos ob nemajhnem številu zbranih vernih Slovencev, predvsem pa Prekmurcev. Bili so zastopniki z vseh koncev Kanade. Opaziti je bilo tudi ljudi iz ZDA, ki so pridrveli več sto kilometrov na pristno domačo versko slovesnost. Občutek domačnosti in pričaranje domovine je pripravilo navdušeno slovensko ljudsko cerkveno petje. Imel sem občutek, da sem doma v kakšni prekmurski cerkvi. Pri sami svečanosti smo sodelovali trije duhovniki. Samo naključje je hotelo, da sva ob tej prekmurski svečanosti prisostvovala dva duhovnika iz Prekmurja; Franc Serec in podpisani. Obred blagoslovitve je opravil Ivan Kopač, superior slovenskih lazaristov v Kanadi, božjo besedo je oznanjal Serec in somaševali smo vsi trije. Tako svečanost, čeprav ni bila ne vem kako formalno pripravljena, doživiš v tujini prav na poseben način. Mislim in so mi tudi drugi povedali, da nam je vtisnila neizbrisne spomine.

Kapela Marije Vnebovzete, postavljena na najvišjem mestu prekmurskega letovišča v bližini Toronta, naj bo živa priča vernosti prekmurskega človeka, znamenje njegovega zaupanja v Boga in simbol božjega varstva nad našimi ljudmi v tujini, posebno v Kanadi ter nenehni opomin: Kristijan, spomni se, živiš danes in jutri, potuješ pa v večnost k Bogu.

MARKO DOLINEC

Romanje v tujini

Bilo je prve dni septembra. Lepo nedeljsko jutro. Vlak je hitel z nami iz Salzburga na sever. Na prijaznem griču na naši levi je sijala mogočna benediktinska opatija Maria Plain. To je še danes daleč naokoli znano romarsko svetišče. Tu je opravil Slomšek duhovne vaje tik pred svojim škofskim posvečenjem. Toda že smo mimo, vedno novi prizori se odpirajo pred nami. Z zelenimi gozdovi porasli hribi, po dolinah prijazne hišice in daleč na desni se svetlikajo jezera v jutranjem soncu. Najbližje nam je bilo Wallersee in ko smo pustili tudi to zadaj, smo se ustavili na majhni postaji Weng.

Službujoči železničar, ki je bil načelnik, prometnik in kretničar v eni osebi, se ni mogel načuditi, odkod toliko ljudi na njegovem postajališču. Še bolj se je čudil, ko je po govorici spoznal, da smo »Gastarbeiterji« (delavci gostje), pa daleč naokrog ni bilo nobene tovarne ali podjetja. Saj se je tudi lahko, ko nas je pa vlak nabiral na vsej poti po dolini Salce. V Schwarzach

so vstopila dekleta, ki so bila zaposlena v tamkajšnji bolnici, pa tudi v zasebnih gospodinjstvih. Vse so bile doma z vzhodnega Štajerskega. Vodila jih je korajžna in postavna Marija, nekje iz zgornje Prlekije.

V Tenecku so se zrinili gor dvakrat črni železarji, vsi doma iz okolice Ljutomera. Prvič so bili črni po svoji stroki, drugič pa dejansko ves dan pri svojem delu. Z njimi je bil tudi mlad inženir, pravni svetovalec in dijakon. Mi smo umazani že zjutraj, preden začnemo delati, kakor hitro namreč stopimo v tovarno. V Halleinu smo vstopili mi Prekmurci, ki smo takrat držali še vsa delovna mesta, namenjena inozemcem v tem industrijskem mestecu. Kljub preseljevanju sem in tja nas je vedno bilo okrog 80. Ker smo bili skoraj vsi iz pomurskih vasi, smo bili kot ena družina. Končno so se nam v Salzburgu pridružili še ljudje, ki so se tu naselili iz vseh koncev Slovenije. Ti so pa bili raztreseni po vsem mestu, da se mnogi niti poznali niso, pa tudi niso vedeli, da imajo vsak mesec slovensko mašo in še dva stalna slovenska duhovnika v zavetišču Riedenburg.

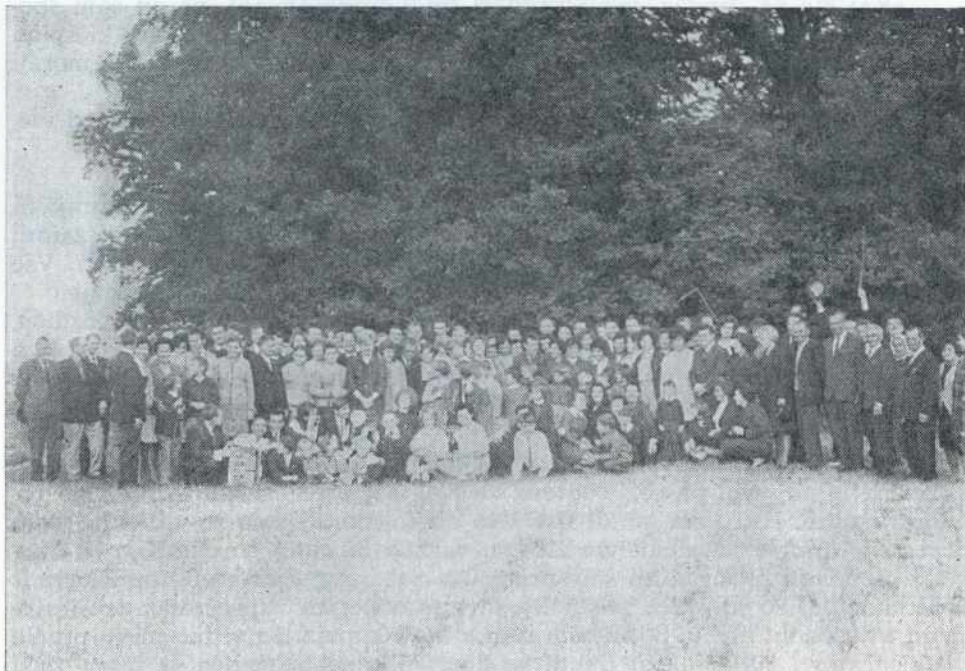
Vsa ta množica se je vsula takoj po odhodu vlaka čez tire na cesto. Na naše presenečenje nas je že tam čakalo nekaj osebnih avtomobilov, ki nam jih je poslal uslužni g. župnik. Sprva smo se uprli, saj gremo vendar na romanje, na božjo pot, in če smo doma znali vsako leto peš v Turnišče, pa k Marija Lovreti in še dalje, bomo prišli peš tudi teh par kilometrov. Nazadnje smo se le pogodili, naložili smo nekaj starejših in ženske z otroki, sami smo pa odrinili peš.

Ker Prekmurci na božjo pot ne morejo brez petja, se je kmalu razlegala naša himna: Marija, nebeska kralica... Prebivalci nekaj obcestnih hiš so radovedno kukali skozi okna pa tudi iz hlevov so stopili. Na radovedno vprašanje, kam gremo, smo kratko odgovarjali »Wallfahrt« (romanje) in že nas je sprejel smrekov gozd, ki pa ni bil niti tolikšen, da bi se zajec lahko ustavil v njem, če je v naglici pritekel s polja.

Ko smo spet prišli na plano, se nam je odprla lepa valovita pokrajina. Sama obdelana polja in sredi njih vas s cerkvico, cilj našega romanja. Prevzeti od tega pogleda, smo zopet krepko poprijeli staro romarsko »... obrni v nas svoj mili obraz; Marija, gnjes rojena, pros' za nas«. Tričetr ure je minilo, da še vedeli nismo, pa smo bili že med prvimi hišami. Odložili smo dežnike in plašče v župnišću in se odpravili po vasi, da bi se malo razgledali, saj smo bili prvi. Lične hiše, sadovnjaki in mogočna gospodarska poslopja so nam govorila, da bivajo tu trdni kmetje. Prav na koncu vasi, kjer pelje mimo široka deželna cesta, je stalo mogočno poslopje: Zadrúžna mlekarina in sirarna. Kot vse Solnograško, se tudi tukaj ukvarjajo le z živinorejo in mlekarstvom. Med tem so prihajali po cesti rojaki, ki imajo svoja vozila, zato smo se počasi vrnili proti cerkvi. Nismo še dospeli, ko je prigrmel za nami velik avtobus iz Linza. Prvi je izstopil gospod Ciril, za njim pa rojaki, ki tam delajo. Pozdravljanja in spoznavanja ni hotelo biti konca, saj se nekateri že več let niso videli, čeprav so doma sosedje.

Prvo presenečenje nas je čakalo, ko nam je domači župnik nekam v zadregi povedal, da moramo pač malo potrpeti, ker bodo sedaj imeli pogreb z mašo. Umrli je bogat kmet in krajevne navade ni mogel spremeniti; do takrat pač ne moremo v cerkev, on bo že gledal, da se bo vse čimprej končalo. Začudeno smo ga poslušali, saj si doma niti zamisliti nismo mogli pogreba v nedeljo ob devetih z mašo. Ker smo pa bili gosti, nam res ni preostalo nič drugega pot potrpeti.

Potrpljenja je bilo že vsem dovolj, ko smo končno le smeli v cerkev, kazalci na uri so se pa že pomikali proti pol enajsti. Cerkev je bila znotraj še bolj revna kot zunaj. Najmanj 50 let niso ničesar popravili niti prenovili. Le oltarna slika na stranskem oltarju, lepi posnetek Marije Pomagaj z Brezije, je bila nova in za ta dan še posebej okrašena. Tu bi se naj zbirali Slovenci vsako leto iz župnije g. Cirila, ki obsega vso Solnograško in Gornjo Avstrijo. Tudi spovednice ni bilo nobene v cerkvi, le preprost klečalnik v zakristiji in stol zraven je služil v ta namen.

Srečanje Slovencev na Solnograškem

Napolnili smo vso cerkev in en duhovnik je takoj začel z mašo in pridigo, drugi pa spovedovati. Naenkrat se je potegnila dolga vrsta od zakristije in dol po cerkvi. Večina nas je ostala v klopeh, saj smo videli, da v tem kratkem času vsi tako ne pridemo na vrsto. Bilo je že čez poldan, ko je bila maša končana, vrsta pred spovednico pa še vedno dolga. Ker pač zaradi kosila in popoldanskega programa nismo mogli ostati, smo se napotili počasi iz cerkve.

Šel sem ven med zadnjimi; bil sem zelo nezadovoljen. Skličejo nas skupaj in ko se v tolikem številu odzovemo, pa nimajo za nas spovednikov. Saj smo pa doma hodili na božjo pot, da smo tam odložili svoja notranja brenbena in se okrepčani vračali spet na svoje domove k vsakdanjemu delu. Bila so ta romanja nekake duhovne vaje za naše kmečke ljudi. Kaj pa šele tukaj, ko mnogi vse leto ali pa celo več let niso bili pri spovedi! Mogoče so šli že s tem namenom od doma, ali pa jih je potegnil vzgled drugih, sedaj so pa razočarani. Vračali se bodo s svojim bremenom zopet nemirni domov.

Da sem imel prav, se je pokazalo takoj, ko sem stopil iz cerkve. Približal se mi je znanec in začel hudo nevoljen:

»Kakšna spoved pa je to? Že leto dni nisem bil spovedi. Sedaj pa komaj sem povedal nekaj besed, sem dobil odvezo in konec! Nič me niso vprašali, nič razložili«.

Bil je res razburjen. Skušal sem ga pomiriti, da v takem primeru pač ni mogoče drugače, toda veliko nisem dosegel, ker sam nisem bil prepričan o tem, kar sem njemu govoril. Ko sem našel g. Cirila, sem ga precej pikro vprašal:

»Kaj ste pa vendar delali? Toliko ljudi pride skupaj, pa en sam spovednik. Še tisti niso zadovoljni, ki so prišli na vrsto, kaj šele oni, ki sploh niso! Saj ste vendar sami hoteli, da nas pride čim več in tudi to ste morali vedeti, da ne prihajamo samo zaradi zabavnega programa!«

Prizadelo ga je in mi je bilo skoraj žal. Saj sem verjel, da bo storil vse, da dobi več duhovnikov. Potrdil mi je:

»Pisal sem celo v Slovenijo, pa se nihče ni odzval«.

Po kosilu ob dveh so bile slovesne večernice. Med petimi litanijami pred brezjansko Marijo smo se vsaj malo potolažili tisti, ki smo bili zaradi spovedi prizadeti. Pevci so zares lepo peli in vsa cerkev je odgovarjala. Vse petje je pa vodil organist iz Linza, prijazen Slovenec. doma iz Razkrižja.

Zabavni del romanja in srečanje z rojaki je bilo v bližnjem gozdiču. Vsi so takoj po večernicah krenili tja. Sam sem bil pa še vedno nezadovoljen in sem krenil v nasprotno smer proti jezeru Mattsee, ki je najbolj znano na severu solnograške dežele. Toda bilo je predaleč in sredi polja sem se počasi vrnil.

Rojaki so se zabavali in razgovarjali po skupinah. Veliko so si imeli povedati. Mladi svet pa se je seveda zavrtel, saj brez harmonike tudi na romanju ne gre. Hitro sta minili tisti dve uri in morali smo se vrniti na vlak. Seveda je bilo še na vlaku vse živo in vsakdo je hotel povedati svoja doživetja. Sonce je že zašlo, ko smo prispeli v Salzburg, kjer so izstopili prvi iz naše skupine. Po kratkem postanku smo se odpeljali naprej vsak proti svojemu začasnemu domu. Sedel sem sam v kotu kupeja. Še vedno mi je predla po glavi misel, na bridkost minulega dne. Polja so bila zrela za žetev, toda žanjcev ni bilo, tudi iz domovine ne.

JOŽE GERIČ

Sveti večer — 1969

*Pride čas, ko ne moreš spati,
ker ti na tilnik zleze svetla noč
in te prebode z molkom.*

*Konec poti in upanja!
Skrivnostno se upogneš
snežnemu večeru,
poljubiš sij zavrženih snežink,
izkrvaviš svojo temno misel.*

*Pride čas, ko ne moreš vstati
v znamenju ljubezni,
ko moraš končno porušiti svoj oltar,
skovan iz želj,
in poljubiti križ.*

*Pride čas, ko moraš stopiti na pot
in slediti mehkeemu klicu zvona.
Zdrsíš skozi temo
k odmevu vzdih.*

Biser v prahu

*Kos belega, pšeničnega kruha
v prahu, na cesti.
Še pes ga ni povohal,
zanj biser v prahu nima cene...*

*Kaj bi s kruhom siti?
Ne ve ga jesti tisti,
ki zanj se ni potil,
zanj biser v prahu nima cene...*

*Pobral sem ga, poljubil,
kot učili so me mati:
»Če kruh ti pade v prah,
kot biser moraš ga pobrati!«*

IVAN ŠKAFAR

Ob 60-letnici smrti dr. Franca Ivanocyja

Lani 29. avgusta je minilo 60 let, ko je na Tišini umrl župnik in dekan dr. Franc Ivanocy, veliki sin naše krajine. To pomembno obletnico so prekmurški Slovenci obhajali na dveh krajih: na Tišini in pri Sv. Benediktu.

Na Tišini je bila proslava 22. avgusta, teden dni pred obletnico smrti, na dan Device Marije Kraljice, ki jo je dr. Ivanocy goreče častil, saj je bil varuh tišinske Marijine romarske cerkve.

Sošolci sedanjega tišinskega dekana Janeza Gregorja smo imeli na ta dan pri njem letniški sestanek. Župljani so cerkev skoraj napolnili. Trije smo spovedovali in skoraj vsi navzoči so prejeli obhajilo. Somaševanje je vodil Ivan Kolenc, grački župnik, pridigal pa podpisani. Govoril je o dr. Francu Ivanocyju, vnetem dušnem pastirju in neustrašenem narodnem voditelju. Z njim in njegovim mladim krogom se je v Prekmurju začelo poglobljeno versko življenje in neuklonljiva borba za narodnostne pravice Slovencev med Muro in Rabo, za pravice slovenskega jezika v šoli, tisku in cerkvi. S svojo močno, v Bogu in narodu zasidrano dušo je zmagal, čeprav je bil skoraj sam, proti njemu pa vsa višja madžarska oblast, cerkvena in državna vse gor do ministrskega predsednika. Bogata dediščina Ivanocyjevega dušnopastirskega dela je v tišinski župniji še vedno živa in trdna.

Pri Sv. Benediktu, v Ivanocyjevi rojstni župniji, je bila proslava 60-letnice 2. septembra. Na proslavi je govoril pater Pavel Berden o Ivanocyju, pa tudi o Štefanu Küzmiču, ker smo letos 1973. leta obhajali 250-letnico rojstva. Po maši so verniki, tako katoličani kot evangeličani, šli v procesiji na pokopališče na Ivanocyjev grob, ki ga krasí lep umetniški spomenik, narejen po načrtih prof. Plečnika, s pomembnim napisom:

BUDIL IN BRANIL JE NAROD SVOJ

Po pesmi, ki so jo zapeli martjanski pevci, je govoril o Ivanocyju Jožef Smej, kanonik.

V zvezi s 60-letnico Ivanocyjeve smrti sta lani izšli v našem revijalnem tisku dve razpravi. Nova mladika je priobčila razpravo: Dr. Franc Ivanocy in

mohorske knjige v krajini med Muro in Rabo, revija Prostor in čas pa: O nameravani knjižni družbi za Prekmurske Slovence leta 1903.

Obe razpravi sta napisani na podlagi pisem dr. Ivanocyja, soboškega okrajnega glavarja Pongrácza Pósfayja, somboteljskega škofa dr. Vilmoša Istvána, sobmoteljskega velikega župana Železne županije dr. Edeja Reisziga, županijskega šolskega nadzornika Ferenca Halásza, ministrskega predsednika v Budimpešti Kálmána Szélla, njegovega tajnika Viktorja Molnára, svetnega ministra dr. Gyula Wlassicsa in novega ministrskega predsednika grofa Khuen-Héderváryja.

Višja cerkvena in državna oblast si je pošiljala ta pisma »zaupno« in »strogo zaupno«, vsa pa so v zvezi z Ivanocyjevim širjenjem mohorskih knjig in z njegovo namero, da bi ustanovil knjižno družbo za Slovence med Muro in Rabo. Kdor pazljivo prebere obe razpravi, mora občudovati veličino Ivanocyjeve osebnosti, kako je bila močno, trdno in nepopustljivo usidrana v slovenstvu, ki ima naravno pravico, da uporablja svoj jezik v cerkvi, šoli in tisku in te pravice mu ne sme nihče vzeti; mora občudovati s kakšno vztrajnostjo je širil mohorske knjige, ki so prav zato bile najbolj razširjene v tišinski župniji, ki je bila po številu naročnikov prva v pokrajini med Muro in Rabo. V pomoč so mu bili pri tem mladi kaplani.

Prvi, ki je dr. Ivanocyja primerjal škofu Slomšku, je bil mariborski bogoslovni profesor dr. Josip Hohnjec, ko je govoril na proslavi desetletnice smrti dr. Ivanocyja pri Svetem Benediktu leta 1924. V resnici, kar je bil Slomšek svoji škofiji, to je bil dr. Ivanocy naši krajini. Slomška je preganjal nemški šovinizem, Ivanocyja madžarski. Treba je v tej zvezi omeniti, da sta si podobna tudi v tem, da nekateri še danes blatijo Ivanocyjevo narodno zavest kakor tudi narodno zavest njegovega kroga (Sakoviča, Bašo. oba Klekla), enako se je godilo Slomšku po njegovi smrti.

Dr. Vilko Novak je leta 1937 zapisal o Ivanocyju: »Če bi bil Ivanocy živel med slovenskim narodom v bivši Avstriji, bi se v tistih razmerah in ob vzgoji, ki bi jo tam dobil, razvil v osebnost, ki bi po delu in vplivu stala v bližini osebnosti npr. Krekove, Fr. Lampetove ali Jegličeve.«

Po mojem mnenju je dr. Franc Ivanocy za Slovence med Muro in Rabo bil ves čas to, kar je bil dr. Ivan Trinko za beneške Slovence. Mnogo sličnosti je v njuni osebnosti, njunem delu in njuni neomajni ljubezni do obmejnih Slovencev.

IVAN ŠKAFAR

Naša znamenita frančiškana

Naša krajina med Muro in Rabo je v preteklih stoletjih dala Cerkvi precej redovnikov frančiškanov. Z redovnimi sinovi sv. Frančiška so se naši verniki seznanili zato, ker so frančiškanski duhovniki s Hrvaškega, posebno iz Čakovca in Varaždina, pogosto hodili pomagat prekmurskim duhovnikom pri njihovem dušnopastirskem delu. Njihovi redovni bratje so tudi pri nas vsako leto pobirali darove za vzdrževanje samostanov.

O frančiškanih v Prekmurju je doslej pri nas največ pisal naš zgodovinar Ivan Zelko. Med v Prekmurju rojenimi frančiškani sta vsekakor najpomembnejša dva: Osváld Ošlaj in Viktor Vinkovič.

Do leta 1900 so frančiškani na Madžarskem in v tistem delu Hrvaške, ki je pripadala Madžarski, imeli sedem provinc. Vse te so se leta 1900 preosnovala v štiri: v Marijino, Sv. Štefana, Sv. Janeza Kapistrana in Sv. Cirila in Metoda. Poslednja se je prej imenovala Hrvaško-kranjska provinca sv. Križa. Leta 1900 jo je papež razdelil v dve, slovenski del je ohranil staro ime, hrvaški pa je sprejel novo ime Sv. Cirila in Metoda.

Večina naših frančiškanov je po tem letu živila in delovala v provinci Sv. Cirila in Metoda (Florencij Forjan iz Beltincev, Norbert Žalig iz Beltincev, Gilbert Gjerkeš iz Male Polane, Sikst Sbüll iz Murskih Petrovec, Edmund Koraus iz Beltincev, Klement Veren iz Murske Sobote in drugi).

Ob preosnovi province leta 1900 so se mogli posamezni redovniki prostovoljno odločiti, v kateri provinci želijo delovati. Osvald Ošljaj se je odločil za provinco Sv. Kapistrana, Viktor Vinkovič pa za Marijino provinco. Oba sta se vsak v svoji provinci zelo uveljavila in postala provinciala.

Pater Osvald Ošljaj (1879—1962)

Rojen je bil v Filovcih 17. aprila 1879. Pri krstu je dobil ime Jožef. Osvald je njegovo redovno ime. Veselje za frančiškanski red je dobil od matere, ki je bila tretjerednica pa tudi pri frančiškanih v Čakovcu. Stopil je v provinco Sv. Ladislava, ki je takrat še obstajala in je imela svoje samostane na obeh straneh Drave (npr. Virovitica, Atád, Segesd itd.).

Redovno obleko je prejel v Segesdu 14. septembra 1895, dve leti filozofije in eno leto bogoslovja je študiral v Pečuhu (Pécs), nato na bogoslovni fakulteti v Zagrebu.

Leta 1900 je bila razpuščena Ladislavova provinca in Ošljaj je stopil v Kapistranovo. Bogoslovje je končal v Baji in je bil tam posvečen v mašnika 24. avgusta 1901. V letih 1901—1908 je deloval v Dunaföldváru, kjer je bil najprej lektor filozofije, po letu 1904 pa magister (duhovni vodja) klerikov, ki jih je učil tudi gregorijanskega petja in orgljanja. Nato je bil magister v Baji (1908—1912), potem je bil gvardijan in župnik v Máriagyüdu (1913—1914), nato pa v Gyöngyösu magister bogoslovcev in profesor dogmatike (1914—1923).

Kot gvardijan v Egru (1923—1928) je lepo obnovil cerkev in samostan in je bil soustanovitelj družbe sester za oskrbo ubogih. Tudi pravila jim je sestavil on.

Že od leta 1915 je bil član osrednjega vodstva province, v letih 1929—1931 pa provincial, nato je prebival do leta 1941 najprej v Budi, potem pa v Szegedu. Od leta 1941—1943 je živel v Budimpešti v samostanu Pasarét, nato je bil zopet gvardijan v Egru, nato pa definitor. Po letu 1949 je bil zopet v Pasarétu in sicer kot spovednik. Tam je umrl 9. septembra 1962, star 84 let. Pogreb je vodil škof Szabó Imre, navzoča pa sta bila še škofa Artur Schwarz-Eggenhofer in Zadravec István, okoli 80 njegovih redovnih sobratov in 100 sester ter mnogo škofijskih duhovnikov.

Pater Ošljaj je bil zelo dober pridigar, spovednik in veroučitelj. Bil je 22 let profesor. Bil je globok mislec in nekateri ga zaradi njegove globine in sloga primerjajo z velikim škofom Prohászkom.

Veliko delo je opravil predvsem s tem, da je ustanovil sestrski red za oskrbovanje ubogih in da je svoje redovne brate usmeril v misijone na Kitajskem.

S svojo zamislijo, da bi ustanovil nov sestrski red, je javnost seznanil 19. avgusta 1927, ko je bil gvardijan v Egru. Tam je že prej zgradil »Dom Sv.

Frančiška» (Szent Ferencz otthon), dom duhovnih vaj. Sestre so začele z delom leta 1928. Prošnjo za potrditev redovne družbe je egerski nadškof poslal v Rim 9. decembra 1928. Redovno družbo sester za oskrbovanje ubogih (SORES PAUPERIBUS SUCCURENTES, Szegénygondozó nővérek) je kongregacija za redovništvo potrdila 27. februarja 1930. Prva preobleka redovnic je bila 14. septembra 1930.

Redovna družina se je nepričakovano naglo širila in število redovnic je hitro rastlo. Naselile so se v mnogih mestih. 15 let po ustanovitvi so že delovale v 45 krajih. Ko je oblast na Madžarskem leta 1950 razpustila redovništvo, in jim pustila le nekaj samostanov in gimnazij, so se morale raziti tudi sestre. Razkropljene še naprej živijo po svojih redovnih obljubah. Gorčično zrno, ki je pognalo iz njegovega srca, se je razraslo v precejšnje drevo. Poznavalci redovništva pravijo, da se je tako hitro širil samo frančiškanski red v srednjem veku.

Drugo važno Ošlajev delo so misijoni na Kitajskem. On je prvi usmeril madžarske frančiškane na Kitajsko, ki so potem dobili od Sv. sedeža v Rimu obsežno samostojno ozemlje za misijonsko delovanje. Njihovo delo na tem področju je bilo zelo uspešno.

Pater Ošlaj je tudi pisal. V tisku je leta 1933 izšla njegova knjiga Trubadurji življenja (Az élet trubadurjai), nekaj knjig pa je izšlo kot rokopis npr. Brat Sabin (Szabin testvér), ki opisuje življenje in delo brata Sabina na Kitajskem, v misijonu; Moralni čut služenja (Bogu) (Morális istenszolgai érzület), obširno delo v dveh delih obsega 829 strani. V rokopisu so ostala dela: Dogmatika, Življenje v Kristusu, Lilijski kraljevič (Liliomos királyfi — Sv. Emerik) in še 27 raznih razprav.

Pater Viktor Vinkovič (1880—1973)

Rodil se je v beltinski župniji v Lipovcih 10. decembra 1880. Njegovo krstno ime je Stefan in je bil tretji otrok Martina in Uršule Forjanove. Po petih letih osnovne šole je obiskoval meščansko šolo v Lendavi. Od drugega razreda dalje jo je obiskoval iz Čakovca, kjer je bil pri frančiškanih za hlapca. Učil se je zelo dobro, zasebno se je učil tudi latinščine. Pot k čakovskim redovnikom mu je utrl Ošlaj, torej sta bila že od mladih let prijatelja. V red je stopil oktobra 1898 in dobil ime Viktor. Enoletni noviciat v provinci sv. Ladislava je opravil v Pečuhu, srednjo šolo v Zagrebu in ob preosnovi provinc se je odločil za Marijino.

Filozofijo je študiral v Trnavi na Slovaškem, bogoslovje pa v Bratislavi (1901—1904). Ker je zelo dobro študiral, so ga hoteli poslati v Rim, kjer bi študiral svetopisemske vede. Njemu pa ni bilo za to in se je izgovarjal na svoje starše, češ, da so stari čen ne more tako daleč od njih.

V duhovnika je bil posvečen v Budimpešti 21. decembra 1903 in sicer že po tretjem letniku bogoslovja, ker je primanjkovalo duhovnikov. Njegovi soročje niso imeli mature, on jo je hotel na vsak način imeti. V letih 1912—1914 je s prav dobrim uspehom naredil izpite za peti, šesti, sedmi in osmi razred gimnazije in je v Trnavi maturiral. V svoji provinci je bil prvi frančiškan, ki je imel državni zrelostni izpit. Dobro se je naučil slovaški jezik in je v slovaškem jeziku pridigal, spovedoval in poučeval.

Po novi maši je najprej bil do leta 1906 veroučitelj v Malacki, nato namestnik magistra v noviciatu v Trnavi do 1908, potem pa magister in obenem organist do leta 1919.

Po razpadu monarhije je bil gvardijan v Veszprému (1919—1924) in je duhovnikom pomagal v dušnem pastirstvu, potem pa je bil tri leta gvardijan v Budimpešti. V cerkvi je dal obnoviti orgle in tudi freske so iz njegove dobe. Postal je provincial in je bil vrhovni predstojnik svoje province šest let (1927—1933). V tem času je zelo veliko storil za svojo provinco. Zelo se je trudil, da bi povzdignil raven znanja mladega duhovniškega naraščaja. Zato je že leta 1927 ustanovil v Esztergomu zavod za male semeniščane (Collegium Seraphicum), naslednje leto pa internat s 150 gojenci. V začetku so hodili v šolo k benediktincem, toda že 1931. leta je v Esztergomu ustanovil lastno frančiškansko gimnazijo, ker je želel, da bi imel vsak redovni duhovnik tudi maturo. Prva matura na tej gimnaziji je bila 1939. leta. To je bil zanj in za ves red velik praznik.

Med tem časom je bil gvardijan v Sombotelju (1933—1939), potem pa zopet provincial v Budimpešti (1939—1942). V tem času je ustanovil tudi dva samostana, v Kapuváru in Mali Kaniži.

Gvardijan v Zalaegerszegu je bil od 1942 do 1948, nato pa v Veszprému od 1948 do 1950.

Leta 1950 je oblast samostane poddržavila, vendar so škofje pri oblasti dosegli, da so redovniki mogli obdržati 8 gimnazij in samostanov: frančiškani v Esztergomu in Szentendreju, piaristi v Budimpešti in Kecskemétu, benediktinci v Gyoru in Pannonhalmi, kaločke redovnice pa dekliški gimnaziji v Debreczenu in Budimpešti.

Vinkovičeva esztergomska gimnazija je bila ukinjena 1948. leta čez dve leti pa zopet obnovljena in obstaja še danes.

Vinkoviča je Rim zelo cenil in mu zaupal, zato je leta 1928 njega poslal kot generalnega vizitatorja, da pregleda ostale madžarske province, in isto nalogo je dobil leta 1936 za Romunijo.

Njegove zasluge za provinco so: kolegij, dijaški internat, gimnazija, izobrazba redovnikov, podvojitev števila redovnikov v provinci, ugled njegovih redovnikov, ker jih je veliko poslal študirat v inozemstvo, kjer so postali doktorja in profesorji. Leta 1950 je bilo že okrog 20 redovnih doktorjev. Njihovi profesorji poučujejo na svojih gimnazijah razne šolske predmete.

Mnogi katoliški starši iz raznih delov Madžarske pošiljajo svoje dečke v esztergomski frančiškanski internat, da obiskujejo frančiškansko gimnazijo. V internatu je 310 dečkov. Vsako leto jih lahko sprejmejo 80, za sprejem pa prosi 160 do 200 dečkov.

Patra Vinkoviča sem v novembru 1972 obiskal v Esztergomu. Zelo rad in lepo je govoril v prekmurskem narečju. Zelo si je želel, da bi doživel sedemdesetletnico mašništva, ki bi jo obhajal 21. decembra 1973. Pa je ni dočkal, kajti le nekaj mesecev prej je v 93. letu starosti umrl 4. septembra v Esztergomu. Dva dni pozneje so ga pokopali v frančiškanski kripti ob veliki udeležbi redovnih in škofijskih duhovnikov.

Tako je po drugi vojni umrl že tretji Slovenec na Madžarskem, ki je veliko storil za dvig verskega in kulturnega življenja. Prvi je bil dr. Franc Rogáč, ki je umrl 20. februarja 1961 v Budimpešti, drugi Osvald Ošlaj in tretji Viktor Vinkovič.

Razseljenci

Pot me je zanesla v Borovnico, ki leži ob železniški progi iz Ljubljane v Postojno in Trst. Srečal sem rojaka Hermana Vratušo. Že dolgo let sva znanca, ker sem imel v Borovnici misijon, bil sem pa tudi na njegovem rojstnem domu v Prekmurju. Postavil sem mu nekaj vprašanj z namenom, da jih priobčimo v Stopinjah.

— Herman, kje ste pravzaprav doma?

— To vprašanje ima dva odgovora. Rojen sem v Krašcih v župniji Per-toča v Prekmurju. Sedaj sem pa doma v Borovnici, kjer imam svojo hišo in družino.

— Kaj vas je pa zaneslo tako daleč od doma v to prijazno mestoce blizu Ljubljane?

— Prekmurci gredo s trebuhom za kruhom. Doma nas je bilo v dru-žini devet otrok. Jaz sem bil šesti. Razume se, da nismo mogli vsi ostati doma na majhnem posestvu. Zato smo se razleteli kot ptice iz rojstnega gnezda.

— Kdaj ste šli prvič od doma?

— Če naj točno odgovorim, je bilo to zelo zgodaj, v mojem enajstem letu in sicer 5. junija 1941. Takrat so nas pobrali Madžari, odpeljali so nas v Sombotelj v nekakšen zavod, da bi nas učili madžarski. Na delo sem pa šel prvič aprila 1946, ko sem bil star šestnajst let. Šel sem za svojo starejšo sestro, ki je delala tu v Borovnici pri graditvi proge.

Jožef Klekl (risba P. Berden)

— Tudi vi ste delali na progi?
— Tudi. Eno leto. Železniško podjetje pa me je poslalo v šolo za tesarje in parketarje.

— To šolo ste končali?

— Sem, leta 1949. V tej stroki sem delal vse do l. 1956, ko sem dobil rano na želodcu in sem po zdravniškem nasvetu zamenjal delo z lažjim. Sedaj sem zastopnik zavarovalnice.

Obrnil sem pogled na njegovo lepo, lično hišo, da ne rečem rajši vilo, kjer Herman stanuje s svojo ženo, s starši svoje žene in s svojimi sedmimi otroci.

— In to hišo ste postavili s svojimi žulji, ali jo je pa podedovala vaša žena? Sicer pa kdaj in kako ste se poročili?

— L. 1955 sem prišel od vojakov. Spoznal sem se z Marijo, mojo sedanjo ženo, in čez leto sva se poročila. Nekaj časa sva stanovala pri njenih starših v nekem najetem stanovanju, nato smo začeli misliti na lastno družinsko gnezdo. Njeni starši so dali parcelo in dobili kredit, midva z ženo sva prispevala svoje prihranke, glavo in žuljave roke. Tako je nastal naš novi dom, kjer živimo srečno in zadovoljno.

Herman Vratuša z družino. Sedmega otroka ni na sliki

— Ali je v tem kraju naseljen kak drug Prekmurec?

— Mislim, da se nas je tu ustavilo sedem. Vsi smo poročeni in imamo svoj lastni dom. Med njimi je tudi moja sestra.

— Ali so tudi drugi prišli sem po isti poti kot vi?

— Približno po isti poti. Toda vsako življenje ima svojo lastno strugo.

Zahvalil sem se Hermanu za njegove odgovore in za pristanek, da

jih objavimo. Moram pripomniti še to, da je član župnijskega sveta, da je veliko pomagal pri obnovi cerkve in župnišča, a tudi v občinski skupščini in pri gasilcih ga poznajo in cenijo kot podjetnega človeka, ki ima dober odnos do ljudi.

Herman ni osamljen v Pomurju. Takih Hermanov je mnogo. In to je razumljivo, kajti na majhnem posestvu ne more živeti devet družin.

Imel sem misijone na Primorskem. Skoro ni bilo kraja, kjer ne bi v spovednici zaslišal značilne prekmurske ali prleške izgovorjave slovenskega jezika. To se ne da zatajiti. Bil sem v Kočevju. Po pridigi me je počakala moja sestrična, ki je že dolgo nisem videl. »Kaj pa ti tu delaš?« — »Tukaj sem z družino. Tu živimo.« Šel sem na podružnico. Po maši pride v zakristijo — kdo? Nihče drug kot moj najbližji sosed Ferencek, s katerim smo se igrali v domačem potoku kot otroci. »Jurij, kaj pa tu delaš?« — »Tu imam hišo in družino.« Lahko rečemo, da smo razseljeni po vsej Sloveniji. Veliko naših rojakov je v Ljubljani, Mariboru, Kopru, pa tudi v Zagrebu in Beogradu. Dovolj je pogledati v telefonski imenik. Še več. Mnogi gredo preko meje in se izgubijo v tujem morju. Njihovi otroci se učijo nemški ali švedski. Vprašamo

starše, zakaj jih ne učijo govoriti slovenski. »Ne bi radi motili otroka z dvema jezikoma. Saj bodo tako ali tako hodili v nemške šole, ker imamo tu svojo hišo. Bomo tu ostali.« To je boleče, toda pomoči ni. Lahko samo s pesnikom Župančičem zavzdihnemo: »Tamkaj v Vestfaliji so nam izginili ...«

Ako gredo nekateri in nesejo v svet pridne roke, pošteno srce in krščansko življenje, naj bo. Toda zelo boleče je to, da naše pomurske vasice izumirajo. Hiše se prazniijo, ostajajo starci, ker se otrokom otroci rodijo v tujini za tujino.

PAVEL BERDEN:

Pred vrati

Prišel je k meni na god sv. Avgušтина, cerkvenega učitelja, spreobrnjenca iz Afrike. Prvič sem ga videl. Povedal mi je, da mu je ime Slavko, da je študent medicine in da je doma iz Maribora. V srednji šoli je bil v razredu med prvimi. Povedal mi je, da bi rad postal duhovnik.

— Kaj te je pa k temu nagnilo?

— To, da je žetev velika, delavcev pa malo, je bil kratek in zame presenetljiv odgovor. Najprej zato, ker je odgovoril z besedami sv. pisma, drugič pa zaradi nagiba, ideje.

— Torej ti vidiš žetev. Mnogi je danes ne vidijo. Ne vidijo osnovnega smisla življenja: večno življenje. Ne vidijo osnovne naloge življenja: zorenje za večno življenje, izgrajevanje duše in duš, oblikovanje osebnosti, ki bo večno živela. Danes vozimo s kratkimi lučmi. Gledamo to, kar je neposredno pred nami, kako bomo uspeli v tem življenju, kako bomo zaslužili veliko denarja, da bomo imeli čim več užitka, udobja in ugodja na tem svetu. Tistega zadnjega: respice finem — misli na konec, mnogi nimajo v pameti. Slavku se je to nekoč odprlo, to osnovno spoznanje je pričujoče v njegovi zavesti in ga priganja. Začel mi je razlagati:

— Delavcev je premalo. Premalo je sposobnih, premalo je navdušenih in zagretyh za to osnovno nalogo človeka. In to me boli. Bolj me, če vidim mlačnega duhovnika. Vprašujem se, kako je to mogoče. Jaz želim delati za duhovno rast ljudi z vso svojo energijo. Posebno če pomislim naprej, na leto dvatisoč, ko bo prebivalcev še več in Kristosovih delavcev razmeroma še manj.

Bil sem presenečen nad tem ognjem. Kar sumljiv se mi je zdel. Zato sem začel zavirati.

— Ali ne bi mogel svojega sedanjega ideala uresničiti kot laik? Kot poročen človek sredi življenja?

— Ne. Ne bi mogel, je bil odgovor, kot bi žeblje zabijal. Če bi imel kak drug poklic, bi bil nujno premalo izobražen v verskih rečeh. Premalo bi bil v tem notri. A tudi premalo bi bil angažiran na verskem področju. Če bi imel drug in ne duhovniški poklic, bi nujno živel za tisti svoj poklic, recimo za zdravniškega. Človek pa ne sme biti razdeljen. Ne moreš biti samo duhovnik-amater. To vsaj meni ni ideal. Jaz bi pa rad bil po poklicu duhovnik, da bi me poklic sam silil k delu za duše. Tako bo tudi vse moje duhovno okolje skladno s tem, kar hočem. Dihati bi hotel duhovniški zrak. Hotel bi popolno zavzetost za božjo stvar.

— Dobro, Slavko. Kaj pa odpovedi in žrtve? Ti veš, da mora vsak, ki hoče biti duhovnik, po Kristusovih besedah stopiti skozi ozka vrata in iti na strmo pot.

— Tudi to sem premislil. Bogat ravno ne želim biti. Tudi razkošnega življenja si ne želim. Mislim, da bom imel, kar je potrebno za vsakdanje življenje in uspešno delo. Če gledam duhovnike okoli sebe, ne živijo v pomanjkanju. Torej tu ni ovire. — Ubogati se povsod mora, v bolnici, v podjetju, v uradu, v vsaki ustanovi in poklicu. Morda se v duhovniškem poklicu človek razvije še bolj v samostojno osebnost kot drugje. Sicer pa čutim potrebo po prijatelju in sobratu, ki bi mi pomagal misliti, iskati nove poti, ki bi me utrdir v mojih sklepih, ki bi prevzel nase nekaj odgovornosti z menoj. Zato se mi zdi ustanova cerkvenega predstojništva zelo blagodejna. — In končno celibat. To je najtežje vprašanje. To je velika odpoved. Mislim pa, da je to moč katoliške Cerkve, posebno če njeno vitalnost primerjam z drugimi verami. Sicer pa Indija in mnoge dežele v Aziji veliko bolj simpatično gledajo na celibat kakor Evropa in Zapad, ki sta zaplavala v seksualno revolucijo.

— Slavko, mislim, da se motiš, če misliš, da je ravno v celibatu moč katoliške Cerkve. Moč katoliške Cerkve je Sveti Duh.

— Priznam. Toda jaz mislim, da je v celibatu tudi Sveti Duh. Tako jaz mislim.

Presenečen sem bil nad tem odgovorom.

— Bistvenih ovir za to, da bi postal duhovnik, ne vidim pri tebi. Zdrav si, šole imaš, predvsem pa imaš notranjo luč, ki te priganja. Toda ali ne boš v tem poklicu vendarle razočaran? Kaj si od njega obetaš? Kakšno področje dela pričakuješ?

— Mislim, da to sploh ni vprašanje. Širša človeška družina, ki mi bo namesto moje lastne, bo imela vedno svoje probleme, težave, potrebe. Zetev je zdaj velika in bo vedno velika. Samo prijeti bo treba za delo. Kje, tega zdaj še ne vem. To bom videl tedaj, ko bom moral prijeti. Treba bo graditi duše, to je glavno. In te bom srečeval na vlaku, na stanovanjih, v veroučni sobi, v spovednici, v vsakem stiku z ljudmi, osebno ali pismeno. Mislim, da me bo cerkveno vodstvo dalo na tisto mesto, kjer bom lahko največ naredil. Moja naloga za sedaj je to, da si nabere čim več duhovnih dobrin, da bom potem mogel dajati.

Moram reči, da sem bil presenečen nad tem, da je Slavko imel izdelan odgovor na vsako moje vprašanje. Vprašal sem ga, odkod ima to, da je vsako reč domislil do kraja. Povedal mi je, h komu vse je hodil k verouku, na ktere tečaje je hodil, kaj vse je prebral. Videl sem, da njegova misel na duhovništvo ni bila muha enodnevnica. Povedal mi je, da ima strica duhovnika. Tudi njegov oče, ki je zdaj že pokojni, je nekoč izrazil željo, da bi ta njegov sin postal duhovnik. Izkušnja mi pove, da imajo močni poklici tudi močno ozadje. Slavko mi je povedal, da so ga doma zelo radi imeli in skoraj razvajali, da pa se je zadnja leta kot študent medicine sam od sebe dosledno privajal na skromno življenje in na samoodpoved v nepotrebnih rečeh. Čuti pa, da mu še mnogo, mnogo manjka tako glede verskega znanja kot glede pojmovanja in prakse. Vse to upa doseči kot bogoslovec. Nazadnje sem mu rekel:

— Kaj drugega naj ti rečem: Vstopi! Naša hiša je božja hiša. Vrata so ti odprta. Blagoslovljen vsak, ki prihaja v imenu Gospodovem!

Ko je odšel, sem imel glavo polno misli, kot da hodim v vonju dišečega kadila, ki ga prižigamo pred Najsvetejšim. To je skrivnost poklica, mojega, njegovega in mnogih, mnogih. Za vsakega duhovnika bi lahko uporabili bese-

de Zaharija, očeta Janeza Krstnika: »In ti,*dete, boš prerok Najvišjega, poj-deš namreč pred Gospodom pripravljat mu pota, da daš njegovemu ljudstvu spoznati odrešenje v odpuščenje njihovih grehov«.

Mislil sem na svet ob Muri, na rodovitno polje duhovniških, redovniških, sestrskih, misijonskih poklicev. »Stopinje« pišejo o njih. Tudi čez deset, dvaj-set let bodo »Stopinje« pisale o njih.

JOŽEF SMEJ

Cantus Primicialis — pesem ob Borovnjakovi novi maši - 1851

Ko sem iskal gradivo za svoje delo o Ivanocyju, sem v tišinskem župnij-skem arhivu našel pesem z naslovom Cantus Primicialis. Pesem je brez datu-ma, ker se pa v njej omenja novomašnikov oče, sklepam, da je to prigodna pesem, ki so jo peli ob novi maši pisatelja Jožefa Borovnjaka. Neznani ljud-ski pesnik jo je sestavil v lepem prekmurskem narečju, zato zasluži objavo.

Veseli se denes nouvi méšnik,
Poustao si Boži namestnik,
Den i zorja gori obüdjava,
Želno radost nazveščava,
Stani gori mladi méšnik,
Poustao si Boži namestnik,
Ino že Kristušov stalen naslednik

Vu oltárskom svestvi Boug bodouči,
Prosimo Jezuš ti nazouči,
Pošli z-nebés tvojega angyela,
Na áldov mládoga Abela,
Šteri áldov on naj znesé,
v-Nébo pred Thronuš angyelski,
Šteri se dopadne svetomi Troistvi

Etoga višnyi Boug odébro,
I vu sveti réd postavó,
Po skerblivom poštüvanom oči
Borovnyak Števanom zváni,
Nouč den skrblivo se trüdio,
Dugo lejt spametno se on vció,
Dokeč je te sveti réd na sébe vzeo

Vesel' se dnes mládi Simeon,
Ka si živov vörov čakao,
Ár vu gori posvečeni rokaj
Máš Jezusa vu náročaj,
Pod krüšnim i vinskim keipom,
v-Rokaj ti je i z-Božánstvom
Nadeljeni si dnes z etakšom srečom

Cantus Trinitatis.

Veseli se denes Novi mesnik,
Poupravo si boji namesnik,
Den i porja gor obudjara,
Jelno radost nazvestjara,
Srami gor mladi mesnik,
Poupravo si boji namesnik,
Inokrisztorov spalen ~~nameril~~, nasztonit.
Vsa charitkom sprevstvi boug boduse,
Proklam Jezus tu nazoufi,
Boli knez trojega angela,
Na alor mladoga hbeli,
Seri alor on naj kneze,
v. Nebo med thronus angelfski,
Seri se dopame svetomni trojstvi,
Progaje vsnzi boug dobro,
Ivu kveti red postavo,
Po skrbllivom postivanom ovi
Bozanyak steranom prani,
Kous den skrbllivo se trudio,
Dugo ^{leis} spametno se on visio,
Dokersje se kveti red na sebe vles,

Poustao si i mladi Melchizedek,
v-Jezušovom verti cveitek,
Velika je tebi oblast dana,
Vékša milošča skázana,
Ar v tom rédi máš oblásti,
Vörnim greihe odpüstiti
A nepokornim greišnikom zaderžati

Gorij v tebi lübeznost Božánska,
Ino ves krepkost kerščánska,
Ar nej drügo v tvojem čistom serci,
Neg Boža lübau na misli,
V šterom rédi Bougi vórno,
Ščeš slüžiti i povolno,
Nyega volo lüstvi glásiti stálno

Oh lübleni Kristušov namestnik,
Dnéšnyi dén mládi Dühovnik,
Z oltára nam blagoslov podeili,
Ar te vse kerščánstvo prosi,
Naj po tvojem blagoslovi,
Bodemo srečni vu žitki,
A po smerti pa v-Nébi zveličani

Amen.

Pesem ima sedem kitic in vsaka kitica sedem vrstic. Vpliv knjižne slovenščine spoznamo po besedi vrt, namesto ograd. Ob tej prigodnici hočem opisati, kako je pisatelj Borovnjak služil »Bogi i lüstvi« z besedo in pèresom.

Ne daleč od soboške gimnazije, kjer se oblikuje ustvarjalni duh bodočih pomurskih pisateljev in sploh kulturnikov, se skriva odmaknjena od glavne ceste BOROVNJAKOVA ulica. Marsikateri Sobočanec, če ga vprašate za Borovnjakovo ulico, skomizgne z rameni in vas začudeno pogleda, kot da prvič sliši to ime. Podobno se ti bo zgodilo, če se zanimaš pri abiturijentu z maturitetnim spričevalom v žepu, kdo je bil Jožef Borovnjak. Več okoliščin je krivih, da se mladi rod ne zanima za domače pisatelje. Morda se jim zdijo preskromni. Toda upoštevajmo razmere, v katerih so živeli! Starejši prekmurski narečni pisatelji niso uživali nobenih ugodnosti: v šoli se niso učili slovenskega jezika, nihče ni spodbujal njihovih ambicij, niso imeli svojih revij ne literarnih krožkov in posvetovanj, ki bi širile njihovo obzorje. Njihovo slovstveno ustvarjanje se je rojevalo mukoma, počasi, nenehno obkroženo z očitki (»panslav«), s prenatančnimi navodili in omejitvami (pisati v madžarskem duhu in pravopisu, v dveh stolpcih s slovensko-madžarskim besedilom itd.). Slovenska literarna zgodovina je sicer zapisala Borovnjakovo ime v biografski leksikon, v seznam ustvarjalcev našega slovstva, toda pravičnega mesta mu morda — kot mnogim drugim — še ni odmerila.

Jožef Borovnjak je zrasel iz trde goričke korenike. Rodil se je 9. februarja 1826 v Ivanovcih. Čeprav mu je bil oče Štefan gostilničar in mati Katarina, roj. Gomboši, plemenitega rodu, vendar nista mogla sama izšolati

Jožef Borovnjak

svojega sina. Po posredovanju domačega župnika je bil njun sin Jožef sprejet v köseško sirotišnico Kelcz-Adelffy, kjer je končal osnovno in srednjo šolo. Po gimnaziji je stopil v somboteljsko bogoslovje. Ker je bil izredno sposoben in nadarjen, so ga predstojniki poslali v Budimpešto v centralno semenišče, kjer bi bil lahko postal doktor bogoslovja in bi se mu odprla pot do višjih služb. Toda tam je bil le malo časa. »Zaradi homatij«, piše njegov sorodnik Franc Ivanocy v Podatkih (=P), »je moral leta 1848 zapustiti Budimpešto in nadaljevati bogoslovni študij v Sombotelju« (P 270). V duhovnika je bil posvečen 23. julija 1851. Po novi maši je bil župnijski upravitelj v Števanovcih, nato kaplan v Turnišču, Lendavi, Črensovcih, Soboti in pri Sv. Juriju. Od 20. junija 1855 je bil župnik na Cankovi, kjer je umrl 19. septembra 1909.

Svoje literarno delo je sam opisal v tretji osebi takole: »Jožef Borovnjak, č. dekan in župnik na Cankovi, je bil prvi, ki je svojim sobratom kazal pot do slovenske literature in do slovenskega književnega jezika. Pisal je knjige za šolo, dom in cerkev, prevajal dela iz madžarščine, pesmi in govore. Se živi delaven in vesel med veselimi, še hoče živeti, da doseže leta svojega očeta, t. j. 102 leti«. (Borovnjakovo poročilo Trstenjaku 24. oktobra 1902. Prim. I. Škafar, Slavistična revija, apr.—jun. 1972, str. 239).

Borovnjak je priredil Küzmičevo »Kratko šummo velkoga katekizmuša« in »Knigo molitveno«, kateri je dodal mnoge cerkvene pesmi. Spisal in izdal je molitvenike: Duhovna hrana, Sveti angel čuvar, Jezus-moje poženje. Pomagal je pri sestavljanju Pustaijeve cerkvene pesmarice. Iz madžarščine je prevedel »Mali politični vodnik« in pomagal drugim, predvsem Ivanocyju, pri prevajanju raznih knjižic.

Njegova zlata maša, pri kateri je bil navzoč tudi njegov stoletni oče, nam dokazuje, kako je bil priljubljen pri duhovnih sobratih in vernikih. »Dne 23. julija 1901« piše Rf (= Rogač Franc), »je obhajal Jožef Borovnjak svojo zlato mašo. Čeprav je bil delavnik in je bilo mnogo dela, se je zbrala velika množica, najmanj iz desetih župnij in sicer ne samo iz železne in zalske županije, ampak tudi iz sosednje Štajerske, iz župnij graške in marmorske škofije. Ob 10. uri so zlatomašnika pospremili v lepo okrašeno cerkev. Pred duhovščino je stopalo okrog 140 belo oblečenih posvatbic. Ko je sprevod med donenjem zvonov in streljanjem možnarjev prišel v cerkev, je dekan dr. Ivanocy stopil na prižnico in začel svoj govor z besedami sv. pisma: Ne nam, Gospod, ne nam, ampak svojemu imenu daj čast! Ko je orisal duhovniško službo, je poudaril: Duhovnik je velik dobrotnik delovnega ljudstva, zato je prav, da se danes skupaj z delavnim jubilentom vesel: tudi delovno ljudstvo. Dejstva dokazujejo jubilentovo goreče delovanje. V 50-letih svojega duhovništva je 3.284 duš po krstu sprejel v Cerkev, 2.240 jih je spremljal na zadnji poti, 715 parov je blagoslovil za srečen zakon, več tisoč bolnikov je potolažil s svojim obiskom in najmanj 70.000-krat je svoje vernike spravil z Bogom«. Popoldne je martjanski župnik in pisatelj Jožef Bagari pozdravil pri mizi jubilanta z izbranim govorom v slovenskem jeziku. Med drugim je dejal: Materinega jezika ne smemo zavreči, posebno duhovnik ne. Apostoli so v jeziku ljudstva oznanjali Kristusov evangelij. Če mi ljudstvo v resnici ljubimo, posnemajmo zgled apostolov. Kdor zaničuje svoj materin jezik, zaničuje svojo mater. V tem nam je živi zgled jubilant Jožef Borovnjak, ki je ljubezen do domovine združil z ljubeznijo do materinega jezika« (Szombathelyi ujság, 28. jul. 1901, str. 3). — Ivanocy v Podatkih, v kroniki dostavlja, da je dekanijska duhovščina kupila jubilantu za spomin kelih, vreden 300 kron, da se je zbralo okrog 5—6.000 vernikov iz treh škofij, da so prispele pozdravne brzojavke iz Jarenine in Radgone, samo od domačega sombotelskega škofijskega vodstva ni prišel noben pozdrav (P 199).

Na dekanijski konferenci 17. oktobra 1910 se je Ivanocy spomnil rajnega Jožefa Borovnjaka z besedami: »Naš senior, č. dekan Jožef Borovnjak je bil eden izmed tistih duhovnikov, ki je čutil s svojim ljudstvom, ki je živel za ljudstvo in je tudi v najhujših okoliščinah skrbel za slovenske vernike ne samo z besedo, ampak tudi s pisanjem. PO MIKLOŠU KUZMICU IN JOŽEFU KOŠIČU JE BIL NAJMARLJIVEJŠI IN NAJVZTRAJNEJŠI OBLIKOVALEC IN GOJITELJ NAŠEGA SLOVENSKEGA LJUDSKEGA JEZIKA. Ne samo v našem ožjem krogu, ampak tudi v dveh velikih sosednjih škofijah so zelo cenili njegovega ostrega, prodornega duha, in njegov uglajeni, ustrežljivi gosposki nastop. Tudi poznejši rod naj misli nanj s pieteto in ljubeznijo« (DK 1910, 162).

Borovnjakovo smrt je opisal Ivanocy tudi v kroniki: »Dne 11. septembra 1909 je umrl na Cankovi... Bil je zelo duhovit in izredno dober človek, zato so ga povsod radi videli do konca njegovega življenja. Na Tišini je bil za malo mašo slovesni pridigar skozi vseh 50 let, pri Gradu pa za veliko mašo skozi 57 let, kar je znamenje, da je rad delal. Zelo je spoštoval slovenski materin jezik in je v njem veliko pisal. Mnogo je potoval, zato se je s svojim širokim obzorjem dvignil nad svoje vrstnike. Tudi ko je bil že prek 80 let star, si je vsako leto privoščil kako malo potovanje, kar mu je duha zelo razbistrilo. Posebno so ga ljubili in spoštovali duhovniki sekovske in lavantinske škofije. Mene ni vezala k temu človeku sončno lepe duše samo vez sorodstva, ampak tudi 21-letno sosedstvo. Kljub veliki razliki v starosti se

je med nama razvilo najpristržnejše prijateljstvo. Temu prijateljstvu se imam zahvaliti za najlepše dni, ki sem jih na Tišini preživel v teh 21 letih. Odhod tega ljubeznivega človeka pomeni zame nenadomestljivo izgubo. Nikoli ne bom mogel pozabiti nanj. Z njim sem pokopal svojega zadnjega resničnega prijatelja» (P 270—272).

Stopinje njegovega dela in življenja ne smejo biti pokopane v grob pozabljenja. Temu namenu naj bodo posvečene te vrstice!

STEFKA DOMINKO

Ogroženi cvet

Utrujeno se je sklanjala nad gredo z rožami, pulila travo, si kdaj pa kdaj popravila pramen las, ki ji je silil v oči in si obrisala znojne kaplje s čela. Kar naprej je morala odgovarjati na vprašanja svoje triletno deklico, ki si je prizadevala, da bi prav tako kot mamica z drobnimi prstki trgala travo in jo metala na kup ob ograji.

S travo pa je izruvala tudi lepo rožo. Mama jo je že hotela okregati, ko pa je videla, kako žalostne so postale otrokove oči in kako jo je boječe pogledala, se ji je samo nasmehnila. Deklica je grebla v zemljo in skušala vanjo posaditi rožo, da bi stala pokonci. Vmes se je praskala po obrazu in se vsa umazala. Toda roža se je vedno znova prevrnila, kakor da noče ali ne more več živeti.

»Mamica, ti jo posadi«, je zaprosila in ji ponudila zmečkano stebelce s povešenim cvetom. Da bi ji ustregla, je mati s prstom naredila luknjo v zemljo in vanjo trdno posadila izruvani cvet.

Tedaj je nekje zazvonilo.

»Zakaj zdaj zvonijo?«

»Nekdo je umrl.«

»Tako kot naš dedek?« Pred njo je znova vstal spomin na negibno ležečega dedka, ki se ni hotel oglasiti, ko ga je klicala. Rekli so ji, da je dedek umrl. Od takrat se je bala že same besede smrt, ne da bi jo sploh prav dojela.

»Pa zakaj je umrl?« je vprašala deklica in strmo upirala oči v mater. »Jaz tako rada živim, mama, da nikdar ne bi hotela umreti.«

Razširila je roke, kakor bi hotela objeti vse, ki jih je imela rada.

Mama je dolgo gledala otroku v nemirne oči, potem se je sklonila, jo objela in poljubila. Njene solze so zmočile sled zemlje na otrokovem obrazu, da so se rjave lise razmazale tudi po njenem licu.

»Ti nikoli ne bi rada umrla, da, ti nisi hotela umreti!« je ganjena šepetala.

Z otrokovim očetom je pred tremi leti šla po ulici nekega oddaljenega mesta. Iskala sta hišo, katere naslov je stiskala v pesti. Gledala je v tla in poslušala fanta, ki ji je kar naprej nekaj dopovedoval.

»Malo potrpiš, in se vsega rešiš. Potem pa boš prosta in videla boš, kako prazen je bil tvoj strah. Tu je to vsakdanja stvar. Sto in sto žena in deklet se tu znebi bremena.«

»Bremena«, je ponovila za njim in bilo ji je, da bi zakričala.

Ponesrečeno se je nasmehnil in videla je, da sam svojim besedam ne verjame in bolj prepričuje sebe kot njo. Bilo ji je vseeno, kam jo je vlekel

v tem tujem mestu, ki ga ni poznala, in kar je bilo še važnejše, da mesto ni poznalo nje.

»Na pravem kraju sva. Za tisto hišo kreneva na desno in takoj bova tam«. Z roko je pokazal visoko stavbo.

Odlepila je oči s konice svojih čevljev, ki jih je ves čas gledala in sledila kretnji njegove roke. Potem je nenadoma obstala. Na drugi strani ulice je zagledala cerkev. Mimo so vozili avtomobili, hodili ljudje, ne da bi se bil kdo samo za hip ustavil ali vstopil ali vzel klobuk z glave in se pokrižal, kot je bila navada v njenem kraju.

Velika železna vrata so bila odprta in zastrmela se je v svetlobo, ki je prihajala iz šilastega gotskega okna in padala na sliko na steni.

»Marija z Detetom v naročju«, je rekla tiho sama sebi. Nekaj jo je pretreslo do zadnjega vlakna, ko je gledala sliko, obenem pa jo napolnjevalo z gotovostjo in mirom. Nič ni slišala fanta, ki ji je nekaj dopovedoval, iztrgala mu je roko in naglo zbežala v smeri, odkoder sta prišla.

Potem ga ni nikoli več videla in tudi on nikoli ni videl svojega otroka, to ljubko malo deklico, ki jo je zdaj vsa srečna stiskala k sebi.

»Zakaj pa zdaj jokaš, mamica?«

»Pridi, otrok, vse ti povem. Tudi to, zakaj me nisi smela nikoli spraševati o atku«.

Zdaj je šla prvič z otrokom v cerkev in prvič mu je govorila o Jezusu, in Jezusu o deklici, o sebi in tudi o njem, ki jo je takrat zapustil.

Mariji pa je rekla:

»Vzemi jo v svoje varstvo! Tvoja je, ti si jo rešila«.

PAVEL BERDEN

Moj pšenični klas

Kdo bi se spomnil, da bi naše življenje primerjal pšeničnemu klasu? Kristus je to storil. Skozi to zrcalo nam je pokazal globoko resnico o življenju. V prisposobi nas je učil modrosti.

— O —

Pšenično zrno! Kako si lepo rumeno. Podobno si rumeni, lepo zapečeni žemlji. Tudi zarezo imaš kot žemlja. Ali se je pek pri tebi učil, ko se je prvič spomnil, da bi spekel žemljo?

Na koncu, kjer si bilo zraščeno z materinim telesom, imaš podobo. Rekl: so nam, da je to podoba človeškega obraza, podoba božjega Sina. Imaš na sebi pečat skrivnosti. To je skrivnost življenja.

Če te preščipnem na polovico, najdem v tebi belo moko. Zadaj za človeškim obrazom pa najdem majhno, nevidno celico življenja. Vsa bela moka okoli nje je skladišče hrane.

Klica mojega življenja pa ni imela okoli sebe skladišča hrane. Zato me je Bog za devet mesecev položil v materino telo. Njene prsi so bile zame skladišče hrane še za nadaljnjih devet ali pa še več mesecev.

Klica življenja v pšeničnem klasu spi. Lahko spi eno leto, lahko dve. V faraonovem grobu so našli pšenično zrno, v katerem je klica življenja spala tri tisoč let. Učenjaki so seme posejali in radovedno čakali, ali se bo klica življenja v njem prebudila. In se je. Pšenica iz časa egiptovskega Jožefa je pognala steblo, naredila klas in po tri tisoč letih rodila petdeseterni rod.

Kmet je posejal pšenično zrno v zorano njivo. Pade dež, posije sonce, vlaga in sončni žarek prebudita spečo klico v zrnu. Klica si pomane oči, se ozre naokoli. Lačna je. O, glej, tukaj je hrana, bela moka! Veliko hrane! Klica se vrže na zalogo. Tekne ji. Začne rasti in se rediti. Najprej požene noge, hoče priti do zemlje. Nežna nožica — koreninica je živa in požrešna na zemljo. Izloča kislino, topi rudnino, jo baše v sebe in jo dovaja rastoči klici, ki postaja močna in že poganja kot igla tanko zeleno nit iz zemlje. O, sonce, dober dan! Življenje je zadihalo, zmaguje, utira si pot k soncu, svetlobi.

Tudi v meni je nekoč življenje zmagalo. Tudi jaz sem nekoč rekel prijaznemu soncu: dober dan!

Poglej korenine! Kakor prsti, ki so se zarili v zemljo! Otipavajo jo, okušajo jo. Je kamenita? Pusta, ilovnata? Je mastna in bogata? In koliko vlage ima? Mi hočemo živeti!

Poglej bilko! Poganja prve liste. Zelene roke grabijo zrak, lovijo sonce.

Če je zemlja pusta, slaba, se bilka potegne vase. Je kakor bolan otrok, tudi če je iz najboljšega zrna. Nima teka, je krmežljava, slabokrvna. Če je pa zemlja mastna in vlažna, se zrno veselo požene v rast. Preteguje svoje zelene roke, pije sonce, niha v vetru, se veselo poigrava in srka vase kisik. Oh, kako lepo je tedaj živeti.

Si imel srečo? Si pogнал v dobri, številni družini in dobrem okolju? Zahvali se drugim, najbolj svojim staršem. Obseva te božje sonce, hrani te resnica, srkaš v sebe milost mimogrede. Ni tvoja zasluga. Zahvali se. — Si ostal brez luči? Nimaš dotoka milosti? Zaostal boš, razvil se boš enostransko. Škoda. Pomagaj si. Reši se!

Bilka snuje klas. Kolikšnega? Za trideset, za šestdeset zrn? Bilka tehta svojo moč. Vaga sonce, zrak in vlago. In svoj življenjski dinamizem, se pravi moč. In tedaj se odloči. In ta odločitev je enkratna. Nazaj koraka ni!

Če je zrno drobno, čuti pa dobro zemljo pod sabo in raste ob potoku, si upa. Načrtuje klas za štirideset lepih zrn. Samo ni imelo sreče, da bi se dobro razvilo, to hoče v svojem rodu dohiteti.

Je zrno debelo, močno, natipa pa pod sabo pusto zemljo, si upa komaj na dvajset zrn in še za ta ne ve, kakšna bodo.

Je zrno kleno, močno in čuti pod sabo mastno humusno zemljo? Nezadržno se zažene v rast in zavrže klas za šestdeset in sto zrn.

Ni vseeno, kakšne starše smo imeli. Dobro drevo rodi dober sad. A tudi to ni vseeno, v kakšne prilike pridemo, kakšen poklic si izberemo, s

kom se poročimo, kam se preselimo. Naša svoboda mora računati z zakoni narave, ki so trmasti.

— O —

Življenje je planirano. Zdaj ga je treba samo še izpeljati. Kako se bilka trudi od jutra do večera in vsak dan! Korenine topijo zemljo in jo dovajajo klasu. Listi grabijo sonce, lovijo zrak, delajo fotosintezo, presnavljajo hrano v telo in zrnje. Klas javlja koreninam: Več vlage! Več kalija in kalcija! Korenina javlja: Takoj! Klas javlja listom: Pošljite škroba! Živa tovarna se pozibava na vitkem steblu in dela, od jutra do večera dela, tudi ponoči dela, vsak dan dela, brez nehanja in z veseljem dela. Saj gre za življenje.

In moja skrb za duhovno rast? Vsak dan? Od jutra do večera? Če bi delal tako, kako lepa bi bila žetev... Tako pa...

— O —

Zeleni klas se ponosno ozira okoli. Ves je v upanju na žetev. Toda glej črn oblak na obzorju! Groza! Veter zaveje, na njivi zašumi. Zagrmí, zabliska se in zemlja se strese. Veter postaja divji vihar. Neusmiljeno pometa s klasom, toda on pleše na vitkem, prožnem steblu, kljubuje, se sloči, bori se za svojih petdeset zlatih zrn. Vzdržati je treba, ker gre za življenje!

Nevarnost je mimo. Toda kaj bo, ko pride povodenj? Prišla bo srna in bo pogazila bilko. Prileti kobilica, morda se bo ona lotila zelene bilke. Napade rja, pride suša, morda bo preveč dežja. Koliko nevarnosti, preden pride julij in dozori pčenico. Marsikateri klas obleži polomljen, prelomljen, zapreden v grahorko, zadušen. Upanje prevara.

Tudi naše življenje na zemlji je borba. A borba je za zmago, zmaga pa za nagrado. Nobena preizkušnja nas ne sme zbegati, kaj šele zlomiti. Porazen je le tisti, kdor se preda.

— O —

Človek je kot klas, a le ni klas, ker je razumno in svobodno bitje. Če nas pobije toča, je Kristus z nami, da nalomljeno bilko zravná. Če zalije dušo blatna povodenj, jo Kristus izpere, dvigne klas in mu vrne prvotno pomlad. Naj pride zver ali strela ali karkoli, Kristus je vedno z nami in rešuje naše življenje. Odrešenik mu je ime.

Tudi nanj se je na veliki petek vsula toča, završal je vihar, zabobnel je potres, mrknilo je sonce, okoli njega so divjali sovražniki. A rekel je: »Jaz nisem sam, moj Oče je vedno z menoj«. Tudi mi lahko rečemo: »Nisem sam! Kristus je vedno z menoj. Marija je vedno z menoj! Vem, da moj odrešenik živi. Rekel je: Glejte, jaz sem z vami vse dni do konca sveta! Vse dni pomeni vsak dan, ves dan, tudi najtemnejši dan! Zato je kristjanu lepo živeti.

— O —

Koliko zrn boš naredil, ker si klas in nisi klas? Klas se enkrat odloči in zasnuje. Ti se pa odločaš vsak dan sproti. Če bo vsako tvoje leto eno zlato zrno, bo v tvojem klasu osemdeset zlatih zrn. Če bo vsak dan eno zrno, bo vsak tvoj mesec en klas in tvoje življenje bo velik snop. Ali bo velik le na slamo, ali bo pa v njem polno, zlato zrnje?

Marsikaj je odvisno od tvojega očeta in matere, od tvojih podedovanih talentov. A tudi od okolja, ki je lahko skala, pot, trnje, ilovnata, peščena ali črna, rodovitna zemlja. Odvisno je od tega, koliko božjega sonca boš priklival v svojo dušo, kako čisti zrak boš vdihaval, a tudi od tvojega prizadevanja. Kajti ti nisi klas, ti si le podoben klasu, ker si človek. Izberi si rodovitno zemljo, presadi se na črni humus. Izberi si poklic, kjer boš najbolje uspeval...

JOZEF SMEJ

Župniku Janezu Bejeku v spomin

Dovoli, dragi Janez, da ob prvi obletnici tvoje smrti v duhu prehodim s teboj tvojo življenjsko pot, saj so stopinje, ki si jih zapustil, še vedno sveže.

Rodil si se v Krogu 19. decembra 1904 v hiši po domače Špolarovi imenovani. Oče so dali posvetiti hišo Srcu Jezusovemu, a blagoslovil jo je kanonik Slepec. Kot nadarjenega dečka so te poslali v soboško gimnazijo. Ker pa so ravno takrat ukinili VI. in VII. razred, si moral maturirati v Ljubljani. S teboj so šli tja tudi tvoji sošolci Jože Ferenčič iz Kroga, Jože Kuzma iz Bogojine in Franc Horvat iz Turnišča. Tako ste prav za prav vi bili prvi abi-

Župnik Bejek in kaplan Majc

turienti soboške gimnazije in ste ob maturi naredili zaobljubo, da boste storili vse, da soboška gimnazija ALMA MATER postane popolna.

Po maturi si se odločil stopiti v bogoslovje. Veselega darovalca ljubi Bog, stoji zapisano. Ti si z veseljem žrtvoval Bogu svojo mladost, odpovedal si se zemeljski družini, da bi postal pastir vse večji — Gospodovi čredi. Prav ta tvoja radost je pritegnila tudi druge abituriente iz soboške župnije, da so šli za teboj k oltarju.

Na Ciril-Metodovo nedeljo, 5. julija 1931, si bil posvečen za duhovnika. Po novi maši si bil dve leti kaplan v Lendavi (1932—1934), eno leto v Črensovcih (1934—1935), nato pa si postal provizor in župnik pri Sv. Sebeščanu skozi 37 let do svoje smrti. Vmes si 8 let soupravljal tudi Sv. Benedikt. Naj so bili še tako veliki snežni zameti, si se žrtvoval, samo da »bedeniški« verniki ne bi bili brez maše, božje besede in tolažbe.

Zadnja leta te je zelo mučil krvni pritisk. Vestno si se pripravljaj na svoj odhod. Čeprav še nisi obležal, si sam zaprosil življenjsko spoved in maziljenje po svojem načelu: če priporočamo drugim maziljenje, zakaj ga ne bi prejeli še sami. Zadnjo nedeljo svojega življenja na zemlji — 8. oktobra 1972 — si opravil v župnijski cerkvi dve maši, učil si otroke, se počutil dobro in bil vesel. V ponedeljek zjutraj so te našli nezavestnega in po treh dneh si 11. oktobra v soboški bolnišnici izdihnil. Grob ti je 13. oktobra blagoslovil škof Držeknik. Razen njega so ti ob odprtem grobu spregovorili še dekan Janez Gregor, evang. župnik Balažic, prijatelj iz bogoslovja Kordež, župnik Varga in zastopstvo župnije. V cerkvi pa jaz.

Nekaj značilnih potez iz tvojega življenja. Zelo rad si imel svojo župnijo, breg Sv. Sebeščana. Rad si nam pripovedoval, kako sta bili istočasno razpisani dve župniji Grad in Sebeščan, kako te je dekan Krantz nagovarjal, naj zaprosiš Grad, pa si se rajši odločil za Sebeščan. Ko sva ob dekanjski vizitaciji na božji njivi molila za rajne, si mi dejal: Tu bom počival tudi jaz.

Na grob si bom dal zapisati besede: »Farani — rad sem vas imel!« Popravil si župnijsko cerkev, jo dal poslikati in zgradil si farni prosvetni dom (1938).

Znal si spretno sukati tudi pero. Tvoja pisma, ki si jih pisal na dekanjski urad ali sobratom, so bila odkritosrčna. Kar si mislil, to si zapisal. Pretvarjati se nisi znal. Pisal si tudi v Slovenca (o sezoncih 1936), v Domoljub (Prijateljem prekmurskih Slovencev za odkup loterijskih srečk v prid kat. prosvetnega doma pri Sebeščanu 1937), predvsem pa si bil redni dopisnik Slovenskega gospodarja. Ko si leta 1934 v 27. št. Slov. gospodarja pod člankom Razno iz Prekmurja zapisal: »Dolžnost vsakega katoličana je, da si naroči katoliški list, in najboljši katoliški list v mariborski škofiji je ravno Slovenski gospodar«, so ti Novine št. 28 na prvi strani odgovorile: »Naša zavržena Slovenska krajina je dobila čast, kot noben drug kraj na svetu; dobila je svojega papo (= papeža). Poročevalec Slovenskega gospodarja je prekmurski papa«. Še zadnjo leto si nam pri mizi, potem ko smo opravili postno veliko spoved, pripovedoval o tem in se šalil. Potegnil si iz žepa odrezek iz Novin in dejal: »Vi ste lahko škofijski svetovalci, dekani in ne vem kaj še vse, jaz pa sem prekmurski papež«. Novinam tega nisi zameril. Še več! Imel si leta 1940 sestanek za širitelje Novin, saj si bil podpredsednik

Družbe sv. Rafaela (predsednik je bil Klekl). Namen družbe je bil ščititi izseljence, sezonce in zdomce Slovenske krajine, glasilo družbe pa so bile Novine.

»Usmiljeni Bog, bodi mi milostljiv sodnik! Marija, moja mati, ki sem te celo življenje otroško častil, podaj mi roko«, tako si sklenil svojo oporoko. Pred 17 leti si v največji vročini sam z nahrbtnikom poromal peš vse od Sebeščana na Ptujsko goro. Slika Brezjanske Matere božje je stalno visela nad tvojo posteljo. Ob prostem času si skoraj vedno imel v rokah rožni venec. Ob njegovih jagodah si premišljeval skrivnosti trpljenja, življenja in poveličanja božjega in Marijinega Sina, zato si v oktobru prišel v njuno družbo.

Bil si ves koncilski že pred koncilom. Ko si ob polnoči pil vodo in te je duhovni sobrat vprašal: »Janez, kaj pa delaš?«, si odgovoril: »Vodo pijem iz vrča«.

»Ne smeš, polnoč je že, in zjutraj bo treba maševati«.

»Nimam ure, sicer pa voda je le voda...«

Brez posebnega cerkvenega dovoljenja si že pred vojno skupaj z evangeličanskimi duhovniki blagoslavljal pokopališča, križe in mrliške vozove.

Med vojno si sedel na zatožni klopi skupaj s Camplinom in Miškom Jeričem. Znanje madžarščine te je rešilo, da te niso obsodili.

Med vojno si ranjenim partizanom nosil obhajilo in zdravila, ki ti jih je tajno iz bolnišnice pošiljala tvoja sestra — medicinka. Na povojni zapor si imel mnogo lepih duhovnih spominov, posebno si se rad spominjal meditacij p. Rudolfa Pateja.

Bil si lovec duš in divjačine. Če se ti je posrečilo ustreliti srnjaka ali zajca, si svoje veselje delil z nami, saj si ga poslal v Martjance za proščenje.

Na nedeljo Dobrega Pastirja 1972 si nam zadnjikrat pripravil »toplo proško«. Dejal si: »Fantje, jaz odidem prvi. Glejte, da boste kmalu prišli za menoj, da vas ne bom dolgo čakal. Sicer pa deset, dvajset, trideset let... to bo hitro minilo!«

Predno odidemo za teboj, oprosti mi te skromne spominčice, saj mnogi drugi bi ti lahko položili vse lepših na tvoj grob...

JOŽEF SMEJ

Č. kanonik Ivan Jerič

Leta 1973 je dopolnil 82 leti. Kot sv. Frančišek, ki se je naselil pri svoji Porcijunkuli, cerkvi Matere božje in ji zapel svojo Sončno pesem, tako se je kanonik Jerič naselil pri bakovski cerkvi, ki ima dva zavetnika in dve proščenji.

Cerkvica sv. Jožefa in sv. Ane v Bakovcih je bila pozidana in blagoslovljena leta 1891, to je ravno v tistem letu, ko se je rodil sedanji njen čuvar

Ivan Jerič. Oltar je obrnjen proti zahodu, zvonik proti vzhodu. Cerkvica kraljuje nekako sredi vasi na majhni vzpetini, ob kateri je cesta in potok Mokoš. Predno jo je kanonik Jerič dal povečati, je bila dolga 12 m, široka 5 in visoka 5.50. Zvonik je visok 21 m in ima 3 zvonove. Največji ima napis: Frigyes fiai harangontó Sopronban 1923 (to pomeni, da so ga zlili sinovi Frigyesa v Sopronu), na srednjem je vrezana samo številka 4098, najmanjši pa ima letnico 1917.

Leta 1952 je dal upokojeni župnik Lejko prizidati cerkvi majhno zakristijo, ki je bila dolga 3, široka 3 in visoka 2,40 m. Pri bakovski cerkvi so opravljali božjo službo upokojeni župniki: Vincenc Kerestury (1936—1944), Štefan Lejko (1944—1957) in sedaj Ivan Jerič od leta 1965. Po načrtih arh. Irene Kūharjeve je kanonik Jerič povečal bakovsko cerkvico, da je sedaj dvakrat večja kot prej. Na Aninsko nedeljo 1969, jo je pom. škof Grmič slovesno blagoslovil. Kljub visokim letom in z enim očesom (eno ima umetno) kanonik Jerič še vedno snuje. Zadnja leta je napisal svoje spomine, ki jim je dal naslov: Moji spomini (tipkopis 283 strani in 103 poglavij).

Stopinje mu želijo, da bi v letu 1974 v zdravju zapel svojo zlato mašo!

LUDVIK DUH

Župniku Janezu Trstenjaku v slovo

JANEZ TRSTENJAK, upokojeni župnik, je umrl 1. februarja 1973 v Ljutomeru. Rojen je bil 15. decembra 1908 prav tako v Ljutomeru. Bogoslovje je študiral v Zagrebu in Splitu. Novo mašo je opravil v Ljutomeru 4. oktobra 1932, potem ko je bil posvečen v duhovnika v Splitu. Nato je služboval nekaj časa v šibeniški in zagrebški škofiji. Dvajset let je bil župnik v Medžuriću in leta 1964 je prišel kot invalidski upokojenec v svoj rojstni kraj. Čeprav onemogel, je še vedno rad pomagal v dušnem pastirstvu. Bil je upokojen in vedno bolehen, pa kljub temu ni poznal pokoja, ampak je bil vedno pripravljen pomagati in delati, da bi se naša župnija duhovno čim bolj dvignila.

Ljutomerski verniki smo bili srečni, da smo v njem imeli tretjega duhovnika, ki nam je bil vedno zvest pomočnik, in tako zelo potreben zlasti ob nedeljah in praznikih.

Njegova iskrena duhovniška ljubezen je ganila marsikatero dušo, da je znova zahrepenela k Bogu. Verniki so se mu izkazali hvaležnega s svojo veliko udeležbo pri njegovem pogrebu, ki je bil v nedeljo 4. februarja 1973.

Pogrebne obrede s sveto mašo in spominskim govorom je opravil škof dr. Vekoslav Grmič ob udeležbi mnogih sobratov duhovnikov.

Ob 60-letnici kapele na Melincih

Kapela na Melincih

Vas Melinci v beltinski župniji, kdo je ne pozna? Nekdaj je bila znana po svojem siromaštvu in revnih ljudeh, danes se pa lahko pripelješ do srede vasi po lepi široki asfaltni cesti. V vasi danes skoraj pri vsaki hiši vidiš motorno vozilo, na obeh straneh ceste Bistrica — Dokležovje pa stoje nove, prostorne in moderne hiše. Vas šteje 1000 prebivalcev, mnogi med njimi delajo v tujini.

Melinci pa nosijo še en časten naslov: to je salezijanska vas. Vsaka druga, tretja hiša ima sorodnika salezijanskega duhovnika, sobrata ali sestro salezijanko. Veseli ljudje prebivajo tod. Radi pojejo in imajo neuničljivo zavest skupnosti in so vedno polni ponosa na svojo vas, svoje delo in uspehe.

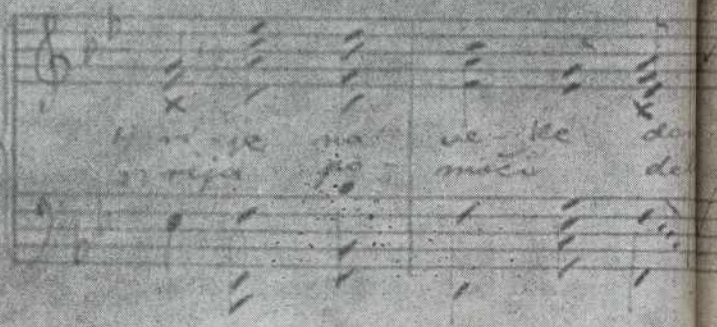
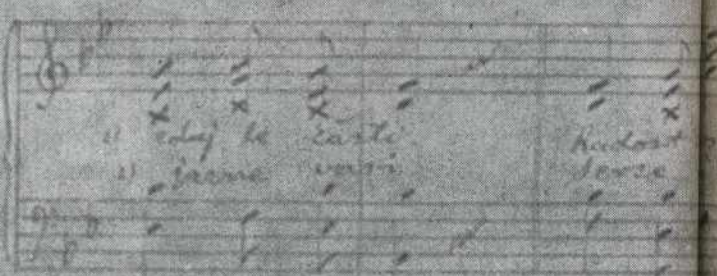
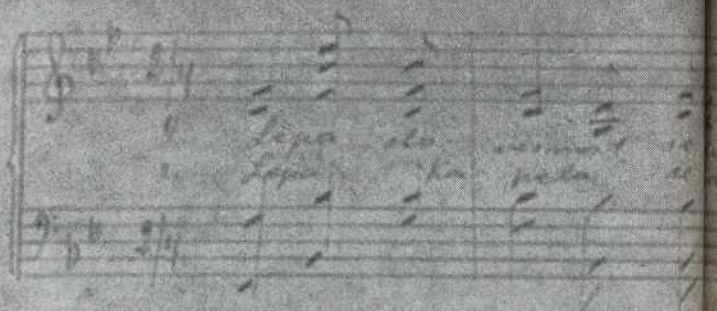
5. avgusta 1973, na god Marije Snežne, so melinški verniki obhajali 60-letnico blagoslovitve svoje kapele. Na to slovesnost so vaščani povabili vse svoje duhovnike in sestre. Tako je ob tej priliki obiskala svojo rojstno vas tudi sestra misijonarka, ki ni bila doma že 50 let.

Skupno z domačimi duhovniki in velikim številom ljudi od blizu in daleč, so imeli to nedeljo slovesno mašo in akademijo v kapeli. Vsi navzoči so lahko iz besed, petja in molitve čutili eno samo veliko ljubezen do svoje zavetnice Marije Snežne, izredno hlavežnost za Njeno pomoč, pa tudi zdrav ponos na bogato prehojeno pot 60 let.

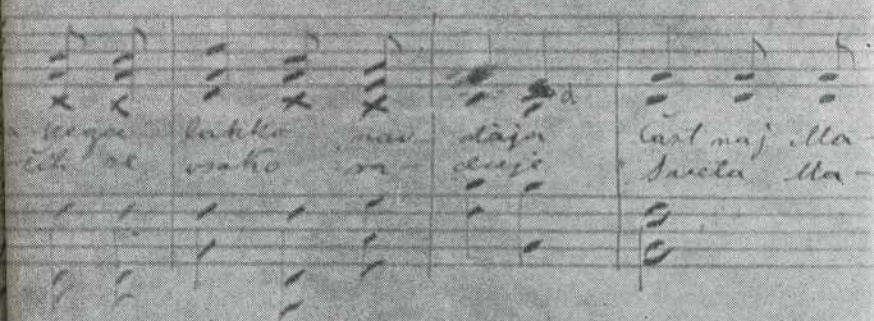
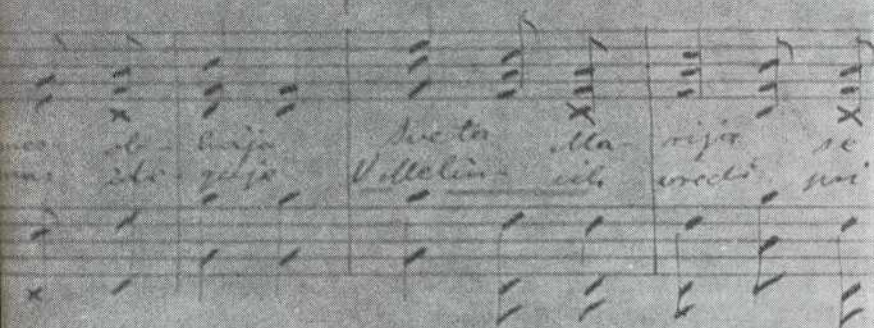
Kakor vsako leto ob obletnici blagoslovitve te kapele, so ob 60-letnici še posebno iz srca zapeli pesem, sestavljeno pred šestdesetimi leti ob prvi blagoslovitvi. Pesem je sestavil in tudi uglasbil tedanji učitelj in organist v Ljutomeru Franc Cahrl.

OP 60-letni kapele na Melincih

Blagoslov

Franc Cahrl: Blagoslovitev kapele na Melincih

3) Danes ste sveto Marijo sprejeli
Blagostavljena je bila sedaj
Ona tolarница vam bo v kapeli
Tu kraj mira in veselja bo kraj

Pomembnejši dogodki preteklega leta v pomurskih župnijah

BELTINCI — Na god sv. Štefana 1972 smo imeli prisrčno srečanje z našimi zdomci. Ob petju domoljubnih pesmi so poslušali branje in razlago tistih mest iz sv. pisma, ki govorijo o popotnikih in zdomcih. Tudi sami so povedali kako lepo misel iz svojega življenja v tujini.

— Zadnjo nedeljo v avgustu 1973 je naša župnija priredila veliko romanje na Sveto goro pri Gorici. Svetogorsko Mater božjo je počastilo skoraj 500 romarjev iz naših krajev.

— Župnijska cerkev je v preteklem letu dobila nov krstilnik ob vhodu v prezbiterij. V prezbiteriju pa so bile nameščene udobne in lepe nove klopi.

— Šolske sestre so si povečale in moderno uredile svoj samostan poleg cerkve. Pri dušnem pastirstvu naše velike župnije so nam v veliko pomoč.

— Tudi hiša za upokojene duhovnike je bila delno preurejena za udobnejše bivanje. Ima tudi že svojega prvega gosta, upokojenega župnika Franca Satlerja iz Spodnje Polskave.

— Od materine cerkve v Beltincih do vseh naših podružnic, vaških kapel, so v preteklem letu asfaltirali ceste, da sedaj verniki lažje pridejo v cerkev, kateheti pa v kapele poučevati verouk. Okoli kapel so lepo uredili prostor in ga nasadili z rožami.

BOGOJINA — Že precej časa se pripravljamo na velik dogodek v naši župniji, imeli bomo namreč misijon, ki ga bodo vodili salezijanci dr. Jenko, Žerjav in Mihelčič. O uspehu bomo poročali prihodnje leto.

— Naša župnija je bogatejša za veliko pridobitev: uredili smo ogrevanje naše cerkve z vročim zrakom. Stroje je dobavila firma iz Italije, vsa dela pri izkopavanju in urejevanju kurilnice pod zakristijo pa so opravili verniki, ki so si zelo želeli, da bi ob nedeljah prišli v ogreto cerkev. Sedaj se jim je želja izpolnila.

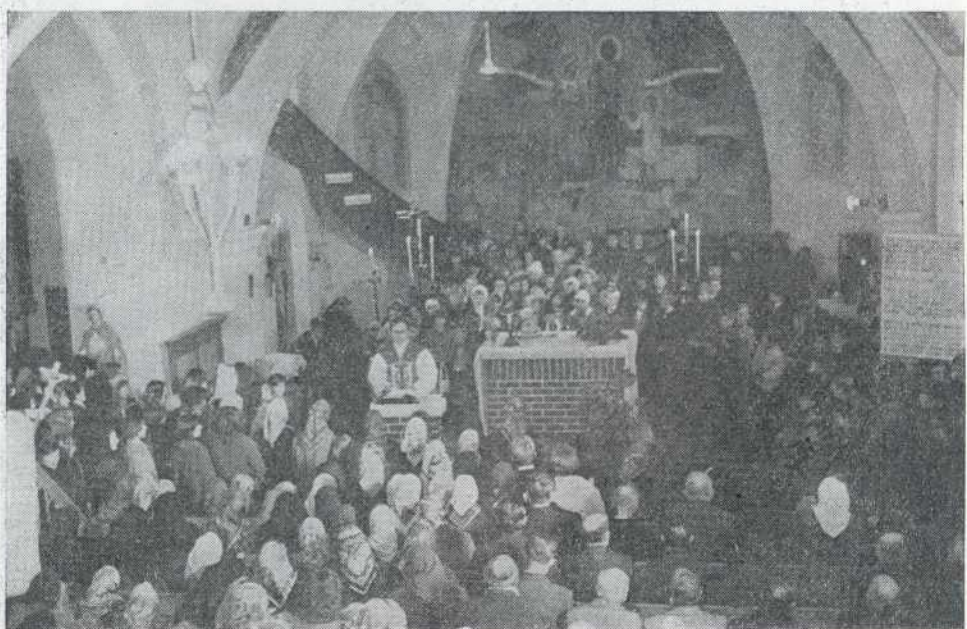
CANKOVA — Najvažnejši dogodek v naši župniji v preteklem letu je bil misijon. »Po 14 letih nam božja Previdnost zopet naklanja milost svetega misijona. Vljudno ste vabljeni na sveti misijon od 25. novembra do 4. decembra 1972«. Tako smo brali na tiskanih vabilih, ki so jih v začetku novembra delili v naši župniji. Z molitvijo in žrtvami pa so se verniki na misijon pripravljali že vse leto.

Župnija šteje 1.735 katoličanov. Misijon sta vodila patra kapucina Recek p. Gabriel in Podgoršek p. Robert. Ljudje so z veliko vnemo prihajali k misijonskim govorom in so tudi drugače prizadevni ter čutijo s cerkvijo. Župnija je kmečko-delavska, veliko jih hodi na delo v Avstrijo, še več jih je v Nemčiji. Ti se pač niso mogli udeležiti misijona.

V župniji živi tudi precej evangeličanskih bratov. Tudi ti so se zanimali za misijon in so nekateri tudi prihajali h govorom. Glavna misel misijona je bila: božja ljubezen do nas ljudi. Misijona so se udeležili skoraj vsi farani, ki so mogli. Zelo lepo so bila obiskana stanovska predavanja: 302 ženi, 199 mož, 92 fantov, 91 deklet, 152 šolarjev. Zelo doživeto je bilo mladinsko drečanje na zadnjo nedeljo. Misijon so poživljale tudi nabožne popevke.

Misijon na Cankovi — pogled proti koru

Množica v cankovski cerkvi med misijonom

Kratko: Misijon je bil lep, koristen in dobro obiskan, verniki pa zadovoljni. V času misijona je opravilo spoved 1.164 domačih vernikov, obhajil pa je bilo 5.181. Zanimiv in koristen je bil tudi skupen razgovor mož in žena. Vodila sta ga mlada zakonca iz Maribora, vendar se udeleženci niso mogli dovolj razgovoriti zaradi velikega števila udeležencev, saj jih je bilo 362. Kar so slišali lepega in koristnega pa bodo skušali zakonci prenesti v svoje vsakdanje življenje.

Radio Vatikan je o našem misijonu obširno poročal, medtem ko naša Družina zanj ni imela posebnega posluha.

CEZANJEVCI — Naša cerkev sv. Roka in Sebastijana, ki je bila zgrajena 1675. leta, je dobila nove sedeže. Nameščenih je 191 novih stolov, ki so med seboj povezani. Tako je cerkev še prijaznejša in še bolj domača, razen tega so stoli udobnejši od ozkih klopi.

19. avgusta je škof dr. Grmič posvetil dva nova zvonova. Veliki zvon tehta 454 kg in je uglašen na glas as. Manjši, ki je sedaj srednji, pa tehta 300 kg in poje glas b. — Naj nas njihovi glasovi vedno znova povabijo bliže k Bogu!

ČRENSOVCI — Letos je doživela naša župnija kar dve novi maši. Dva mlada duhovnika sta se pridružila 17 živim duhovnikom tukajšnje župnije, da jih je sedaj 19. Tako se nadaljuje svetlo izročilo ene izmed številnih prekmurskih župnij, ki so dale veliko število duhovnikov ne le Cerkvi na Slovenskem, ampak tudi ostalemu svetu.

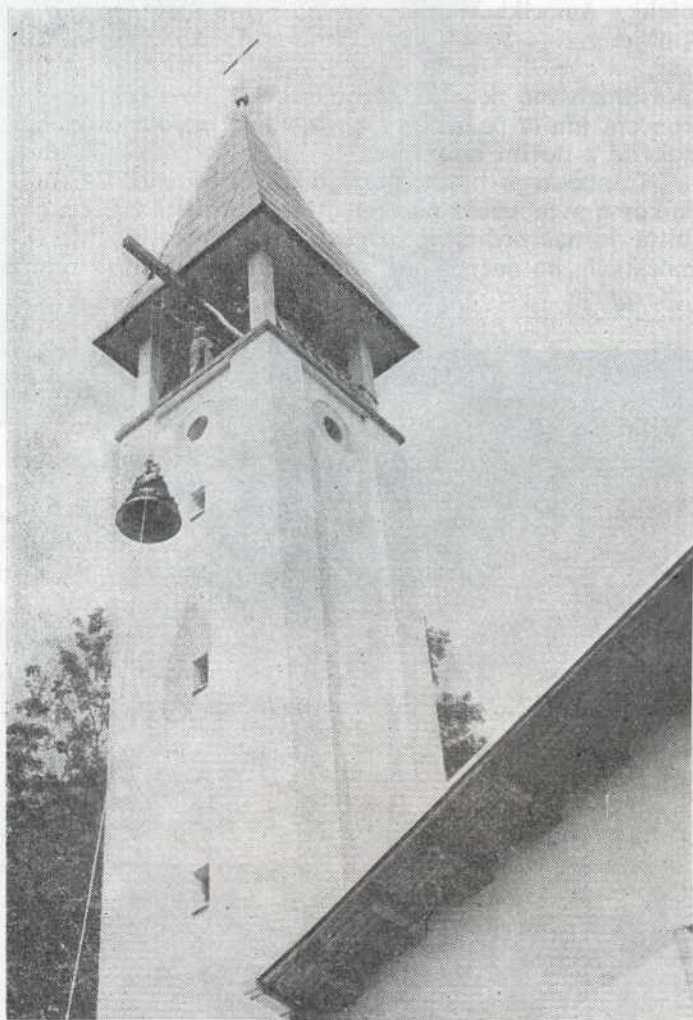

Blagoslovitev kapele na Srednji Bistrici

Osmi julij 1973. je bil velik praznik za našo vas Trnje, ki je po 142 letih zopet dala novomašnika. Matija Kocet, rojen v Trnju, je postal duhovnik 27. avgusta 1832. leta in je bil pozneje župnik v Turnišču. Po tako dolgem premoru je sedaj pel novo mašo Martin Sarjaš. Upamo, da bodo sedaj premori mnogo krajši.

Naslednjo nedeljo, 15. julija, je doživela mogočna črensovska cerkev še eno novo mašo, ki jo je imel Jože Gerič iz Žižkov. Ta vas ima sedaj štiri žive duhovnike.

Nova kapela na Srednji Bistrici. — 26. avgusta 1973 je bila blagoslovitev nove kapele na Srednji Bistrici. Ob tej priliki smo se spomnili vseh padlih v drugi svetovni vojni. Kapelo je blagoslovil kanonik Jože Smej in se v svojem govoru spomnil vseh, katerih imena so zapisana na zunanji steni kapele pa tudi vseh tistih, ki so med drugo svetovno morijo izgubili svoja

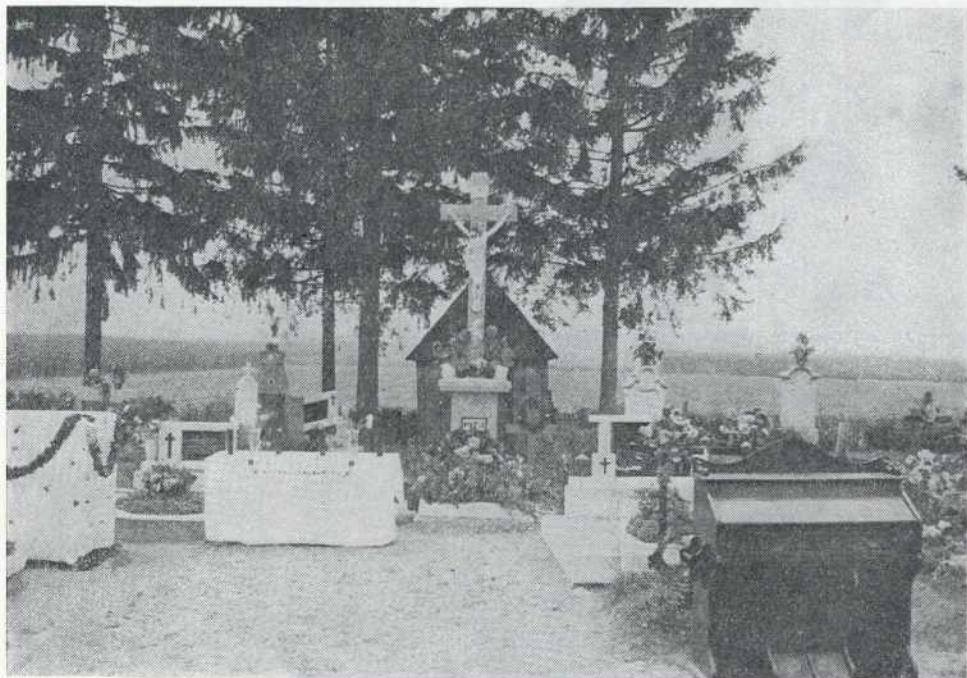

Posvetitev zvonov na Gornji Bistrici

življenja na frontah ali taboriščih. Kapela je zasebna last vdove Katarine Antolin iz Srednje Bistrice 51. Tik pred koncem druge svetovne vojne ji je sovražna granata ubila edinega otroka, sina Štefana. Poleg njegove spomin-ske plošče je še ena, na kateri sta imeni dveh bratov lastnice kapele, ki ju pogrešajo iz časa druge svetovne vojne. — Načrt za to lepo kapelo je naredil višji gradbeni tehnik Jože Požauko. Kapela je blagoslovljena v čast brez-madežni Devici Mariji.

Novi zvonovi na Gornji Bistrici. Ob blagoslovitvi, ki je bila 6. avgusta 1972, je imela nova cerkev en zvon. Posvečen je Mariji Pomočnici. Podjetje Ferralit v Žalcu je izdelalo letos dva zvonova za Bistrico. Manjši je uglašen na ton cis in tehta 195 kg, večji pa ima 463 kg in njegov zven odgovarja to-nu gis. 12. avgusta je bila slovesna posvetitev, ki jo je opravil stolni kanonik Smej. Težji zvon ima ime Miklavž, ker so imeli nekdanji mlinarji na Muri, danes pa imajo še murski delavci tega svetnika za svojega priprošnjika. Zanj so zbrali denar rojaki v Ameriki. Manjši zvon nosi ime Štefan v zahva-lo darovalcu Štefanu Žmaju.

DOBROVNIK — Na binkoštno nedeljo, 21. maja 1972, smo izvolili čla-ne župnijskega sveta, koncem junija pa začeli s popravilom cerkvene strehe: pred božičem je bila pokrita z novim bobrovcem in večji del zunanjih sten je rahlo rumena barva »francoskega okra« pomladila. V nedeljo, 24. sep-tembra je 50 naših vernikov z avtobusom poromalo k Sv. Trojici v Slov. go-ricah. V nedeljo, 30. julija je naš ordinarij blagoslovil novo kapelo Mariji-nega oznanenja v Radmožancih, po načrtih ing. arch. Majde Nerima, z oltar-no sliko ak. slikarja S. Kregarja.

Novi pokopališki križ v Kamovcih

Večino župnije je prenovil misijon 10.—19. novembra 1972. O tem je poročal tudi radio Vatikan, obširno poročilo s slikami pa je objavil madžarski mesečnik »Hitélet« decembra 1972 in januarja 1973.

V nedeljo, 26. avgusta 1973, je bil blagoslovljen novi križ iz kamna na pokopališču v Kamovcih, delo mojstra Vöröša iz Lendave.

DOKLEŽOVJE — V naši župniji, ki šteje 840 duš, smo v preteklem letu doživeli dva pomembna dogodka.

Najprej smo prenovili župnijsko cerkev po novih liturgičnih navodilih. Nato smo obnovili svetišča naših duš v misijonu, ki je bil od 29. oktobra do 5. novembra 1972. Vodila sta ga salezijanca Žerjav Mirko in Rigler Franc, ki sta lepo izpolnila svoje poslanstvo.

Lepo urejen prezbiterij dokležovske cerkve

Župljani so z odprtim srcem in dovezetno dušo sprejemali božjo besedo in kruh življenja. Med misijonom je bilo razdeljenih 3.100 obhajil. Misijona se je udeležilo 95 odstotkov faranov. Pristrčna hvala misijonarjema za njun trud! Naša naloga pa je sedaj živeti od misijona in biti misijonar med brati, ki so se Bogu odtujili.

Krstilnik v dokležovski cerkvi

DOLENCI — Naša cerkev je na zelo izpostavljenem kraju in zlasti severni vetrovi neusmiljeno pritiskajo nanjo. Ni čudno, da je zunanost cerkve dotrajala in smo jo morali obnoviti, da bo njeno zunanje lice zopet sveže in mlado. Stroške, ki niso mali, krijemo s prostovoljnimi in velikodušnimi darovi vernikov.

GORNJA RADGONA — Verniki so se na veliko noč in birmo pripravili z »družinskim obhajilom«. Številna naselja župnije so razdelili na 4 nedelje in povabili vse člane družin k spovedi in obhajilu na isto nedeljo. Bilo je vzpodbudno, kako so se nekateri otroci, v nekaterih družinah pa tudi odrasli, trudili, da bi privedli vse člane družine k svetemu obredu. Mnogi so se morda prvič zavedli, da smo vsi verni poklicani v apostolsko službo in odgovorni drug za drugega, zlasti še družinski člani med seboj.

GRAD — 13. maja 1973 je bila v naši župniji birma. Birmoval je škof dr. Maksimilijan Držečnik. Mladina se je na ta veliki dogodek vestno pripravljala.

Motovilska kapela je dobila nov kropilnik. Majhna stvar, toda nekaj posebnega po svoji obliki.

Vidonska kapela je bila letos dokončana. Dobila je lep lesen strop kakor je bil predviden že po načrtih, pa doslej delo ni moglo priti na vrsto.

HOTIZA — Pri nas smo imeli od 5. do 13. decembra 1972 misijon. Vodil ga je jezuitski provincial p. Pavel Berden. Vsak dan je imel tri govore za vse vernike, poleg tega pa še stanovske govore za vsak stan po dvakrat. Za šolarje je imel vsak dan pred večerno mašo petnajstminutni govor s petjem. Pri-

Cerkev na Hotizi z lepo urejeno okolico

vlačno in zelo zanimivo je bilo tudi to, da je vsak večer, ko je bilo vse končano, odgovarjal na vprašanja, ki so mu jih verniki napisali na listke. Največ so spraševali mladi, pa tudi starejši. Večinoma je odgovarjal pater sam, včasih pa je povabil tudi katerega navzočih okoliških duhovnikov, da so povedali svoje mnenje. Tako je pater nosil vso breme in težo misijona, le večerno mašo je vsak dan opravil lendavski župnik, prodekan Štefan Zver.

Župnija šteje 820 vernikov, ob misijonu jih je opravilo spoved 615, obhajil pa je bilo razdeljenih 3544. Že iz tega lahko sklepamo, da je misijon zelo dobro uspel.

7. 8. 1973. nas je obiskal naš rojak, duhovnik misijonske družbe, Matija Balazic, ki je imel 18. 6. 1972. novo mašo v Torontu. Doma je bil en mesec in je z navdušenjem pridigal vsako nedeljo. 16. avgusta je povabil dekanijsko duhovščino, svoje nekdanje sošolce in nekaj drugih duhovnikov na malo gostijo in bratsko srečanje. Ob slovesu se je vsem vernikom zahvalil za pomoč, da je postal duhovnik.

Naših deset obrtnikov je darovalo naši cerkvi tri lepe lustre.

KANČEVCI — Spomladi 1973 so verniki skupaj s svojim duhovnikom obnovili notranjost župnišča, da je sedaj primerno stanovanje duhovniku, vsem vernikom pa topel dom. 21. septembra se je vanj vselil župnijski upravitelj Franc Kodila in tako je župnija po osmih letih zopet dobila rednega dušnega pastirja.

Sedaj imamo redno bogoslužja doma in na Selu, da bi tudi starejši verniki lažje prišli k maši. V resnici se je obisk nedeljske maše občutno popravil.

28. in 29. avgusta so imeli pri nas duhovno obnovo ministranti: lendavske in soboške dekanije. Kljub slabemu vremenu se je zbralo okoli 120 ministrantov. Zato pa je bilo več zasluženja, saj so nekateri — 19 odranskih — napravili dober kos poti peš.

Največji dogodek pa je bila proslava 60-letnice smrti dr. Franca Ivanocyja 2. 9. 1973, ki je bil v naši župniji rojen in je tu pokopan. Zbrala se je velika množica ljudi in cerkev je bila nabito polna. Somaševanje, prvo v naši cerkvi, je vodil stolni kanonik Jože Smej iz Maribora, govor pa je imel p. Pavel Berden. — Spomnili smo se tudi 250-letnice rojstva Števana Küzmiča, premurskega pisatelja, ki je bil verjetno krščen v naši benediški cerkvi in je tu obiskoval šolo. — To je bil tudi dan duhovne obnove naših vernikov, saj smo imeli veliko spoved in se je veliko število vernikov duhovno obogatilo. Čutimo, da se versko življenje počasi prebuja.

KOBILJE — Pod geslom Evharistija v krščanski družini smo imeli od 24. do 26. marca duhovno obnovo v naši župniji, ki jo je vodil p. Pavel Krajnik s Svete gore pri Gorici.

Naša cerkev se sedaj koplje v pisani luči osmerih barvastih oken, za katere je naredil načrt umetnik Stane Kregar. Slikana okna predstavljajo v prezbiteriju sv. Cirila in Metoda, v ladji pa so Frančišek As., Slomšek, Janez ev., Ema Krška, Avgustin in Štefan, ogrski kralj. — Dobili smo tudi nove podstavke za kip Srca Jezusovega in Lurške Marije po načrtu inž. Majde Nežimove.

Imeli smo tudi lepo prireditev, odlično uspel koncert pevskega zbora iz Razkrižja 19. 8. 1973. Peli so v slovenskem, hrvaškem, staroslovenskem in latinskem jeziku. Vseh pesmi je bilo 14, najbolj pa so uspele Mozartova Ave verum, Hladnikova Je mrak končan in Zanglova Pojoč se oglasimo.

KRIŽEVCI PRI LJUTOMERU — Pod vodstvom naših sester so otroci pripravili lepo božično akademijo, prav tako pa za praznik naših mater v mesecu maju. Prireditev je bila obakrat v cerkvi pred vsemi tremi mašami.

Lepo je uspela tridnevnik v postnem času, ki jo je vodil superior lazaristov p. Franc Jereb. — Po dolgem času je bila v naši župniji zopet nova maša, ki jo je imel Marjan Peršak iz Iljaševca.

V župnijski cerkvi smo predstavili orgle za dva metra naprej in jih priključili na nov brezšumni ventilator švicarskega patenta. — Povečana fasada mežnarije, kjer stanujejo sestre usmiljenke, je dobila novo lice, da se zunanost lepo ujema. — Župnišče pa je dobilo ličen balkon nad vhodnimi vrati.

V juniju je umrl naš najstarejši župljan, ki je več kot štiridesetkrat romal k Mariji Bistriški, 97-letni Rožmanov Matjaž iz Dobrave, v septembru pa naša najstarejša župljanka Antonija Šostarič iz Šalinec.

LENDAVA — Naša cerkev je letos dobila nov strelovod, ki je postavljen po predpisih JUS. — Vasi Kapca in Moste sta si nabavili mrliški voz, prenovljeni in obnovljeni pa so bili župnijski križi v Dolini in dva v Dolgovaških goricah.

Naša mašna oblačila so se obogatila za sedem lepih novih gotških mašnih plaščev. Poleg teh so lep gotški plašč in druge cerkvene potrebščine darovali verniki iz Oberwarta v Avstriji, ki so 25. novembra 1972 prišli z avtobusom na naše prošenje.

LJUTOMER — Naše versko življenje sta znova poživili postna in adventna duhovna obnova. — Ob božičnih praznikih so naši otroci pod vodstvom sestre Mirijam priredili lepo božično igrice, ki je zbudila topel odmev v naših srcih. — Mladina je še dokaj redno obiskovala mladinski verouk s predavanji mlajših duhovnikov pomurskega področja. — Zelo nas je prizadela smrt Janeza Trstenjaka, ki je umrl 1. 2. 1973. Še kot upokojeni župnik je rad pomagal pri dušnem pastirstvu in ga bomo zelo pogrešali.

Z žalostnim srcem smo se v juliju poslovili od delavnega kaplana Antona Pergerja, ki je odšel na novo delovno mesto v Vojnik, k nam pa je prišel kaplan Martin Cirar, ki mu želimo obilo božjega blagoslova pri delu.

Na župnijski cerkvi smo nad Florjanovo kapelo obnovili pločevinasto streho. Pri tem nam je priskočila na pomoč tudi občina, ki se ji za to iskreno zahvaljujemo.

MURSKA SOBOTA — Ker je električna napeljava v naši cerkvi dotrajala, smo jo v oktobru 1972 zamenjali. — V juniju 1973 pa je bilo vgrajeno novo barvasto okno na južni strani cerkvene ladje. Okno, ki meri 35 m², je ena izmed zadnjih del akademskega slikarja Staneta Kregarja. Steklarska dela je opravilo podjetje »Staklo« iz Zagreba pod vodstvom mojstra Pavla Sušiloviča. Že s tem enim barvastim oknom je cerkev postala domačnejša, manjša in prijaznejša. — Glavni vhod v cerkev pa se sedaj oblači v marmorno oblogo.

Poleg študentskega in mladinskega srečanja je bila v župniji tudi nova maša, ki jo je opravil Mirko Ružič 27. 7. 1973, soboški rojak.

Meškov Pasijon pod vodstvom kaplana Janeza Zupanca

MALA NEDELJA — Naš kaplan, ki je že pred tremi leti s svojimi igralci uprizoril Meškov Pasijon v naši cerkvi, je na prošnjo sosedov znova zbral okrog 40 igralcev in isti Pasijon uprizoril najprej doma, nato pa še v Jurišnicah, Ljutomeru, Mariji Snežni in pri Sv. Duhu. — 28. oktobra je imela skiopitično predavanje naša rojakinja uršulinka Magdalena Cimerlajt o duhovniških in redovniških poklicih. — Cerkevni pevci so 9. 9. poromali v Novo Štifo.

ODRANCI — V oktobru je bila v naši cerkvi duhovna obnova pomurskih župnijskih svetov. Zbralo se je 223 članov iz raznih župnij. Navzoč je bil tudi škofijski zastopnik in referent za župnijske svete p. Jakob Laura in na kratko podal program bodočega dela.

Na božični večer pred polnočnico je naša mladina priredila polurno božično proslavo.

Ob prelomu leta je bil pri nas tečaj za pripravo na zakon. Udeležilo se ga je 36 fantov in deklet. 31 jih je dobilo potrdila o obisku, ostali pa so že prej morali nazaj na delo v inozemstvo.

PEČAROVCI — 13. oktobra smo pokopali svojega dobrega župnika Janeza Bejeka. Bil je pri nas že od leta 1935 in nas je vse dobro poznal. Zdaj je župnija ostala brez stalnega duhovnika. Dušno pastirstvo opravlja duhovnik od Sv. Benedikta. Dvakrat na teden prihaja k nam maševat, ob sobotah poučuje verouk in zvečer imamo mašo, ki velja že za nedeljo, ker je ob nedeljah le ena maša v naši župniji. — Na veliko noč popoldne smo imeli mladinsko srečanje. Udeležba je bila zelo lepa. Mladi smo položili cvetje na grob pokojnega župnika. — Drugo nedeljo po veliki noči imamo pri nas »toplo proško«. Letos je bila posebno topla, saj smo imeli ta dan pri nas zlato mašo, ki jo je daroval

naš rojak msgr. Jožef Kerec, upokojeni apostolski administrator nadškofije Čaotung in dolgoletni misijonar na Kitajskem. Pridigal je kanonik Jožef Smej.

Spomladi smo se lotili urejevanja okolice župnišča in cerkve, največja pridobitev pa je novi oltar v naši cerkvi. Načrte zanj je dal narediti že pokojni župnik Janez Bejek arhitektu ing. J. Kušarju v Ljubljani. Tako smo nekoliko oplešali prezbitarij naše cerkve, ki se pripravlja na proslavo 150-letnice v prihodnjem letu.

PERTOČA — V naši župniji je bil najvažnejši dogodek misijon od 25. nov. do 4. dec. 1972. Vodili so ga trije duhovniki: jezuit p. Berden je imel predvsem pastoralne, apologetske in stanovske govore, jezuit dr. Remec govore iz sv. pisma in liturgije. Udeležba pri stanovskih govorih je bila: 260 mož, 320 žena, 93 fantov, 62 deklet in 200 otrok. Skupno je bilo pri 40 govorih 9800 poslušalcev. Spovedanih je bilo 1400, obhajil pa 5000. — Misijonarji so delili zakramente bolnikom, starim in onemoglim v cerkvi, v kapeli v Gerlincih in tudi na domovih. V soboto zvečer pred zaključkom misijona je vsa cerkev pojoč litanije s prižganimi svečami v rokah pristrčno počastila božjo Mater. — 3. januarja 1973 je vatikanski radio v slovenski oddaji skoraj ves črtir ure govoril o naših misijonih in v tej zvezi opisal tudi našo novo cerkev.

29. julija 1973 je imel v naši cerkvi obnovo nove maše naš rojak Jože Mencinger, ki se je že v ranih letih s starši odselil v Soštanj.

Na dan prošenja v nedeljo 19. avgusta 1973 je župnik blagoslovil novi kip župnijske zavetnice svete Helene, postavljen ob križ v prezbitariju. Kip je narejen po načrtu prof. Gabrijele Kolbičeve, izdelal ga je pa Borut Hribar, oba iz Maribora. Svetnica z eno roko kaže na Gospodov križ, ki so ga v njenem času naši, z drugo pa na tabernakelj v bližini.

SV. JURIJ V PREKMURJU — Vse leto 1972 je bila molitvena priprava za duhovni uspeh misijona. 1. novembra je vsaka družina dobila tiskano vabilo s sliko župnijske cerkve, sporedom za vsak dan misijona, z župnikovo besedo o pomenu misijona in spodbudno besedo misijonarjev vernikom naše župnije. Misijon, ki je bil od 25. 11. do 4. 12. 1972, so vodili očetje frančiškani: p. Otmar Vostner, p. Martin Perc in p. Bernard Sušnik. Odziv vernikov je bil dober in z misijonom smo bili vsi zadovoljni.

Naša cerkev je bila včasih pozimi zelo mrzla, zato smo nabavili peč za ogrevanje s toplim zrakom. Da se ne bi pre naglili ali delali kaj na svojo roko, so člani župnijskega sveta vsako družino prosili, naj se pismeno izjavi ali so za ogrevanje cerkve in koliko so pripravljeni za to prispevati. Večina družin se je izrekla za ogrevanje. Kupili smo 175.000 kilokalorijsko peč Combatt angleške proizvodnje, preko firme M. Weiss, Leibnitz v Avstriji in s posredovanjem uvoznega podjetja Ferromoto Maribor. Prvič je zagorela 25. februarja v splošno zadovoljstvo vseh. — Tri zaporedne nedelje, 25. febr., 4. marca in 11. marca, je bil po pozni maši tečaj za pripravo na zakon za fante in dekleta. Vsako nedeljo sta bili dve predavanji in po njih razgovor. Vodil ga je domači župnik. — Uvedli smo tudi verouk za najmanjše, za predšolske otroke. Obiskovalo ga je 18 dečkov in deklic.

TIŠINA — Vseslovenskega romanja v Sveto deželo od 3. do 17. nov. 1972 so se iz naše župnije udeležili: Gider Rozalija, Gobar Marija in domači župnik Janez Gregor.

Misijonar Jožef Gider se poslavlja — Od leve proti desni: misijonarka-zdravnica dr. Rojc, s. Lidija Vučina, novomašnik Ratnik, usmiljenka iz Križevca, s. Cireneja Jug in Jože Gider

5. avgusta smo se pri sveti maši v domači cerkvi poslovili od našega misijonarja Jožefa Giderja, ki je bil doslej župnijski upravitelj v Slovenj Gradcu. Rojen je bil 12. 3. 1945 na Tišini in v duhovnika posvečen 29. 6. 1971. Veseli in hvaležni smo Bogu, da je iz naše župnije poklical prvega misijonarja izmed škofijskih duhovnikov. 8. avgusta je iz Ljubljane odpotoval v Pariz, kjer se pripravlja na misijonsko delo na Madagaskarju.

TURNISČE — Nova, še ne čisto dograjena kapela v Nedelici je dobila novi zvon. 11. junija 1973 ga je blagoslovil Janko Škraban, dekan iz Beltincev. — 15. 7. 1973 je bila blagoslovitev križa v Nedelici pri št. 7. Križ je bil prej v Brezovici, ker so pa tam postavili novega, so tega preselili v Nedelico.

22. 7. 1973. smo imeli v naši župniji veliko slovesnost. Novomašnik Stanek Zver iz Gomilic je opravil v župnijski cerkvi svojo prvo daritev. Pridigal mu je njegov rojak iz rojstne vasi, Jožef Gjuran, župnik v Bogojini.

Od 12. do 15. avgusta 1973 je bila duhovna obnova naših vernikov, kot priprava na naše proščenje 15. avgusta. Duhovno obnovo je vodil Janez Nanut, župnik v Senovem.

VELIKA POLANA — Z delom in denarnimi žrtvami vernikov, kakor tudi izseljencev, smo uredili centralno kurjavo v cerkvi. Stroji se lahko uporabljajo tudi za zračenje cerkve. Pri vsem smo morali paziti, da bodo naprave dobro

delovale, kakor tudi na to, da ne bi pokvarili notranje podobe cerkve.

Pozimi je večina fantov in deklet prihajala k mladinskemu verouku. Bilo jih je toliko, da so se morali preseliti iz učilnice v cerkev. Imeli smo tudi zelo zanimivo srečanje naše mladine z urednikom Družine, dr. Ivanom Merlakom.

Po lanski nejevolji, da po šestih letih ni bilo birme, je pa zato letos bila toliko bolj prisrčna. Patri kapucini so kot neposredno pripravo imeli tridnevno in nato je 112 otrok ob prijaznem in ljubeznivem škofu lepo doživelo prihod Svetega Duha.

VERŽEJ — Tudi pri nas v Veržeju si prizadevamo, da bi šli v korak s časom in življenjem Cerkve. — 1972: Po načrtih prof. Janeza Valentinčiča smo preuredili bogoslužni prostor spredaj v cerkvi. Tu stoji zdaj novi oltar, krstilnik in ambon. Novi oltar je posvetil 24. 9. škof dr. Vekoslav Grmič, tridnevno pripravo na ta dogodek je vodil naš bivši župnik Jože Kostanjevec. — V jesenskem in zimskem času se zbira naša pošolska mladina v veroučni sobi k verskim predavanjem in razgovorom.

Nov oltar in krstilnik v Veržeju

1973: V zgodnji pomladi smo uredili cerkveni kor. Staro ograjo smo zamenjali z novo, prav tako tudi sedeže. — Od 17. do 19. marca je bila duhovna priprava za velikonočne praznike, ki jo je vodil Štefan Kouter, duhovnik S. D. — V velikem tednu zbira šolska mladina in odrasli sklad Lačnega otroka, Uspeh akcije 1300 din. — 25. maja, na praznik Marije Pomočnice, je bila zlata maša Jožefa Kereca, ki je opravil sveto daritev ob somaševanju štirih duhovnikov sobratov. Slavnostni govor je imel Štefan Zorko, župnik v Mužljji. — V procesiji s kipom Marije Pomočnice, ki se je pomikala po trgu z imenom tukajšnjega rojaka skladatelja Slavka Osterca, je molilo in prepevalo do

1000 vernih. Šolska mladina se je uvrstila za svojim novem bandercem v svečano procesijo. — Pri procesiji in bogoslužju v cerkvi sta sodelovala združena pevska zbora iz Dokležovja in Veržeja. — Dekanijskega romanja na Ptujsko goro 26. avgusta se je udeležilo 44 romarjev z avtobusom. Potem so obiskali še novo cerkev na Teznem in Marijino svetišče v Rušah in Puščavi.

KUZMA — Za pripravo na sveto leto smo poromali z dvema avtobusoma na binkoštni ponedeljek k Mariji na Gornjem Avstrijskem, v Mariazell in k Mariji Tolažnici (Maria Trost) pri Gradcu. Vreme nam je bilo naklonjeno, ni bilo prevroče ne prehladno. Naši verniki zelo častijo Marijo in radi romajo k njej. Letos se je oglasila slovenska Marijina pesem v središču Avstrije. Avstrijci se niso mogli načuditi lepemu ljudskemu petju in so ugibali ali smo Poljaki ali Čehi, dokler jim ni vodnik romanja, župnik, povedal, da smo Slovenci in so že naši davni predniki: radi romali na te svete kraje.

Kovács Sándor megyéspüspök emlékezete

1972 karácsony vigilián hunyt el Kovács Sándor szombathelyi nyug. megyéspüspök Budapesten 79 éves korában. Halála előtt, amikor a szent kenet szentségében részesült, elimádkozta az Apostoli hitvallást s utána ezeket mondotta: »Ebben a hitben éltem, mint püspök ezt a hitet tanítottam, és ebben a hitben akarok meghalni is«. Szombathelyen temették el 1973 január 9-én. Temetésen a magyar püspöki kar tagjain kívül jelen volt Maksimilijan Držečnik maribori, Zvekanović M. suboticei és Stefan László eisenstadti megyéspüspök.

A maribori püspök kíséretében volt Jožef Smej kanonok, Stefan Zver alesperes, Ivan Pucko esperes, Ivan Camplín, Stefan Žemlič plebánosok.

A koporsónak a kriptába való helyezése előtt Držečnik püspök szlovén nyelven mondott rövid bucsubeszédet, amelyet Stefan Zver alesp.-plebános fordított magyarra. A beszéd fő gondolata a baráttól, a munkatárstól való elválás fájdalma: »Sándor püspököt a II. Vatikáni zsinaton ismertem meg. Kapcsolatainkat a kölcsönös látogatások még szorosabbra fűzték. 1970-ben volt a maribori egyházmegyé vendége. Ellátogatott Lendavá-ra is, ahol szentmisét mutatott be, és szentbeszédet mondott a lendvai katolikus híveknek. Kötelességemnek érzem, hogy itt megköszönjem főpásztori nagylelkűségét, azt, hogy a háboru zivatarában is a szomszéd népek megbékélését szolgálta. Befogadta a szlovén kispapokat, és egyházmegyéink új határainak megvonását elősegítette«.

Azután Ijjas József kalocsai érsek a következő imádságot mondotta:

K ö n y ö r ö g j ü n k ! Szentháromság egy Isten! Engedd Urunk, hogy apostolutód szolgáltnak, † Sándor püspöknek koporsójánál most azzal az imádsággal könyörögjünk lelkéért, amellyel 20 esztendővel ezelőtt ő maga könyörgött Hozzád papjaival tartott recollectiója élén:

»Uram, Jézus! Tudom, hogy eljön az én órám. Es azt is tudom, hogy bármelyik pillanatban kopogtathatsz életem kapuján, hogy elhívjál az igazi életbe. De ez a test, amelyik érzi az atyai büntetőszónak súlyát, abban a pillanatban talán

majd nyugtalankodni kezd, Uram Jézusom! A Te kinszenvedésed és halálodra kérek, légy akkor velem! Amikor majd a koponyámban az értelem, a képzelet és emlékezet haláltáncot kezdenek, s el akarnak felejtetni minden vigasztaló igazságot velem, akkor a Te világosságod parancsoljon nekik, hogy ismét csendesség legyen ezen a tengeren is, és a Te igazságodnak erejét érezzem. Ha majd szemem már nem látja a 100-as égők erős fényét, és mindjobban elveszítem a földi látóhatár körvonalait, akkor a Te kegyelmednek fénye töltse be szegény lelkemet,

Pogreb škofa Kovácsa (na levi škof Konkoly, na desni škof Maksimilijan Držečnik, poleg njega lendavski župnik Štefan Zver

hogy ne a sötétségben, hanem a Te világosságodban induljak a Veled való nagy találkozóra. Ha majd szívem kihagy már, s aggódással figyelik, hogy alig-alig dobban egyet-egyet, akkor a Te eucharisztikus isteni Szived a viaticum kegyelmével dobogtassa meg szívemet, hogy még egyszer fellángoljon benne az Irántad való szeretetem. Es ha nem tudok már akarni úgy, ahogy a Te kegyelmeddel szeretném, akkor a Te végtelen irtalmasságod olaja erősítse meg akaratomat. Ha körülöttem, úgy érzem, a pokol légiói sorakoznak, én nem kérem azt, hogy küldjél 12 légió angyalt haláltusámhoz, csak azt kérem, hogy jöjj el hozzám Máriával és Józseffel és Veletek költözzék el lelkem békességben. Hiszen Nektek ajánlottam és ajánlom mindörökké a lelkemet. Amikor tőlem még egy áldást kérnek utoljára és kezem lehanyatlík, nem tudok senkit megáldani már, és ajkam nem tudja a benedictiót elmondani, akkor Te áldj meg engem is, és mindazokit, akikért éltem.

Noctem quietam et finem perfectum concedat nobis Dominus omnipotens. Amen.

Kje smo in kam gremo

Ravnokar sem prebral članek o nekdanjem cankovskem župniku Jožefu Borovnjaku, ko nekdo potrka.

— Naprej!

Vstopi sivolasi župnik v kolarju in črni suknji do kolen. Predstavi se: »Jožef Borovnjak, župnik iz Cankove«.

— Nisem vas še nikoli videl. Ne poznam vas.

— Jaz sem tisti, ki ste pravkar o njem brali. Prišel sem k vam malo na pogovor.

Pozabil sem se prestrašiti, ker mi je tisti hip prišla neka zelo živa misel v pamet. Zato sem mu hitro ponudil, naj se usede.

— Gospod župnik, vi ste imeli zelo bistro oko in še bistrejšo pamet. Ste bili pač po rodu Goričanec. Mi na Kobilju pravimo: Bojnec. Kakšno razliko ste opazili k meni gredoč med nekdanj in sedaj?

— Komaj se znajdem. Mislim, da nisem prišel več v svoj kraj. Težko bi se privadil sedanjemu življenju. Na primer te velike hiše v Soboti, Lendavi, v Ljutomeru in Radgoni. Saj to ni več tisto, kar smo mi poznali. In tudi Cankova nima več starih lesenih s šopami kritih hiš, ki sem jih jaz poznal. Vsaka vas hoče danes postati po zunanosti mesto ali pa vsaj trg. In kmečkih ljudi sploh več ne srečavam. Lepše so oblečeni kot v našem času grofje.

— Nekdanj smo vozili samo s kravami, naprednejši pa s konji. Zdaj pa ti avti letajo po cestah, ki so kakor lončeni tepsij. Kaj je grofovska kočija proti enemu avtomobilu! In kako hitro to leti. Nekdanj sem iz Sobote na Cankovo hodil štiri ure! Ne, ne, to se sploh ne da primerjati.

— Gospod župnik, vi ste bili ljubitelj slovenskega jezika, pisali ste knjige. Kaj pravite v tem pogledu, če primerjate nekdanj s sedaj?

— Vi ste gospoda, mi smo bili siromacije. Tu se je svet v sto letih tako premaknil, da mi ne bi upali sanjati tako daleč. Mi smo bili takrat ljudje, ki se prebujajo in si manejo oči. Smo bili utopljeni, ki se lovimo za rešilno desko. Misel na naše nekdanje pisatelje in na potrebo ljudi nas je priganjala in nam dala moči, da smo si nekaj malega upali. Uah! Zdaj ste vi gospoda, takrat so bili gospoda drugi. Vse kar je bilo malo bolj šolano, se je topilo kakor sladkor v kavi. V tem oziru bi pa z veseljem živel danes. Knjige, časopisi, bogastvo jezika! Še pozabljene stare besede lovite po knjigah in vaseh kakor zajce.

— Kaj pa v cerkvenem pogledu?

— Zdi se mi, da ste stopili v ozadje. Svet gre mimo vas. Župnišče je prišlo v senco visokih stolpnic. Nekdanj je bila župnikova beseda kakor beseda preroka. Grof je imel moč in oblast, župniki smo bili učitelji ljudstva. Edini, ki smo skrbeli za knjigo. Kako je treba živeti, da bo človek prav živel, to je učil župnik. In njega so vsi upoštevali. Danes so pa otroci postali enako pametni ali pametnejši kot očetje. Vendar ne morem reči, da vera v življenju ni prisotna. Župnikova beseda ni več politično odločilna, je pa očetovska in prijateljska. Mislim si, če je v sto letih nastala taka sprememba, kaj bo šele čez štirideset ali petdeset let.

— Gospod župnik, lahko vam postrežem v tem oziru. Skupaj stopiva v urad za planiranje bodočnosti.

Res sva stopila. Sprejel naju je mlad inženir, ki nama je ponudil mehke stole pri ovalni mizi. Naročil je črno kavo za vse. Razvil se je zanimiv pogovor.

— Vidva bi rada vedela, kaj planiramo za bodočnost in kako si na svetu zamišljamo življenje čez 40 ali 50 let. Povedal bom, v kakšni smeri planiramo.

— Čez štirideset let bodo tudi kolovozi vsi asfaltirani. Pa ne z asfaltom, marveč z neko veliko cenejšo umetno maso, ki bo mnogo bolj ustrezna za promet. Potem moram reči, da ne bo več ne izpušnih plinov in ne hrupa in tuljenja avtomobilov. Ne bomo namreč uporabljali več nafte in benzina, marveč atomsko energijo. Avtomobili bodo letali po cestah skoro neslišno, vendar z veliko večjo brzino kot sedaj. Dvigala v stolpnica in ogrevanje bodo za vsako hišo neodvisna, ker jih bo gnal ogrevalnik in motor v veličini sedanjega vrča ali buče, seveda s primernim mehanizmom. Električnih napeljav na cestah ne bo. In v vasi se bo živelo kakor v mestu. Deset milijard ljudi bo imelo energije dovolj pri roki.

— Ali mislite, da bo tudi Slovencev tedaj kaj več?

— Tudi Slovence bo medtem srečala pamet. Imeli bodo več otrok. Takrat bomo šteli že štiri milijone. Starši si bodo po želji naročili ali deklico ali fantka. In Slovenci bodo ne le v Sloveniji, marveč tudi na Dunaju in v Berlinu, v Parizu in Čikagu. Tesno bodo povezani z domovino, čutili se bodo tam kot doma. Tudi otroke bodo lahko šolali kar iz Maribora ali Ljubljane. Veste, državnih meja v današnjem smislu več ne bo. Ves svet bo ena ali, če hočete nobena država. Ljudje bodo imeli en skupni občevalni jezik, ki bo obvezen za vse ljudi planeta. Vsak narod in vsaka družina bo pa zase gojila tudi svoj domači jezik in vse tradicije tega jezika se bodo spoštovale, ker bo skupni jezik le za promet, za sporazumevanje, za paragrafe in podobno. Svojci se bodo nemoteno pogovarjali z elektronskim telefonom, kot da bi bili navzoči. Videli in slišali se bodo. Zato bodo ljudje lahko živeli pomešano, Nemci v Zagrebu, Slovenci v Rimu.

— Od česa bodo pa vsi ti ljudje živeli?

— Iz morja vendar! Morje hrani neizčrpne zaklade hrane.

— Zanima me, kako bo pa v verskem oziru.

— Versko življenje se bo gojilo v družini ali pa osebno. Kdor bo hotel, bo z elektronskimi občili združen z verskimi centri, ki bodo oddajali versko branje, pridige, petje, liturgijo. Za velike slovesnosti se bodo ljudje zbirali v cerkvi ali dvorani. Prevladovalo bo tudi to, da bo, kakor sedaj v abesinski cerkvi, vsak četrti moški posvečen v mašnika. Lahko bo opravljal bogoslužna dejanja, ne bo pa vsak usposobljen za veroučitelja. In tudi v tem pogledu bodo moški in ženske precej enakopravni in enakodolžni. Že sedaj igra vest posameznika veliko vlogo, tega bo pa to še bolj naglašeno.

— Čudno se nama zdi vse to, kar pripovedujete.

— Ne pozabita, da je čuden ali bolje rečeno čudovit predvsem Bog in da mora človek postati božji otrok, narejen po božji podobi.

— To je sicer res, vendar si tega ne moreva predstavljati.

— O, še marsikaj zanimivega bo tedaj. Na primer zračni bicikel. Usedli se boste v sedež, pritisnili na gumb in boste frčali kot kobilica po zraku. V desetih minutah boste iz Sobote v Mariboru. Nebo bo obljudeno z letečimi ljudmi. Seveda bo tudi tedaj dosti karambolov. Ti zračni kolesarji bodo padali na strehe, obtičali bodo na drevesih. Zamislite si samo takega pijanega letalca.

— Kaj pa bolezen in smrt?

— To bo v neki meri ostalo. Prilepljeno je na človeka. Recimo, po izvirnem grehu. Toda povprečna starost bo okoli sto let. Nemalo jih bo doseglo 120 let. Veliko novih zdravil bo. Nalezljive bolezni bodo ukročene. Živčnih ljudi bo pa čedalje več. Prav zato bodo ljudje spet odkrili vrednost vere, kajti zadnje zdravilo človeku je in ostane Bog. Človek je po naravi praznina. Nič na svetu, tudi udobje in ugodje te bodoče tehnike, ga ne bo izpolnilo. Človek žeja predvsem po lepoti, dobroti, miru, ljubezni, notranji sreči.

— To ste modro povedali. Vendar se kar bojiva tega in takega bodočega sveta. In skoro ne bi rada živela v njem.

— Če bi prišlo to iznenada, bi bilo strašno. Toda v to bomo prišli korak za korakom. Neopazno. Sicer sta pa vidva duhovnika. V sv. pismu piše, da vse to še ni nič v primeri s tistim, kar bomo videli uresničeno v večnem življenju.

Zahvalila sva se, poslovila sva se. Šla sva pa domov s povešenimi, težkimi glavami. In na prvem križišču se je g. Borovnjak poslovil. Molče sem mu podal roko. Tako me je prevzel vtis, da sem ga pozabil vprašati še za tisoč reči, ki bi jih rad zvedel o njegovem življenju in življenju njegovega časa pred sto leti. Škoda.

Prekosnice

● Sosed telefonira sosedu: »Ti, ali tvoji konji kadijo?« — Sosed začudeno in zmedeno odgovori: »To pa gotovo ne!« — Oni: »Potem pa najbrž v tvojem hlevu gori.«

■ Prijatelj je prijatelja mrzlega jesenskega dne peljal zadaj na motorju. Čez čas ta pravi: »Počakaj! Zebe me! Preveč pihala!« Slekli si je suknjič in si ga oblekel tako, da je imel gumb na hrbtu zapete. Potem sta zdirjala naprej. Ko se čez nekaj časa motorist ozre, onega ni več zadaj. Pri nagli vožnji ga je izgubil. Vrne se. Na cesti najde gručo ljudi okoli ponesrečenca. »Kako je, je živ?« — »Spočetka je še dihal, ko smo mu pa glavo naravnali, je izdihnil!«

■ Dva šoferja se najmeta v zaporu. »Zakaj si pa ti tukaj?« — »Iz gostilne sem šel naravnost v avto. Zakaj pa ti?« — »Z avtom sem šel naravnost v gostilno.«

■ »Zakaj pa ti tako skrivaš svoj dežnik pod mizo? Se bojiš, da bi ti ga kdo ukradel?« — »Ne, bojim se, da bi ga kdo prepoznal.«

■ Nemec je prišel s svojo ženo v Soboto. Pred njima se ustavita Goričanec in Ravenec. Goričanec pravi: »Si tij tüdi tü?« Ravenec odgovori: »San tüdi tü!« Nemec pravi svoji ženi: »Tadva pa govorita francosko. Najbrž sta iz Pariza.«

■ Otroci pri verouku mnogokrat zinejo kaj smešnega, ker si v svoji otroški domišljiji vse predstavljajo po svoje. Na primer:

Katehet vpraša Jožeka: »Zakaj je hudobni duh v raju skušal Evo in ne Adama?« — Jožek pomisli: »Zato, ker imajo ženske vedno prednost.«

■ Damjan je prišel od verouka in pravi očetu: »Gospod katehet mi je vse lepo razložil, samo ni povedal, kako se je Adam drugače pisal.« Oče pomisli in hitro odgovori: »Zemljič vendar. Saj veš, da je bil iz zemlje ustvarjen.«

■ Katehet vpraša otroke, s čim v peklju kurijo, če je tam tako vroče. — Štef dvigne roko: »Jaz vem! Z bukovimi drvami.« — Katehet: »Kako pa ti to veš?« — »Vem, ker so danes zjutraj oče rekli: Že pálik mi je nicou nikši vrág búkova drva fkradno!«

■ Katehet vpraša: »Kaj je bil sv. Peter po poklicu?« Janček bistro odgovori: »Najprej je bil ribič, potem pa je bil žandar.« Katehet se začudi: »Zakaj pa žandar?« — »Zato, ker mu je Jezus rekel: Odslej boš pa ljudi lovil!«

■ Katehet: »Kako so pa trije Kralji vedeli, da je bil Jezus rojen?« Ankica: »V koledar so pogledali!«

■ Micka se je naučila očenaš od svoje starejše sestre Jožice in je zvesto molila: »Odpusti nam naše dolge, kakor tudi mi odpuščamo svojim dežnikom...« To bi bilo gotovo lažje kot dolžnikom...

■ Župnik je rekel, da je treba duhovnika vedno pozdraviti s pozdravom »Hvaljen Jezus!« Franček se je igral na cesti. Župnik se pripelje mimo na kolesu. »Franček, se igraš?« Franček se prebudi iz svojega sanjarjenja, pogleda, kdo je, medtem se župnik že odpelje dalje. V zadregi zavpije: »Gospod župnik, gospod župnik! Pridite malo nazaj!« — »Kaj pa je?« — »Pridite malo nazaj!« Župnik obrne kolo in se vrne. »Kaj bi rad?« — »Hvaljen Jezus! Zdaj pa lahko greste naprej!«

■ Mestni fakinček se steguje, da bi prišel do gumba za električni zvonec, pa ne doseže, je premajhen. Pride mimo kaplan. Da bi pokazal, kako ima otroke rad, dvigne fantička in ta krepko pozvoni. Ko ga kaplan postavi na tla, reče fantič: »Zdaj pa beživa, kolikor naju noge neso.«

V spomin misijonarju Matiji Čontali

Rojen je bil 12. februarja 1895 v Motovilcih v graški župniji, a poznala ga je, lahko rečemo, vsa Slovenija, saj skoro ni bilo župnije, kjer ne bi imel misijona. To je pokazal tudi njegov pogreb v Celju, 2. septembra 1972, ki ga je vodil mariborski pomošni škof dr. Vekoslav Grmič, udeležilo se ga je pa 75 duhovnikov in velika množica vernikov.

G. Čontali je pokazal pot k lazaristom g. Jožef Klekl, ki je lazariste zelo cenil in jih kot misijonarje podpiral že pred prvo svetovno vojno. Tako je mladi Matija šel v gimnazijo v Celje in ne morda v Köszeg, kot je bila tedaj v Prekmurju navada. Leta 1912 je po končani gimnaziji stopil v misijonsko družbo lazaristov, v mašnika pa bil posvečen leta 1919 v Gradcu. V 53 letih svojega duhovništva je neštetokrat prepotoval Slovenijo, pridigal, spovedoval, si pridobival vedno večji krog znancev in prijateljev, ki jih je zopet srečaval, vedno veder in nasmejan, vedno zanimiv in duhovit, poleg tega pa duhoven, človek ki je z Bogom prijatelj in nosi Boga.

Tudi v svoji družbi je imel pomembno službo voditelja novincev v Grobljah, dalj časa je bil predstojnik hiše v Ljubljani in v Celju.

Mnogi duhovniki, s katerimi je delil usodo povojnega zapora, ne morejo pozabiti njegove vedrosti in iznajdljivosti v tistih letih. Ker je tudi tam bil veder in dobre volje, je ohranil zdravje in moč za delo.

Njegova gorička domačija in njegov zdrav rod mu je dal globoko osebno pobožnost, veliko življenjsko iznajdljivost in veselo naravo. Redovniška družba mu je dala izobrazbo in kulturno razgledanost, do kraja pa je razvila njegovo marljivo delavnost, saj je bil priden ko mravlja. Bog mu je pa dal uspeh in blagoslov pri misijonskem delu.

G. Čontala je botroval pri marsikaterem lazaristovskem poklicu iz Prekmurja. Ni dvoma, da bi se Misijonska družba lazaristov razveselila še kakšnega novega člana takega kova, kot je bil on.

KRATEK STATISTIČNI PREGLED VERSE PRAKSE POMURSKEGA PASTORALNEGA PODROČJA ZA LETO 1972

Dekanija	Lendava	Ljutomer	M. Sobota	Skupaj
Število katoličanov	35.481	33.359	30.700	99.540
Število aktivnih duhovnikov	16	17	15	48
Na 1 duhovnika vernikov	2.227	1.962	2.047	2.073 ¹
CERKVENIH POROK	298	216	253	767
Porok mešane vere	10	3	30	43 ²
Krstov	476	511	506	1.493
Krstov na 1000 katoličanov	13,4	15,3	16,5	15,0 ³
Cerkvenih pogrebov	446	385	410	1.241
Prirastek	30	126	96	252
Ob nedeljah pri maši	15.607	10.791	13.631	40.030
% obveznih pri maši	55,0	40,0	55,5	50,3 ⁴
Razdeljenih obhajil	500.630	207.693	233.044	941.367 ⁵
Na 1 vernika obhajil	10,6	8,5	7,9	9,2 ⁶
Naročnikov DRUŽINE	3.505	2.948	2.997	8.450
Naročnikov OGNJIŠČA	1.401	1.305	1.271	3.977
Naročnikov MOHORJEVIH	1.095	1.243	790	3.128

Da bomo mogli primerjati stanje verske prakse našega pastoralnega področja, naj sledi nekaj primerjav s povprečjem mariborske škofije.

- 1) V mariborski škofiji pride povprečno 2.088 katoličanov na 1 duhovnika.
- 2) Vseh porok mešane vere v škofiji je bilo 97. Skoraj polovico torej v naših treh dekanijah.
- 3) Povprečje krstov v škofiji je 15,8 na 1000 katoličanov. Naše področje je torej pod povprečjem. Zlasti nizko stoji glede krstov lendavska dekanija, ki je med 27 dekanijami naše škofije na 25. mestu. Ljutomerska dekanija je na 17. mestu, soboška pa na 13. mestu.
- 4) Med 27 dekanijami naše škofije je soboška dekanija glede obiska nedeljske maše na četrtem mestu, lendavska na šestem, ljutomerska pa na dvanajstem mestu. Škofijsko poprečje obiska maše je 34,9 % vseh obveznih vernikov.
- 5) Vseh obhajil je bilo v škofiji 4.200.572, naše tri dekanije jih imajo torej dobro petino. Lendavska dekanija je glede števila obhajil med vsemi dekanijami na prvem mestu, ljutomerska na četrtem in soboška na sedmem mestu.
- 6) Škofijsko poprečje obhajil na 1 vernika je 5,3.

Sestavil Lojze Kozar

G. F. R., kmet

Naša krajina

*Oj ti lepa ledavska dolina,
ti si naša ožja domovina.
Sredi te doline se ponosno vije
k nebu srce pertoške župnije.*

*Ko v dolino našo zlije megla se jesenska,
z griča gleda cerkev nas jelenska,
kakor ladja sredi morja plava,
k sebi svoje vernike zazáva.*

*Pri nas v naši ledavski dolini
so tovarne samo naši mlini.
Kruh se tam pripravlja v zimi in poleti,
dokler ga imamo, moremo živeti.*

*Ker pa človek ne živi le od kruha belega,
cerkev novo smo zgradili s celega.
Tam dobimo k onemu še kruha živega,
dušno hrano žitka častitljivega.*

*Druge zdaj nevarnosti grozijo naši cerkvi novi.
Praznijo številni naši se domovi.
Vrste se cerkvene redčijo, kopnijo,
v tuji svet za boljšim kruhom verniki hitijo.*

Kadar je srce prepolno, zapoje ali zajoka kakor pač ve in zna.

VSEBINA

Pavel Berden — Pozdrav (Za naše tretje Stopinje)	2
Katoliški koledar 1974	5
Jožef Smej — Sveto leto in Stopinje	19
Franc Puncer — Župnija Gornja Radgona	20
Vilko Novak — Delo in pomen števana Küzmiča	30
Vilko Novak — Števani Küzmiči	36
Jožef Smej — Jožef Kerec, zlatomašnik, misijonar, arhitekt, bivši apostolski administrator	38
Štefan Steiner — Petöfi Sándor: Na koncu septembra	42
Vilko Novak — Stanetu Kregarju v slovo	42
Lojze Kozar — Umetnik Stane Kregar v Pomurju	43
Štefan Zver — Lendva rom. kat. plébánia története — Zgodovina lendavske župnije	48
Pavel Berden — Stopinje	55
Pavel Berden — Stopinje II.	55
Štefan Barbarič — Spomin na Julija Kontlerja	56
Julij Kontler — Gizdalinka (Narodna pravljica)	58
Jožef Smej — Zvonarja Janoša zadnja božična noč	59
Jožica Maučec — Izgubljena v mrazu (odlomek)	67
Jože Kociper — Moja mati	67
Jože Raščan — Sreča	67
Lojze Kozar — Trikratno znamenje (odlomek)	68
Ivan Camplin — Dvoje sonc	72
Ivan Kolenc — župnija Marije Vnebovzete — Grad	72
Marjan Peršak — Otroške balade	75
Karel Bedernjak — Prekmursko Marijino svetišče v Kanadi	75
Marko Dolinac — Romanje v tujini	77
Jože Gerič — Sveti večer 1969	80
Biser v prahu	81
Ivan Škafar — Ob 60-letnici smrti dr. Franca Ivanocyja	81
Naša znamenita frančiškana	82

Pavel Berden — Razseljenci	86
Pred vrati	88
Jožef Smej — Cantus Primicialis — pesem ob Borovnjakovi novi maši — 1851	90
Štefka Dominko — Ogroženi cvet	95
Pavel Berden — Moj pšenični klas	96
Jožef Smej — Župniku Janezu Bejeku v spomin	99
Č. kanonik Ivan Jerič	101
Ludvik Duh — Janezu Trstenjaku v slovo	102
Janko Škraban — Ob 60-letnici kapele na Melincih	103
Pomembnejši dogodki preteklega leta v pomurskih župnijah	106
Kovács Sándor meggyéspüspök emlékezete	119
Veren — Kje smo in kam gremo	121
Prekosnice	123
V spomin misijonarju Matiji Čontali	125
Statistični pregled verske prakse Pom. pastoral. področja za leto 1972	125
G. F. R. — Naša krajina	126

POKRAJINSKA IN ŠTUDIJSKA KNJIZNICA MURSKA SOBOTA

oddelek za odrasle

D 26

STOPINJE

/1974

262.2(497.12-18)(059)

19025928

COBISS ®